

'Kind en Gezin wil, samen met haar partners, voor elk kind, waar en hoe het ook geboren is en opgroeit, zo veel mogelijk kansen creëren.'

Deze missie van Kind en Gezin is ook voor de redactie van Het kind in Vlaanderen het uitgangspunt.

In de eerste plaats betekent dit dat we voor de rapportering consequent het kind als uitgangspunt nemen. Bij het opmaken van statistieken is het kind de teleenheid, en bijvoorbeeld niet het gezin, de moeder of de vader.

Ook betekent dit dat we trachten een zo ruim mogelijk palet aan gegevens aan te reiken en zo de verschillende aspecten van de leefsituatie van jonge kinderen in kaart te brengen. Dit als basis voor de evaluatie van het gevoerde beleid én als basis voor de verdere ontwikkeling van de dienstverlening aan jonge kinderen. De betekenis van dit rapport voor het beleid ligt vooral in de complementariteit met kwalitatief georiënteerde

studies. Daarnaast maken de gegevens het ook mogelijk om de cliëntregistraties in de hulpverlening aan jonge kinderen te situeren in de maatschappelijke context.

'Het kind in Vlaanderen' omvat een rijk scala aan gegevens. Demografische gegevens zoals het geboortecijfer, het aantal jonge kinderen, het aandeel allochtone kinderen, adoptiekinderen, minderjarige asielzoekers. Gegevens over de gezinssituatie zoals de gezinssamenstelling, de etniciteit, de leeftijd van de ouders, de grootouders, welvaart en kansarmoede in het gezin, de arbeidsparticipatie van de ouders. Gegevens over kinderdagopvang en buitenschoolse opvang - niet alleen cijfers over het gebruik, maar ook over hoe kinderen zich voelen in de opvang -, over het schoolgaan en over kinderen in begeleiding. Gegevens over de gezondheid en de fysieke ontwikkeling van jonge kinderen. Gegevens die te maken hebben met de vraag of kinderen gezond leven.

De evolutie van het geboortecijfer samen met de duiding bij een stijging of een daling is een belangrijk aandachtspunt in 'Het kind in Vlaanderen'. De Ikaros-databank van Kind en Gezin biedt de mogelijkheid om de vruchtbaarheid zeer actueel te onderzoeken. We brengen in dit rapport de belangrijkste vaststellingen uit de analyse door prof. J. Van Bavel (Vrije Universiteit Brussel) van de evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest op basis van de Ikaros-gegevens van 2001 tot en met 2006.

Wij hopen dat dit rapport over de leefsituatie en het welzijn van jonge kinderen de maatschappelijke aandacht voor het reilen en zeilen van kinderen in Vlaanderen zal stimuleren.

Veel leesgenot!

Bea Buysse
wetenschappelijk adviseur
Kind en Gezin

1. De kinderbevolking

1. Aantal geboorten
 - 1.1. Het officiële geboortecijfer
 - 1.2. Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister
 - 1.3. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin
2. Nieuwkomers en vertrekkers: immigranten, emigranten, adoptiekinderen, asielzoekers
 - 2.1. Immigranten en emigranten
 - 2.2. Adoptie
 - 2.3. Minderjarige asielzoekers
3. Aantal jonge kinderen
4. Achtergrondgegevens bij het geboortecijfer
 - 4.1. Kinderwens
 - 4.2. De vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest
 - 4.2.1. De totale vruchtbaarheid
 - 4.2.2. Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheid
 - 4.2.3. Analyse van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest en een blik naar de toekomst
 - 4.3. Abortus
 - 4.4. Zwangerschappen bij tieners
5. De Europese context
 - 5.1. Geboorten
 - 5.2. Aantal jonge kinderen
 - 5.3. Interlandelijke adoptie

2. Gezinnen van jonge kinderen: de diversiteit geuid

1. Twee- of eenoudergezin?
2. Gezinstype
3. Kind alleen?
4. Kinderen, de hele tijd thuis wonen of niet
5. De gezinstaal
6. Grijzende ouders?
7. Gezondheidstoestand van de moeder en de vader van het kind
8. Jonge kinderen en grootouders
9. Achtergrondgegevens:
 - 9.1. Huwelijken
 - 9.2. Relatieontbindingen
10. De Europese context

3. Tewerkstelling in gezinnen van jonge kinderen

1. Arbeidsparticipatie van de ouders van jonge kinderen
2. De omvang van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen
3. Waarom hebben ouders van jonge kinderen geen betaalde baan?
4. Waarom werken ouders van jonge kinderen deeltijds?
5. Gezinsvriendelijke regeling van de arbeidstijd?
6. Arbeidsparticipatie in gezinnen met jonge kinderen vanuit de invalshoek van de vrouwen
7. En de grootouders?
8. De Europese context
 - 8.1. Werkzaamheidsgraad bij vrouwen met jonge kinderen
 - 8.2. Kinderen in een gezin zonder werkende volwassene

4. Welvaart, armoede en kansarmoede

1. Het beschikbare inkomen per persoon in gezinnen van jonge kinderen
2. Verhoogd armoederisico
3. Moeilijkheden om de eindjes aan elkaar te knopen
4. Niet-monetaire ontbering
5. Kinderen in gezinnen met een inkomensbron die wijst op een precare financiële situatie of een precare inkomensbron
 - 5.1. Kinderen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald
 - 5.2. Kinderen in gezinnen met inkomen uit alimentatie
 - 5.3. Kinderen in gezinnen met leefloon
6. Kinderen in kansarme gezinnen
7. Kinderen in een gezin met een precair verblijfsstatuut
8. Type woning en woonstatuut
9. De Europese context
 - 9.1. Verhoogd armoederisico

5. Kinderen en externe opvoedingsmilieus

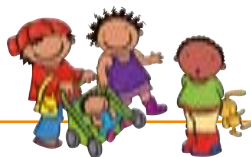
1. Kinderen en kinderopvang
 - 1.1. Hoeveel kinderen worden er af en toe toevertrouwd aan een andere persoon of voorziening?
 - 1.1.1. Kinderen onder de 3 jaar
 - 1.1.2. Kinderen van 3 tot 12 jaar
 - 1.2. Wie zorgt er voor jonge kinderen als ouders dit niet zelf doen?
 - 1.2.1. Informele opvang of opvang in het formele opvangcircuit?
 - 1.2.2. Kinderen in formele kinderopvang
 - 1.3. Opvang van zieke kinderen

- 1.4. Welbevinden en betrokkenheid
 - 1.4.1. Bij het naar de opvang gaan en bij het terugkeren
 - 1.4.2. Tijdens de opvang
2. Buitengewoon onderwijs
3. Kinderen in begeleiding via de bijzondere hulpverlening
 - 3.1. Begeleiding via de bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin
 - 3.2. Begeleiding via de bijzondere jeugdbijstand
4. De Europese context
 - 4.1. Overzicht van kinderopvang en onderwijs voor kinderen beneden de leerplichtige leeftijd
 - 4.2. Gebruik van kinderopvang en onderwijs door kinderen jonger dan 6 jaar

6. Aspecten van gezondheid en ontwikkeling van jonge kinderen

1. Gegevens over zwangerschap en bevalling
 - 1.1. Zwangerschapsbegeleiding
 - 1.2. Plaats van de geboorte en duur van het verblijf in de kraamkliniek
 - 1.3. Gegevens over de bevalling
2. Levensverwachting
3. Sterfte
 - 3.1. Aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest
 - 3.1.1. In de hele groep kinderen van 0 tot 15 jaar
 - 3.1.2. Bij kinderen onder de 12 maanden
 - 3.2. Doodsoorzaken bij overlijden van kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest
 - 3.2.1. Bij kinderen onder de 12 maanden
 - 3.2.2. Bij kinderen van 1 tot 15 jaar
 - 3.3. Sterfgevallen als gevolg van een ongeval bij kinderen van 1 tot 15 jaar

4. Morbiditeit
 - 4.1. Handicaps
 - 4.1.1. Aangeboren afwijkingen
 - 4.1.2. Officieel erkende handicap of invaliditeit
 - 4.2. Gehoorverlies
 - 4.3. Ziekten en aandoeningen
 - 4.4. Tandbederf
 - 4.5. Overgewicht bij kinderen van 2 tot 12 jaar
 - 4.6. Kinderen met psychosociale en/of emotionele problemen
 - 4.7. Ziekenhuisopnames
5. Ongevallen bij kinderen
 - 5.1. Medisch behandelde ongevallen
 - 5.2. Ongevallen in het verkeer
6. Kindermishandeling
7. De Europese context
 - 7.1. Levensverwachting bij de geboorte
 - 7.2. Keizersneden
 - 7.3. Geboortegewicht
 - 7.4. Aangeboren afwijkingen
 - 7.5. Sterfte
 - 7.6. Wiegendood
 - 7.7. Sterfgevallen door een ongeval
 - 7.8. Sterfgevallen als gevolg van kindermishandeling
 - 7.9. Overgewicht bij kinderen van 6 tot 12 jaar

7. Gezond en veilig leven?

1. De voeding van het jonge kind in het eerste levensjaar
 - 1.1. Startvoeding
 - 1.2. Verloop van de borstvoeding
 - 1.3. Kunstvoeding: de eerste kunstvoeding en de kunstvoeding op 6 en op 12 maanden
 - 1.4. Lepelvoeding
2. Geneesmiddelengebruik
3. Gebruik van alternatieve geneeskunde
4. Mondhygiëne van jonge kinderen en voedingsgewoonten die de mondgezondheid beïnvloeden
5. Vaccinatiegraad
6. De woonomstandigheden
7. Verhuis
8. De Europese context
 - 8.1. Borstvoeding
 - 8.2. Vaccinatiegraad
 - 8.3. Mondhygiëne van jonge kinderen

Voor al wie betrokken is bij de zorg voor kinderen op zeer jonge leeftijd, is het belangrijk om te weten hoe groot de aankomende groep jonge kinderen is. Het aantal geboorten en het aantal kinderen per leeftijdsjaar zijn belangrijke parameters voor het uittekenen van het aanbod van voorzieningen voor jonge kinderen.

We staan in dit hoofdstuk dan ook uitvoerig stil bij het aantal geboorten in 2006. Naast het officiële geboortecijfer geven we ook het aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister. We presenteren ook het geboortecijfer volgens de registratie van Kind en Gezin, dat een nog vollediger cijfer is. We bekijken ook hoeveel kinderen er immigreren naar en emigreren uit het Vlaamse Gewest. We zoomen in op de kinderen die voor adoptie in een gezin geplaatst werden en op de minderjarige asielzoekers.

Vervolgens schetsen we de kinderbevolking naar leeftijd.

Naast de basisbevolkingscijfers geven we ook duiding bij de cijfers en bij de evoluties. Een belangrijk punt zijn de evoluties op het vlak van de vruchtbaarheid van vrouwen.

Tot slot plaatsen we de cijfers ook in een Europese context. We vergelijken de

cijfers van het Vlaamse Gewest met die van de landen van de EU-15.

1. Aantal geboorten

2006: opnieuw een toename van het aantal geboorten

De daling die er ettelijke jaren was in het aantal geboorten, is in 2003 omgebogen. In 2006 zet de stijgende lijn zich voort en bedraagt de stijging opnieuw ruim 2%.

Voor Vlaanderen bestaan er verschillende geboortecijfers.

In de eerste plaats is er het *officiële geboortecijfer* dat door de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie van de FOD Economie (voorheen NIS) wordt opgemaakt op basis van het rijksregister. Het officiële geboortecijfer betreft de geboorten bij de 'de jure'-bevolking, zijnde de Belgische en de buitenlandse bevolking.

Naast deze geboorten bij de 'de jure'-bevolking zijn er ook de *geboorten bij asielzoekers*. Deze geboorten worden geregistreerd in het wachtregister. Dit aantal moet dus worden geteld bij het officiële geboortecijfer. Maar ook Kind en Gezin beschikt over een databank met de geboorten en kan dus een 'geboortecijfer' opmaken. Kind en Gezin registreert de geboorten via de contacten in de kraamklinieken en via de huisbezoeken.

Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin omvat alle geboorten, ongeacht het verblijfsstatuut van de ouders.

1.1. Het officiële geboortecijfer

In 2006 waren er 1 749 meer geboorten dan in 2005. Vergeleken met het dieptepunt 2002 waren er in 2006 bijna 10% meer geboorten

Het officiële geboortecijfer ligt opnieuw hoger dan in 2005. In 2006 waren er in het Vlaamse Gewest 65 655 geboorten of 1 749 meer dan in 2005 (zie tabel 1.1 en grafiek 1.2). (Zie punt 4.2.3 voor de evolutie van het geboortecijfer over een langere periode.)

** Betreft de geboorten bij de Belgische vrouwen en bij de buitenlandse vrouwen die worden geregistreerd in het vreemdelingenregister (bij de 'de jure'-bevolking). Sinds 1 februari 1995 maken kandidaat-vluchtelingen geen deel meer uit van de 'de jure'-bevolking*

Officieel geboortecijfer

2005	63 906
2006	65 655

1.1 Aantal levendgeborenen in het Vlaamse Gewest ('de jure'-bevolking)

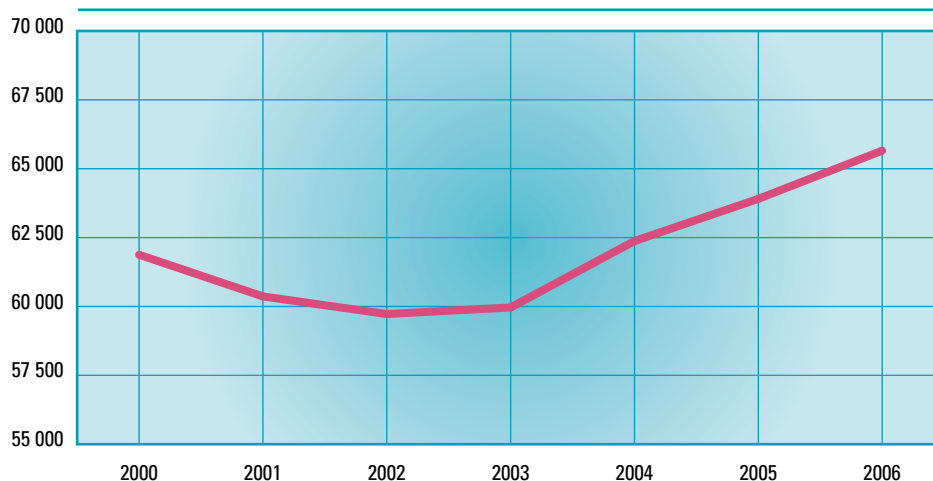
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

51,5% van de levendgeborenen zijn jongens; 48,5% zijn meisjes (2005; 2006 nog niet beschikbaar) (zie tabel 1.3).

In tabel 1.4 geven we het aantal geboorten *per provincie* weer. In alle provincies waren er in 2006 meer geboorten dan in 2005. Oost-Vlaanderen (+3,4%) en Antwerpen (+3,1%) kennen de grootste stijging. In de provincies West-Vlaanderen (+1,7%), Vlaams-Brabant (+2,3%) en Limburg (+2,6%), was de stijging iets minder groot (zie ook grafiek 1.5).

Evolutie officieel geboortecijfer

1.2 Evolutie van het aantal levendgeborenen in het Vlaamse Gewest sinds 2000 ('de jure'-bevolking)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Aantal geboorten naar geslacht

	Aantal	%
Jongens	32 900	51,5
Meisjes	31 006	48,5

1.3 Aantal levendgeborenen in het Vlaamse Gewest naar geslacht - 2005 ('de jure'-bevolking)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Geboorten per provincie

	2005	2006
Antwerpen	18 616	19 193
Vlaams-Brabant	11 009	11 261
West-Vlaanderen	11 170	11 362
Oost-Vlaanderen	15 044	15 562
Limburg	8 067	8 277

1.4 Aantal levendgeborenen per provincie ('de jure'-bevolking)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

1.2. Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister*

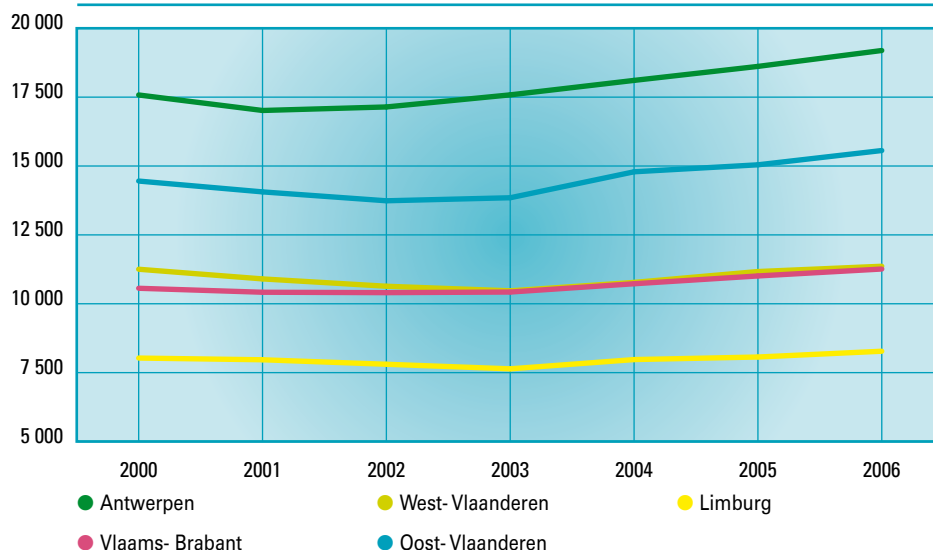
Jaarlijks worden er in het Vlaamse Gewest een aantal kinderen geboren die niet vervat zijn in het officiële geboortecijfer. Het gaat om kinderen van asielzoeksters, zowel vrouwen die asiel aangevraagd hebben als vrouwen van wie de aanvraag ontvankelijk werd verklaard. In 2006 werden er 526 geboorten geregistreerd in het wachtregister. Dit is nagenoeg hetzelfde aantal als in 2005. In tabel 1.6 geven we dit aantal geboorten ook per provincie.

* In dit register worden de asielzoekers ingeschreven vanaf de eerste aanmelding. Dit register omvat dus zowel de asielzoekers in de ontvankelijkheidsfase als de ontvankelijk verklaarde asielzoekers. De verplichting om kandidaat-vluchtelingen in een afzonderlijk wachtregister in te schrijven trad in werking op 1 februari 1995

1.3. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin

In 2006 registreerde Kind en Gezin 66 747 geboorten bij moeders met woonplaats in het Vlaamse Gewest. Dit is 2,4% meer dan in 2005 (zie tabel 1.7). Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin ligt iets hoger dan het totaal van het officiële geboortecijfer en het cijfer van het wachtregister (+0,9%). Dit hoeft niet te verwonderen, gelet op het feit dat er personen illegaal in Vlaanderen verblijven.

Evolutie geboorten per provincie

1.5 Evolutie van het aantal levendgeborenen per provincie sinds 2000 ('de jure'-bevolking)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Geboorten wachtregister

	2005	2006
Antwerpen	223	225
Vlaams-Brabant	55	54
West-Vlaanderen	94	93
Oost-Vlaanderen	83	93
Limburg	63	61
Vlaams Gewest	518	526

1.6 Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister per provincie
Bron: rijksregister

Geboortecijfer Kind en Gezin

2005	65 208
2006	66 747*

1.7 Aantal levendgeborenen geregistreerd door Kind en Gezin naar woonplaats bij geboorte - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros
* Voorlopig cijfer

2. Nieuwkomers en vertrekkers: immigranten, emigranten, adoptiekinderen, asielzoekers

Naast de kinderen die in Vlaanderen worden geboren, zijn er de kinderen die in Vlaanderen immigreren, hetzij vanuit het Waalse of het Brusselse Gewest, hetzij vanuit het buitenland. Een aantal kinderen vertrekken naar een ander gewest of naar het buitenland.

Aansluitend hierbij presenteren we ook cijfers over adoptie - adoptie in Vlaanderen is in hoofdzaak interlandelijke adoptie - en cijfers over minderjarige asielzoekers.

2.1. Immigranten en emigranten

In 2004 migreerden 5698 kinderen onder de 12 jaar *vanuit het buitenland* naar het Vlaamse Gewest. Dit cijfer ligt 0,6% lager dan in 2003. *Vanuit het Brusselse of het Waalse Gewest* waren er 4558 migraties. Het aantal migraties vanuit een ander gewest ligt merkbaar hoger dan in 2003 (+8,7%) (zie tabel 1.8).

3910 kinderen (-0,6%) migreerden naar het buitenland en nog eens 2581 kinderen (+3,5%) migreerden naar een ander gewest (zie tabel 1.9). Het migratiesaldo is positief voor het Vlaamse Gewest, met 3765 meer inwijkelingen dan uitwijkelingen in de totale groep van kinderen tot 12 jaar.

	Vanuit een ander gewest		Buitenlandse migratie	
	2003	2004	2003	2004
Kinderen onder de 3 jaar	1 239	1 442	1 382	1 452
Kinderen van 3 tot 6 jaar	1 235	1 284	1 720	1 610
Kinderen van 6 tot 12 jaar	1 718	1 832	2 629	2 636
Totaal	4 192	4 558	5 731	5 698

1.8 Aantal kinderen onder de 12 jaar dat migreert naar het Vlaamse Gewest vanuit een ander gewest en vanuit het buitenland

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Emigratie

	Naar een ander gewest		Buitenlandse migratie	
	2003	2004	2003	2004
Kinderen onder de 3 jaar	775	776	951	951
Kinderen van 3 tot 6 jaar	719	703	1 118	1 163
Kinderen van 6 tot 12 jaar	999	1 102	1 866	1 796
Totaal	2 493	2 581	3 935	3 910

1.9 Aantal kinderen onder de 12 jaar dat migreert naar een ander gewest of naar het buitenland

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Zeer beperkt aantal adopties via de erkende adoptiediensten. Vooral vanuit China en Ethiopië

In de loop van 2006 hebben de door Kind en Gezin *erkende adoptiediensten** in totaal 184 kinderen *geplaatst voor adoptie*. Dit waren er 9 minder dan in 2005. Het ging meestal om plaatsingen van kinderen afkomstig uit het buitenland (88,0%) (zie tabel 1.10 en grafiek 1.11). De daling is nagenoeg uitsluitend toe te schrijven aan de daling van het aantal adopties van kinderen afkomstig uit het buitenland. De uit het buitenland afkomstige kinderen kwamen vooral uit Ethiopië en China. Onder de adopties van kinderen afkomstig uit België waren er 5 (22,7%) van vreemde nationaliteit (zie tabel 1.10).

Op het moment van de plaatsing in het gezin waren 34,8% van de kinderen jonger dan 1 jaar, 31,5% tussen 1 en 2 jaar oud. Ruim 33,7% van de kinderen was 2 jaar of ouder (zie tabel 1.12). De gemiddelde leeftijd bedroeg 1,4 jaar; dit is een afname met 0,1 jaar tegenover 2005.

Bij bijna 50% van de adopties werd het kind opgenomen in een kinderloos gezin. Bij plaatsing in een gezin met kinderen was het adoptiekind, op één kind na, altijd jonger dan de al in het gezin aanwezige kinderen. Bij ruim 95% van de voor adoptie geplaatste

	2005		2006	
	Aantal	%	Aantal	%
In België geboren	21	10,9	22	12,0
Ethiopië	59	30,6	58	31,5
China	63	32,6	47	25,5
Rusland	14	7,3	17	9,2
India	10	5,2	15	8,2
de Filipijnen	7	3,6	10	5,4
Zuid-Afrika	9	4,7	8	4,3
Sri Lanka	5	2,6	3	1,6
Colombia	4	2,1	3	1,6
Thailand	1	0,5	1	0,5
Totaal uit het buitenland afkomstig	172	89,1	162	88,0
Totaal	193	100,0	184	100,0

1.10 Voor adoptie geplaatste kinderen: aantal volgens land van herkomst
Bron: Kind en Gezin - Statistiek Adoptie

kinderen ging het om een plaatsing van 1 kind (zie tabel 1.13).

De adoptieouders waren meestal tussen 30 en 49 jaar. De gemiddelde leeftijd van de adoptievader was 38,0 jaar, die van de adoptiemoeder 36,4 jaar. De gemiddelde leeftijd van de adoptiemoeder lag lager dan in 2005; in 2005 was de gemiddelde

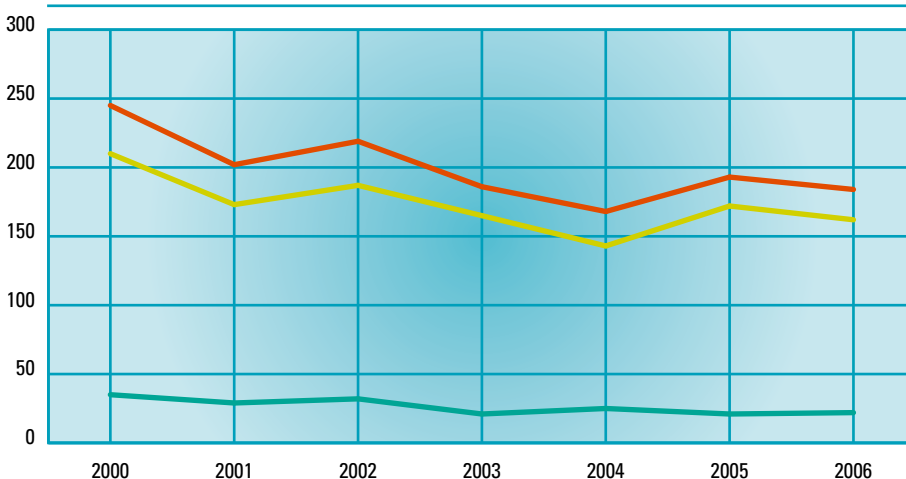
leeftijd 37,0 jaar. Ook de gemiddelde leeftijd van de adoptievader daalde met 0,2 jaar. 3 kinderen hebben enkel een adoptievader (1 adoptievader is gehuwd en 2 adoptievaders wonen samen met een partner van

* Over het aantal vrije adopties, m.a.w. adopties die niet worden gerealiseerd via een erkende adoptiedienst, zijn geen gegevens bekend

hetzelfde geslacht). 11 kinderen hebben enkel een adoptiemoeder. Het gaat om alleenstaande vrouwen. Het aantal adopties door enkel een adoptiemoeder nam af. In 2005 waren er nog 15. Het aantal adopties door enkel een adoptievader nam toe van 2 naar 3.

● In België geboren
● Uit het buitenland afkomstig
● Totaal

1.11 Evolutie van het aantal voor adoptie geplaatste kinderen sinds 2000
Bron: Kind en Gezin - Statistiek Adoptie

Leeftijd adoptie

	2005		2006	
	Aantal	%	Aantal	%
Minder dan 1 jaar	71	36,8	64	34,8
1 tot 2 jaar	55	28,5	58	31,5
2 tot 3 jaar	24	12,4	23	12,5
3 tot 4 jaar	16	8,3	15	8,2
4 tot 5 jaar	12	6,2	15	8,2
5 tot 10 jaar	14	7,3	8	4,3
10 tot 15 jaar	1	0,5	1	0,5
Totaal	193	100,0	184	100,0

1.12 Leeftijd van de kinderen bij plaatsing voor adoptie
Bron: Kind en Gezin - Statistiek Adoptie

	Aantal	%
Kinderloos gezin, plaatsing van 1 kind	91	49,5
Kinderloos gezin, plaatsing van meerdere kinderen	9	4,9
Gezin met kinderen, plaatsing van 1 kind als onderste in de kinderrij	83	45,1
Gezin met kinderen, plaatsing van 1 kind als bovenste in de kinderrij	1	0,5
Totaal	184	100,0

1.13 Voor adoptie geplaatste kinderen volgens aantal geplaatste kinderen en plaats in de kinderrij in het adoptiegezin - 2006

Bron: Kind en Gezin - Statistiek Adoptie

2.3. Minderjarige asielzoekers

Jonge asielzoekers komen in België binnen, met of zonder ouders. In 2006 dienden 449 minderjarigen* zelf een asielaanvraag in. Het betreft dus minderjarigen met een eigen individueel dossier of m.a.w. minderjarigen die na of voor hun ouders zijn aangekomen, en niet de minderjarigen die in de bijlage van de asielaanvraag van hun ouders zijn opgenomen. Bijna 43% van deze jonge asielzoekers was 17 jaar oud.

Het aantal minderjarige asielaanvragers was bijna 17% lager dan in 2005; toen waren er 584 minderjarige asielaanvragers (zie tabel 1.14).

* Na een botscan geclassificeerd als minderjarige

Minderjarige asielzoekers⁽¹⁾

	Aantal	
2005	584	
2006	449	
		2006
Naar leeftijd	Aantal	%
Kinderen onder de 6 jaar	3	0,7
Kinderen van 6 tot 15 jaar	19	4,2
Kinderen van 15 jaar	112	24,9
Kinderen van 16 jaar	124	27,6
Kinderen van 17 jaar	191	42,5
Totaal	449	100,0

1.14 Aantal minderjarige asielzoekers in België naar leeftijd

Bron: Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Statelozen, Bureau Niet-Begeleide Minderjarigen
(1) Deze cijfers hebben betrekking op het aantal minderjarigen dat een individueel dossier heeft. Het betreft dus minderjarigen die na of voor hun ouders zijn aangekomen, en niet de minderjarigen die in de bijlage van de asielaanvraag van hun ouders zijn opgenomen. Classificatie als minderjarige na een botscan

3. Aantal jonge kinderen

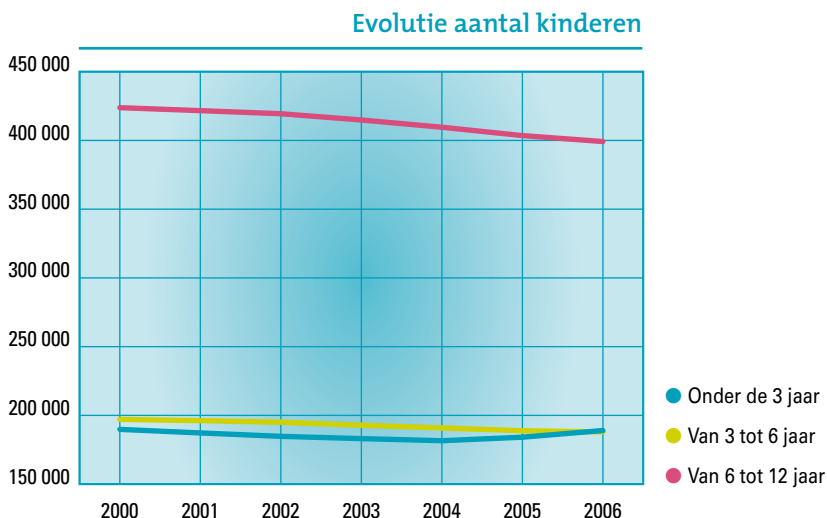
Bijna-stabilisatie van het aandeel kinderen onder de 12 jaar

Het *aandeel* van kinderen onder de 3 jaar in de bevolking bedraagt 3,11%, het aandeel van kinderen onder de 12 jaar 12,77% (zie tabel 1.15). Van 2005 naar 2006 is het aandeel jonge kinderen onder de 12 jaar in de bevolking licht afgenomen.

Op 1 januari 2006 telde het *Vlaamse Gewest* 188 981 kinderen onder de 3 jaar; van 3 tot 6 jaar waren er 187 937 kinderen en van 6 tot 12 jaar waren er 399 202 kinderen. De evolutie van het *aantal* kinderen verschilt naargelang van de leeftijdsgroep. Tegenover 2005 is het aantal kinderen onder de 3 jaar in het Vlaamse Gewest gestegen met 4832 (+2,6%), het aantal kinderen van 3 tot 6 jaar is gedaald met 885 (-0,5%) en het aantal kinderen van 6 tot 12 jaar met 4325 (-1,1%) (zie tabel 1.15 en grafiek 1.16). Voor de totale groep kinderen onder de 12 jaar komt dit neer op een daling met 378 kinderen, of slechts 0,1% minder kinderen dan in 2005.

	Aantal		Aandeel in de bevolking	
	2005	2006	2005	2006
Onder de 3 jaar	184 149	188 981	3,05	3,11
Van 3 tot 6 jaar	188 822	187 937	3,12	3,09
Van 6 tot 12 jaar	403 527	399 202	6,68	6,57
Totaal onder de 12 jaar	776 498	776 120	12,85	12,77

1.15 Aantal jonge kinderen in het Vlaamse Gewest en procentueel aandeel in de bevolking (op 1 januari)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

1.16 Evolutie van het aantal kinderen onder de 12 jaar in het Vlaamse Gewest sinds 2000 (op 1 januari)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Slechts een beperkt aantal kinderen onder de 12 jaar in het Vlaamse Gewest heeft *niet de Belgische nationaliteit*: 4,9%. Het aandeel is met 0,4% gestegen tegenover 2005. Hierbij moet worden opgemerkt dat het nationaliteitscriterium niet erg geschikt is om de personen van vreemde herkomst zichtbaar te maken, gezien de mogelijkheden om de Belgische nationaliteit te verkrijgen. Een beter criterium is de origine van de moeder van het kind. Van 19,1% van de kinderen geboren in 2006 is de moeder niet van Belgische origine. Dat wil zeggen dat de moeder bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had. Dit percentage is licht toegenomen tegenover 2005 (zie tabel 1.17).

Naargelang van de provincie zijn er grote verschillen. Antwerpen en Limburg hebben het hoogste percentage kinderen van niet-Belgische origine, respectievelijk 26,6% en 25,5%. In de provincie Vlaams-Brabant bedraagt het 17,2% en in Oost-Vlaanderen 15,6%. West-Vlaanderen heeft het laagste percentage kinderen van niet-Belgische origine, nl. 8,2% (zie tabel 1.17). In alle provincies was er een lichte toename van het aantal kinderen van niet-Belgische origine.

De belangrijkste *herkomstlanden* zijn Marokko, Turkije en Nederland. 4,5% van de kinderen geboren in 2006 is van Marokkaanse origine, 2,9% van Turkse origine en 1,6% van Nederlandse origine. Bij de top vijf komen verder nog Russische origine (0,6%) en Congolese origine (0,6%) voor.

Allochtone kinderen

	2005	2006*
Antwerpen	25,5	26,6
Vlaams-Brabant	16,8	17,2
West-Vlaanderen	7,8	8,2
Oost-Vlaanderen	14,9	15,6
Limburg	25,1	25,5
Vlaams Gewest	18,4	19,1

1.17 Percentage levendgeboren kinderen van wie de moeder niet van Belgische origine is (d.w.z. niet de Belgische nationaliteit had bij haar geboorte) naargelang van de provincie per geboortjaar - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopige cijfers

4. Achtergrondgegevens bij het geboortecijfer

Een aantal maatschappelijke factoren zijn van invloed op het geboortecijfer. Hierna gaan we in op het aantal potentiële moeders, op de kinderwens, de vruchtbaarheidscijfers, abortussen, en zwangerschappen bij tieners.

4.1. Kinderwens

Als ideaal kinderaantal wordt het vaakst 'twee kinderen' vernoemd, maar nogal wat mannen en vrouwen wensen momenteel minder kinderen dan wat zij als ideaal naar voren schuiven

In de in het najaar 2003 door het CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie) gehouden postenquête 'Bevolking en Beleid in Vlaanderen' werden een aantal vragen gesteld omtrent het krijgen van kinderen. Deze enquête werd uitgevoerd bij een representatieve steekproef van mannen en vrouwen van 20 tot 55 jaar in het Vlaamse Gewest.

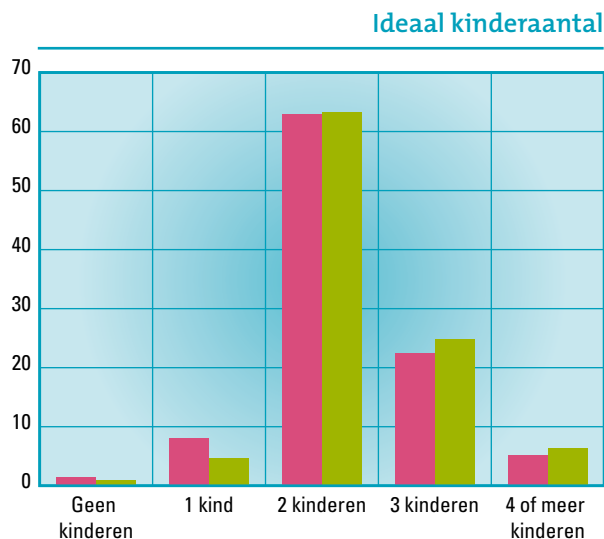
Op de vraag naar het *ideale aantal kinderen* in een gezin komt twee kinderen duidelijk als het ideaal naar voren. 63% van de respondenten schoof 2 kinderen als ideaal naar voren. Voor 23,8% is 3 kinderen het ideale aantal. Een kinderloos gezin wordt slechts uitzonderlijk als ideaal naar voren geschoven (1,2%). De vrouwen vernoemen als het ideale aantal kinderen iets frequenter 2, 3 of 4 kinderen dan de mannen. Mannen vernoemen iets frequenter 0 of vooral 1 kind

(zie grafiek 1.18). In grafiek 1.19 is het ideale kinderaantal naargelang van de leeftijd van de ondervraagden opgenomen.

Gemiddeld bedraagt het ideale kinderaantal 2,27. Bij de mannelijke respondenten bedraagt het gemiddelde 2,23 en bij de vrouwelijke respondenten 2,31. Dat dit cijfer hoger ligt dan twee is niet onbelangrijk.

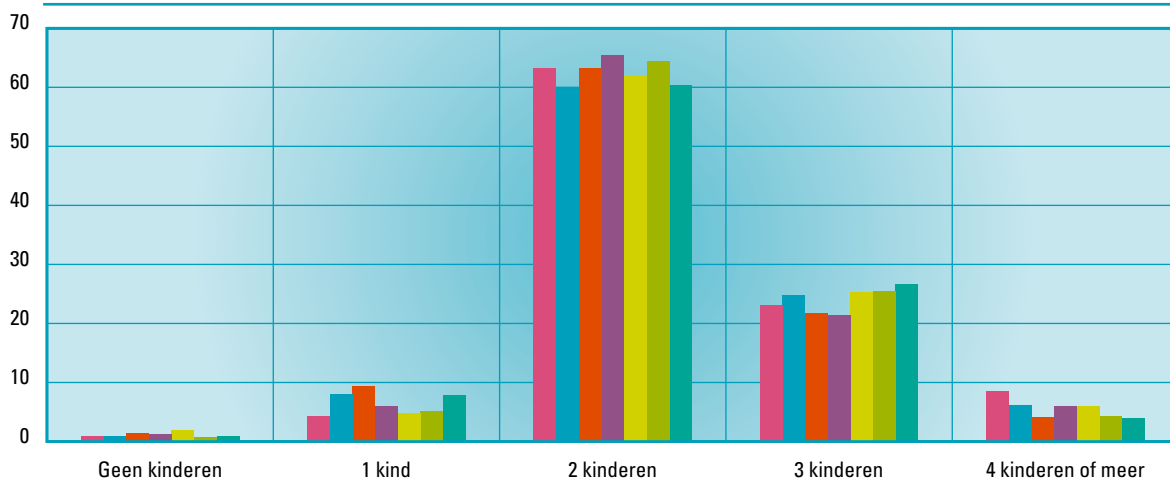
● Mannen
● Vrouwen

1.18 Het ideale aantal kinderen in een gezin volgens mannen en vrouwen van 20 tot 55 jaar - Vlaams Gewest - 2003 (percentage)
Bron: CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie), Enquête 'Bevolking en Beleid in Vlaanderen'

Ideaal kinderaantal naar leeftijd

● 20 tot 25 jaar
● 25 tot 30 jaar
● 30 tot 35 jaar
● 35 tot 40 jaar
● 40 tot 45 jaar
● 45 tot 50 jaar
● 50 tot 55 jaar

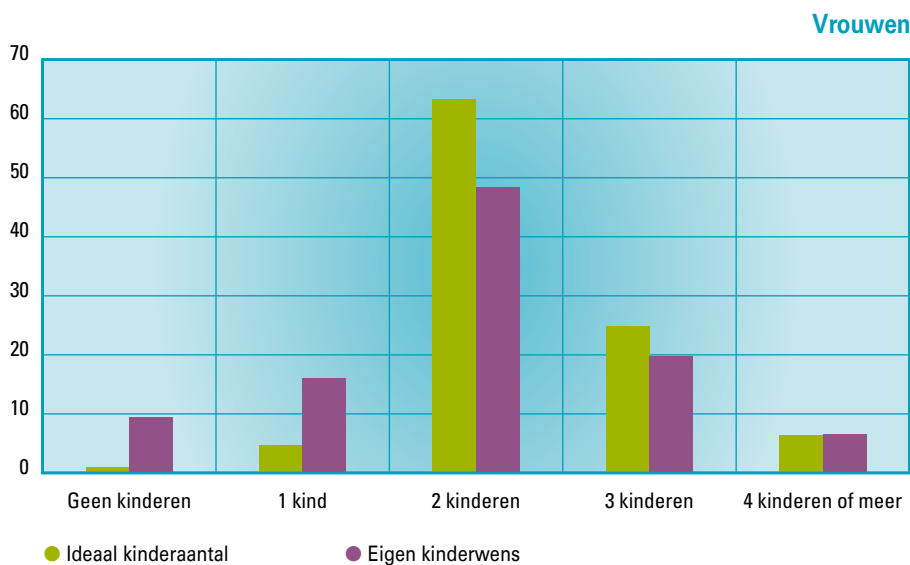
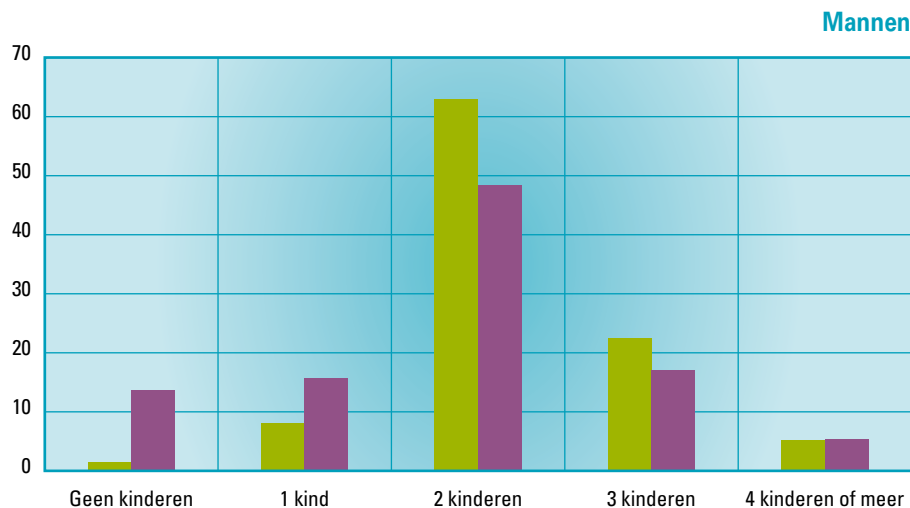

1.19 Het ideale aantal kinderen in een gezin volgens mannen en vrouwen naargelang van hun leeftijd - Vlaams Gewest - 2003 (percentage)
Bron: CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie), Enquête 'Bevolking en Beleid in Vlaanderen'

Naast het ideale kinderaantal werd in de enquête ook gevraagd naar het *aantal kinderen dat men momenteel voor zichzelf wenst*. Uit grafiek 1.20 blijkt dat het aantal kinderen dat mannen en vrouwen momenteel voor henzelf wensen lager ligt dan het ideale aantal. Gemiddeld wenst men 1,94 kinderen: mannen wensen gemiddeld 1,87 kinderen en vrouwen precies 2 kinderen. Minder mannen en vrouwen wensen voor henzelf momenteel 2 of 3 kinderen dan dat er 2 of 3 als ideaal kinderaantal wordt gegeven. Slechts ongeveer 48% van de mannen en van de vrouwen wenst momenteel 2 kinderen, terwijl er ongeveer 63% 2 kinderen als ideaal kinderaantal opgaf. 17% van de mannen en bijna 20% van de vrouwen zeggen dat zij momenteel 3 kinderen wensen, terwijl het ideale kinderaantal van 3 door 22,5% mannen en door 24,8% vrouwen wordt vooropgesteld. Nogal wat mannen en vrouwen geven aan momenteel geen kinderen te wensen (respectievelijk 13,6% en 9,4%), terwijl er nagenoeg geen mannen of vrouwen dit als het ideale kinderaantal vernoemen. Wellicht gaat het hier deels om een uitstel.

Ideaal kinderaantal en kinderwens

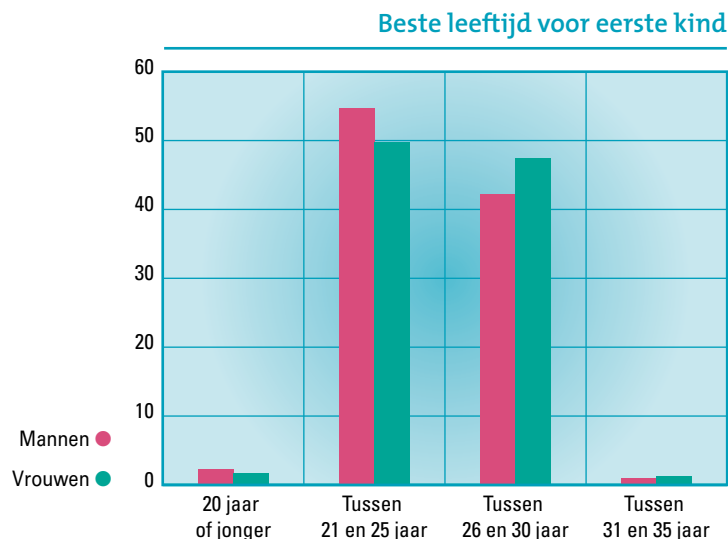

1.20 Het ideale aantal kinderen in een gezin volgens mannen en vrouwen van 20 tot 55 jaar en het momenteel door hen gewenste aantal kinderen - Vlaams Gewest - 2003 (percentage)
Bron: CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie), Enquête 'Bevolking en Beleid in Vlaanderen'

In de enquête werd ook gepeild naar de beste leeftijd voor een vrouw om een eerste kind te krijgen.

Iets meer dan de helft van de ondervraagden (52%) zegt dat de leeftijd van 21 tot en met 25 jaar de beste leeftijd is om een eerste kind te krijgen. 45% vindt dat dit 26 tot en met 30 jaar is. Opmerkelijk is dat vrouwen iets meer neigen naar de leeftijd van 26 tot en met 30 jaar dan mannen (47,4% tegenover 42,2%) (zie grafiek 1.21).

1.21 Beste leeftijd voor de vrouw om een eerste kind te krijgen volgens mannen en vrouwen van 20 tot 50 jaar - Vlaams Gewest - 2003

Bron: CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie), Enquête 'Bevolking en Beleid in Vlaanderen'

4.2. De vruchtbaarheid in het Vlaams Gewest

4.2.1. De totale vruchtbaarheid

Vruchtbaarheid in 2006 ligt op niveau van 1979

De totale vruchtbaarheid is de som van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers, uitgedrukt in aantal kinderen per vrouw. Eigenlijk is dit een virtueel aantal kinderen dat per vrouw zou worden geboren, omdat het de optelsom is van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers die in een welbepaald kalenderjaar worden vastgesteld, terwijl vrouwen kinderen krijgen in de loop van meerdere kalenderjaren. De totale vruchtbaarheid is een goede indicator voor de mate waarin vrouwen in een bepaald kalenderjaar kinderen voortbrengen.

In 2006 bedroeg het *totale vruchtbaarheidscijfer per vrouw* in het Vlaamse Gewest 1,74. Uit tabel 1.22 blijkt een continue toename van het totale vruchtbaarheidscijfer sinds 2001. In tabel 1.23 is ook het totale vruchtbaarheidscijfer per vrouw opgenomen voor vrouwen van Belgische en van niet-Belgische origine. Het is van 1979 geleden dat het Vlaamse Gewest nog dit vruchtbaarheidsniveau haalde. Maar het totale vruchtbaarheidscijfer ligt nog ver onder het vervangingsniveau. Er wordt van uitgegaan dat een vruchtbaarheidscijfer van 2,1 noodzakelijk is voor de vervanging van de generatie, althans wanneer migratie buiten beschouwing wordt gelaten.

Totaal vruchtbaarheidscijfer

	Belgische vrouwen	Niet-Belgische vrouwen	Totaal
2001	1,42	2,89	1,51
2002	1,44	2,95	1,53
2003	1,47	3,01	1,57
2004	1,55	3,12	1,65
2005	1,60	3,02	1,69
2006	1,64	3,04	1,74

1.22 Totaal vruchtbaarheidscijfer in het Vlaamse Gewest - 2001-2006
Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2006*, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2007 -1. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros

Totaal vruchtbaarheidscijfer naar provincie

	Belgen		Niet-Belgen		Totaal	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006
Antwerpen	1,61	1,66	3,52	3,46	1,78	1,83
Vlaams-Brabant	1,63	1,67	2,25	2,30	1,68	1,72
West-Vlaanderen	1,63	1,67	3,18	3,23	1,67	1,72
Oost-Vlaanderen	1,59	1,65	3,62	3,57	1,68	1,74
Limburg	1,47	1,49	2,42	2,54	1,55	1,59
Vlaams Gewest	1,60	1,64	3,02	3,04	1,69	1,74

1.23 Totaal vruchtbaarheidscijfer naar provincie en bij Belgische en niet-Belgische vrouwen
Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2006*, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2007 -1. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros

In de provincie Limburg liggen de vruchtbaarheidscijfers aanzienlijk lager dan in de andere provincies, en dit zowel voor de Belgische als voor de niet-Belgische vrouwen (zie tabel 1.23).

4.2.2. Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheid

Stijging vooral bij de 30- tot 35-jarige vrouwen

De leeftijdsspecifieke vruchtbaarheid geeft de verhouding weer van het aantal geboorten bij vrouwen van een bepaalde leeftijd tot het aantal vrouwen van die leeftijd in de bevolking. Deze cijfers weerspiegelen de mate waarin vrouwen van een bepaalde

Leeftijdsspecifiek vruchtbaarheidscijfer

	2005	2006
15 tot 20 jaar	0,0078	0,0071
20 tot 25 jaar	0,0495	0,0510
25 tot 30 jaar	0,1352	0,1358
30 tot 35 jaar	0,1070	0,1123
35 tot 40 jaar	0,0337	0,0360
40 tot 45 jaar	0,0046	0,0051
45 tot 50 jaar	0,0002	0,0002

1.24 Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers in het Vlaamse Gewest, 2001-2006

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2006*, Vrije Universiteit Brussel, *Interface Demography, Working Paper 2007-1*. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros

leeftijd kinderen voortbrengen in een welbepaald jaar, en is dus een goede indicator van de vruchtbaarheid op elke leeftijd.

In tabel 1.24 is de vruchtbaarheid weergegeven van vrouwen in het Vlaamse Gewest per leeftijdsklasse. Van 2005 naar 2006 zien we de grootste stijging bij de vrouwen van 30 tot 35 jaar.

4.2.3. Analyse van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest en een blik naar de toekomst*

Lichte vervroeging van het moederschap, maar (nog) geen aanwijzing van een heropleving van de gemiddelde gezinsgrootte

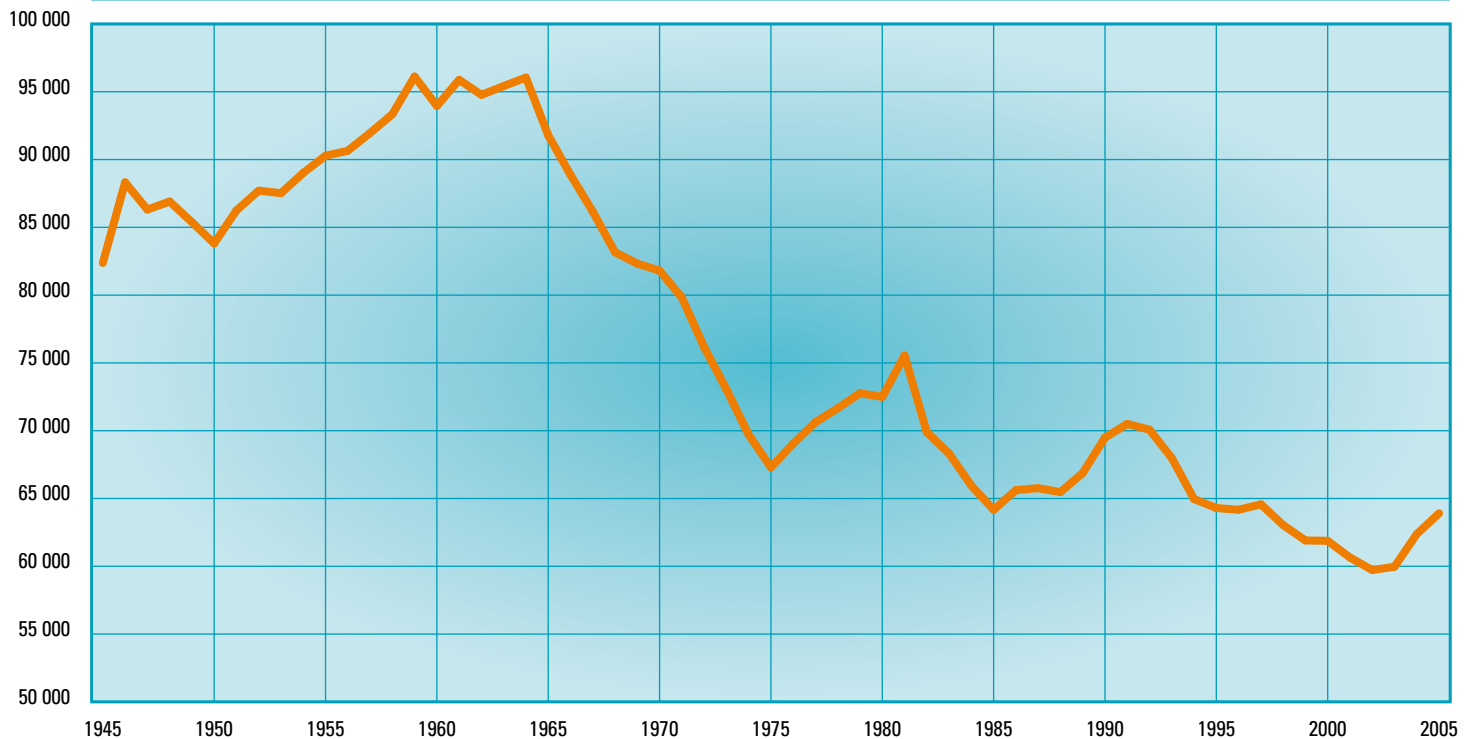
Sinds 1991 zat het aantal geboorten in het Vlaamse Gewest in een dalende lijn, maar sinds 2003 is er continu een stijging (zie grafiek 1.25). Hierbij rijzen een aantal vragen. Heeft de stijging van het geboortecijfer te maken met een stijging van het aantal potentiële vaders en moeders? Betekent de heropleving van het aantal geboorten dat mannen en vrouwen opnieuw wat meer kinderen krijgen dan vroeger? Valt de stijging van het aantal geboorten te verklaren door het grotere aantal kinderen bij vreemdelingen?

* Gebaseerd op: Jan Van Bavel & Vicky Bastiaenssens, *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2006*. Brussel, Vrije Universiteit Brussel, 2007, *Interface Demography, Working Paper 2007-1*, (download op <http://www.vub.ac.be/SOCO/demo/intro.htm>)

De kinderbevolking

Kind en Gezin • Het kind in Vlaanderen 2006

1.25 Aantal geboorten in het Vlaamse Gewest, 1945-2005

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2006*, Brussel, Vrije Universiteit Brussel, 2007, *Interface Demography, Working Paper 2007 -1*, <http://www.vub.ac.be/SOCO/demo.intro.htm>. Gebaseerd op gegevens van de FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

De vruchtbaarheid heeft in Vlaanderen, net als in andere Europese regio's, twee evoluties ondergaan sinds het midden van de jaren 1960. In een eerste periode daalde het aantal kinderen per man of vrouw en dus de gezinsomvang, nadien was er sprake van een almaar verder uitstel van het eerste kind. De daling van de gemiddelde gezinsgrootte voltrok zich vooral in de jaren 1960 en '70. Sindsdien

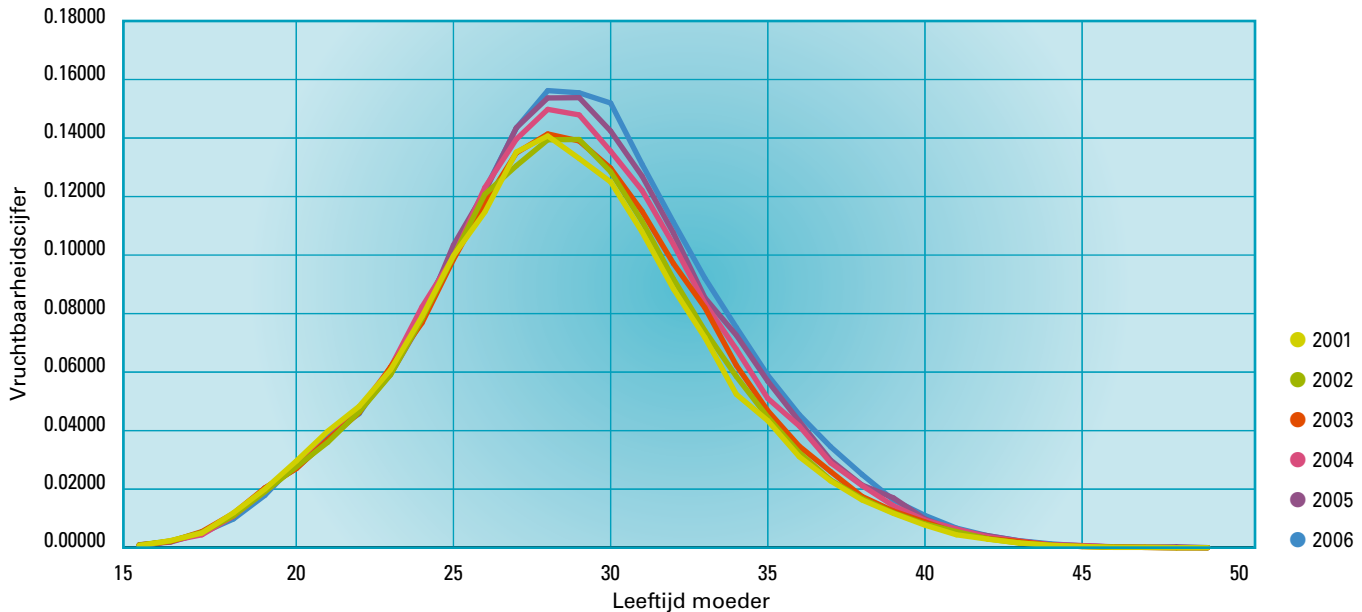
is het vooral een verhaal van voortdurend uitstel geworden.

Sinds 2004 zijn er echter tekenen dat *het uitstel* niet alleen zijn grenzen heeft bereikt, maar dat het misschien ook voor een stuk wordt *teruggeschroefd*. In 2004 lag de vruchtbaarheid van vrouwen van 25 tot 30 jaar opmerkelijk hoger dan in de jaren daarvoor, vooral bij de vrouwen van

27 tot en met 29 jaar. De cijfers voor 2005 lagen weer wat hoger en ook in 2006 is er opnieuw een stijging, maar minder fors dan in 2005 (zie grafiek 1.26).

Voor de 25- tot 30-jarigen noteren we dus drie jaar op rij een stijging van de vruchtbaarheid, terwijl de trend voor deze leeftijdscategorie sinds 1990 dalend was. Ondertussen blijft de trend van stijgende

1.26 Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers voor het Vlaamse Gewest, 2001 - 2006

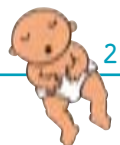
Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2006*, Brussel, Vrije Universiteit Brussel, 2006, *Interface Demography, Working Paper 2007 -1*, <http://www.vub.ac.be/SOCO/demo.intro.htm>. Gebaseerd op gegevens van de FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, en van Kind en Gezin, Ikaros

vruchtbaarheidscijfers voor 30-plussers voortduren als gevolg van het uitstel van geboorten door generaties net daarvoor. Die twee evoluties samen verklaren de stijging van het totale vruchtbaarheidscijfer voor Vlaanderen van 1,51 in 2001 naar 1,74 in 2006.

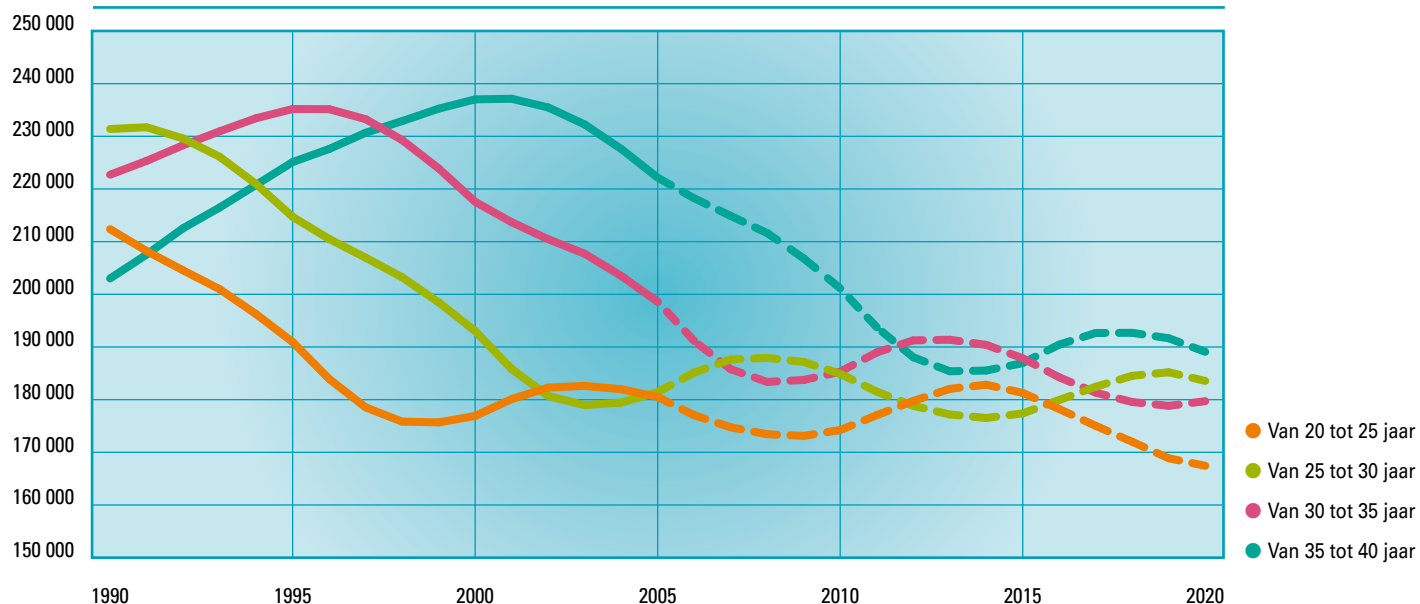
Het valt af te wachten of er sprake is van een echte trendbreuk en of de lichte

vervroeging van het moederschap zich de komende jaren doorzet bij jongere generaties. Als dat het geval zou zijn, dan mag ook in de komende jaren een stijging van het totale vruchtbaarheidscijfer verwacht worden. Dat wil echter helemaal niet zeggen dat er ook meer geboorten zullen zijn, want het ziet ernaar uit dat het aantal potentiële moeders zal gaan dalen (zie grafiek 1.27). Enkel bij een

aanzienlijke stijging van de vruchtbaarheid (dus van het aantal kinderen per potentiële moeder) valt de komende jaren een verdere stijging van het aantal geboorten te verwachten.

Aantal vrouwen in de belangrijkste vruchtbare leeftijdscategorieën

1.27 Evolutie en vooruitzichten inzake het aantal vrouwen in de belangrijkste vruchtbare leeftijdscategorieën, Vlaams Gewest, 1990-2020
 Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., De evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest tussen 2001 en 2005, Brussel, VUB, 2006, Interface Demography, Working Paper 2006 -1, <http://www.vub.ac.be/SOCO/demo.intro.htm>. Gebaseerd op de FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, en P. Willems, Update MIRA-S-2005 projectie (<http://mis.vlaanderen.be/>)

De vervroeging van het moederschap bij de jongere generaties vertaalt zich vooralsnog niet in een verlaging van de gemiddelde leeftijd van de moeders bij de geboorten, vooral omdat ook de vruchtbaarheidscijfers van de 30-plussers blijven stijgen. Als gevolg daarvan steeg de gemiddelde moederschapsleeftijd zelfs nog lichtjes in Vlaanderen, van 28 jaar en enkele maanden in 2001 tot rond de 29 jaar in 2006 (zie ook grafiek 1.28). De gemiddelde leeftijd ligt hoger bij Belgische vrouwen dan bij vrouwen met een andere nationaliteit en dat bleef de voorbije jaren zo.

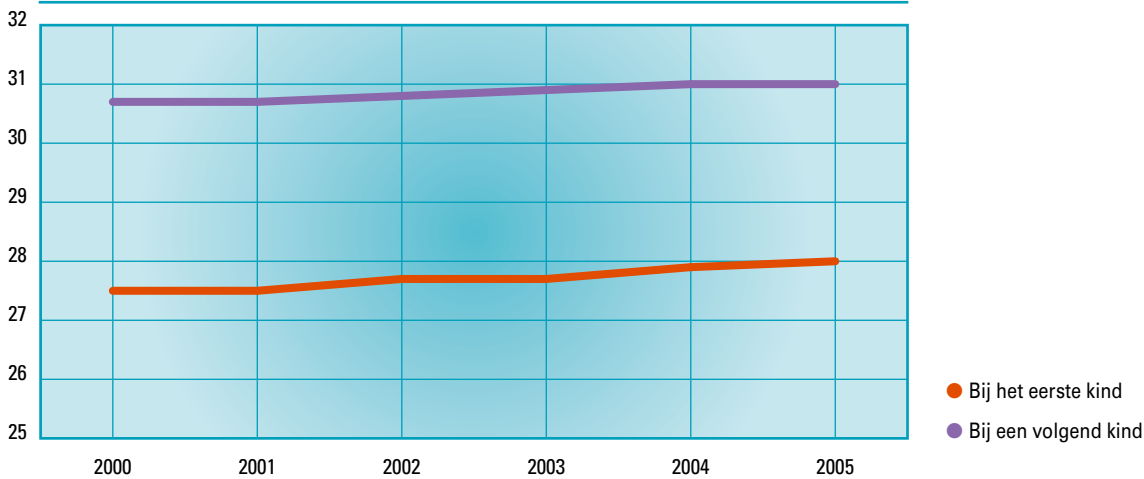
Hogere vruchtbaarheidscijfers door de allochtonen?

Europese vrouwen krijgen hun kinderen over het algemeen later dan vrouwen uit andere regio's van de wereld. Een mogelijke verklaring voor de gestegen vruchtbaarheid van min-30-jarigen zou dan ook kunnen zijn dat het aandeel van de vrouwen van vreemde nationaliteit in deze leeftijdscategorie gestegen zou zijn. Als dat de verklaring is, dan zou dezelfde stijging van het vruchtbaarheidscijfer niet te zien mogen zijn bij vrouwen van Belgische nationaliteit. Dat is echter

wél het geval: de vruchtbaarheid van 25- tot 30-jarigen in het Vlaamse Gewest is ook gestegen bij vrouwen met de Belgische nationaliteit. De bijdrage van de vreemdelingen kan de stijging van de vruchtbaarheid dus hoogstens voor een deel verklaren. De impact van de bevolking met vreemde nationaliteit op de totale vruchtbaarheid is trouwens eerder beperkt: het totale vruchtbaarheidscijfer van de Belgische vrouwen in het Vlaamse Gewest ligt slechts 0,09 à 0,10 eenheden lager dan het totale vruchtbaarheidscijfer van de totale bevolking. Het totale vruchtbaarheids-

Leeftijd bij bevalling

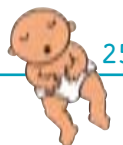
1.28 Gemiddelde leeftijd van de vrouwen bij de bevalling (in jaren) sinds 2000
Bron: Studiecentrum Perinatale Epidemiologie - Perinatale activiteiten in Vlaanderen

cijfer van de Belgische vrouwen is sterker gestegen dan dat van de niet-Belgische vrouwen (zie tabel 1.22).

Een andere opmerking zou kunnen zijn dat, als *gevolg van naturalisaties*, het percentage vrouwen van buitenlandse oorsprong in de bevolking met Belgische nationaliteit is toegenomen. Als vrouwen van buitenlandse origine die de Belgische nationaliteit verworven hebben, een vruchtbaarheidspatroon hebben dat eerder lijkt op dat van de bevolking van vreemde nationaliteit, dan zou dat mogelijk de evolutie van de vruchtbaarheid van de Belgische vrouwen

kunnen verklaren. Omdat er geen cijfers beschikbaar zijn over de samenstelling van de bevolking naar geslacht, leeftijd en origine, kunnen er geen aparte vruchtbaarheidscijfers worden berekend naar origine van de moeder. Wel is dankzij de Ikarosregistratie de origine van de moeders bekend. Het aandeel van de geboorten bij Belgische moeders van vreemde origine in het totale aantal geboorten bij Belgische moeders is gegroeid van 4,4% in 2001 tot 6,8% in 2006. De stijging was het grootst bij 35- tot 40-jarigen. Er was ook een relatief sterke stijging bij de 40-plussers en bij de 25- tot 30-jarigen.

Men kan zich dan ook de vraag stellen of de stijging van de vruchtbaarheid bij vrouwen met Belgische nationaliteit volledig op het conto kan worden geschreven van de allochtone vrouwen die de Belgische nationaliteit verwierven via naturalisatie. Dat blijkt echter niet het geval te zijn: ook de vruchtbaarheid van de autochtone Belgische bevolking in het algemeen blijkt te zijn gestegen van 2005 naar 2006, zij het minder sterk dan het jaar daarvoor. Het is dus uitgesloten dat de stijging van de vruchtbaarheid enkel aan de genaturaliseerde Belgische vrouwen toe te schrijven zou zijn.

Hogere vruchtbaarheid, grotere gezinnen?

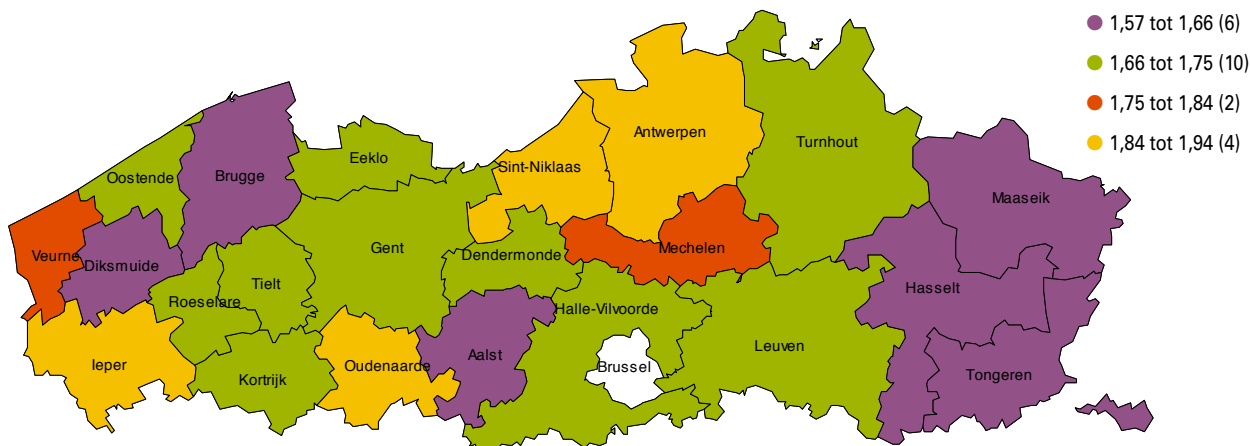
De stijging van het totale vruchtbaarheidscijfer betekent niet per se dat de jongste generaties gemiddeld opnieuw wat meer kinderen zullen krijgen dan vrouwen uit de net iets oudere generaties. Het is goed denkbaar dat vrouwen die hun kind nu op wat jongere leeftijd krijgen, ook wat vroeger met het krijgen van kinderen zullen stoppen, zonder aan het einde van de rit meer kinderen te krijgen. Het is dus goed denkbaar dat het geboortecijfer op oudere leeftijd de komende jaren zal afvlakken of zelfs zal gaan dalen.

Tot nu toe zijn er *geen* aanwijzingen dat de verhoging van het totale vruchtbaarheidscijfer impliceert dat de *gezinnen gemiddeld* weer iets *groter* zouden worden, wel integendeel. Zo is het aandeel van de eerste geboorten in het totale aantal geboorten van 2001 naar 2006 toegenomen van 45,6% naar 47,7%, terwijl het aandeel van de derde geboorten en geboorten van hogere rang is afgenomen van 19,2% naar 18,0%.

Toename totale vruchtbaarheidscijfer in nagenoeg alle arrondissementen

De stijging van de vruchtbaarheidscijfers in 2006 was niet beperkt tot een of enkele arrondissementen: het totale vruchtbaarheidscijfer steeg in alle arrondissementen van het Vlaamse Gewest, behalve in de arrondissementen Diksmuide (duidelijke daling), Hasselt (lichte daling) en Tielt (status-quo). De kaart 1.29 geeft de totale vruchtbaarheidscijfers voor 2006 per arrondissement weer.

Totale vruchtbaarheidscijfers per arrondissement

1.29 Totale vruchtbaarheidscijfers per arrondissement in 2006

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2006*, Brussel, Vrije Universiteit Brussel, 2006, Interface Demography, Working Paper 2007 -1, <http://www.vub.ac.be/SOCO/demo.intro.htm>. Gebaseerd op gegevens van de FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, en van Kind en Gezin, Ikaros

4.3. Abortus

Een beperkt aantal zwangerschappen wordt vrijwillig afgebroken. Lichte daling van het relatieve abortuscijfer

Een aantal zwangerschappen worden niet uitgedragen, maar vrijwillig afgebroken. In Vlaanderen kunnen zwangere vrouwen daarvoor terecht in abortuscentra of in ziekenhuizen. In 2005 bedroeg het aantal legale abortussen in deze centra en in ziekenhuizen 6980. Tegenover 2004 is er een toename met 1,2% (zie tabel 1.30 en grafiek 1.31; zie ook punt 4.4). Maar gelet op het hogere aantal geboorten lag het relatieve aantal abortussen in 2005 toch iets lager dan in 2004.

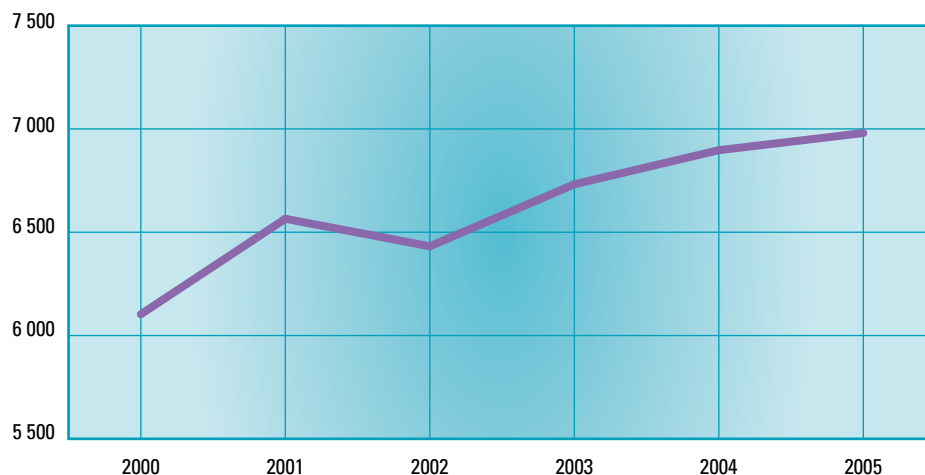
Per 1000 geboorten waren er in 2005 109 abortussen, tegenover 111 in 2004 (zie tabel 1.30).

In grafiek 1.32 is het aantal abortussen naargelang van de leeftijd van de vrouw opgenomen.

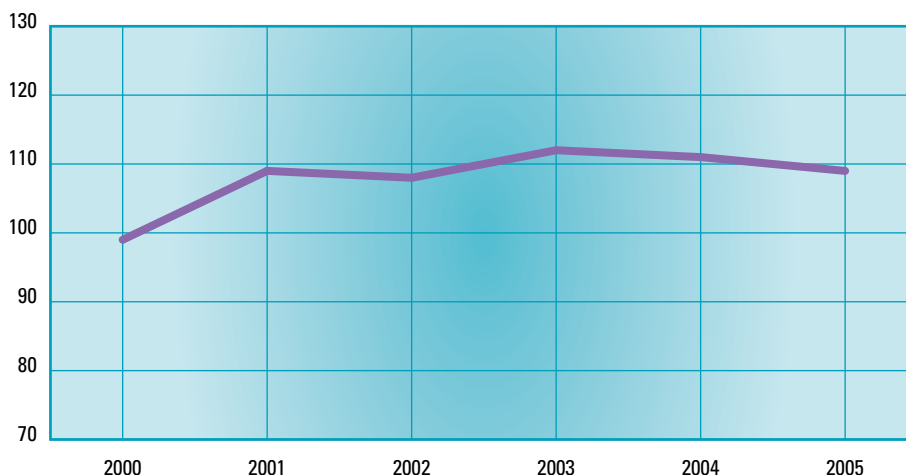
Abortussen

	2004	2005
Aantal abortussen	6 897	6 980
Aantal abortussen per 1000 geboorten	111	109

1.30 Abortussen bij vrouwen wonend in het Vlaamse Gewest: aantal en aantal per 1000 geboorten
Bron: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

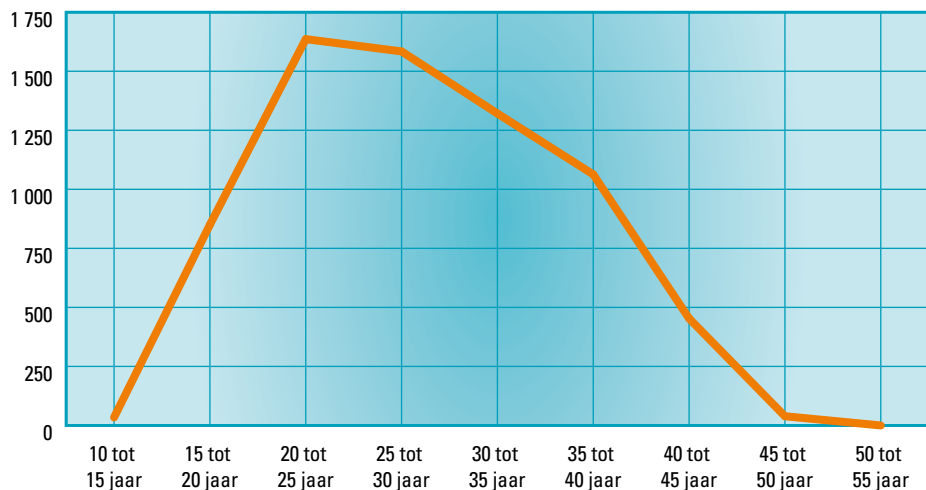
Per 1000 geboorten

1.31 Evolutie van het aantal abortussen en het aantal abortussen per 1000 geboorten bij vrouwen wonend in het Vlaamse Gewest sinds 2000
Bron: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

Abortussen naar leeftijd

1.32 Aantal abortussen bij vrouwen wonend in het Vlaamse Gewest naar leeftijd - 2005

Bron: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

4.4. Zwangerschappen bij tieners

Tienermoederschap is vrij uitzonderlijk; nogal wat zwangerschappen bij tieners worden afgebroken

Er bestaat een samenhang tussen tienermoederschap en een risicovolle situatie voor moeder en kind. *Tienermoeders* verlaten vroegtijdig de school, hebben meer kans op armoede en meer kans om alleenstaande moeder te zijn. Kinderen van tienermoeders hebben meer kans op een laag geboortegewicht, op sterfte binnen het eerste levensjaar, en meer kans om zelf een tienermoeder te worden.

Tienermoederschap is in Vlaanderen vrij uitzonderlijk. In 2005 waren maar 1315 of 2,1% van de bevallen vrouwen jonger

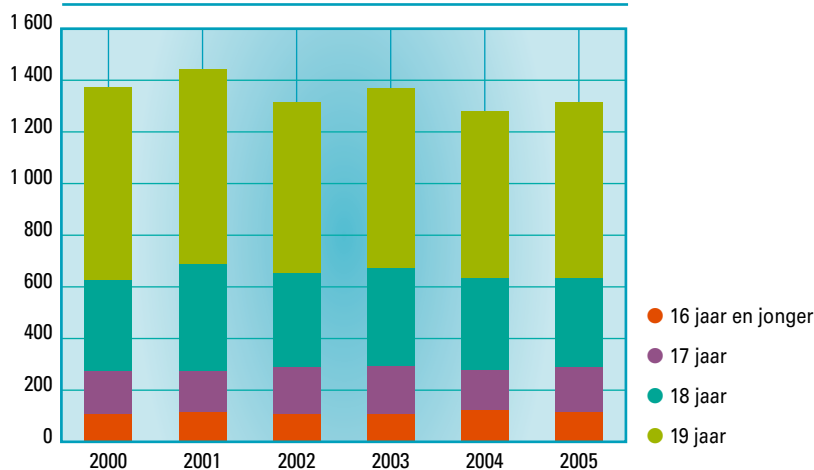
Tienermoeders

	2004	2005
14 jaar of jonger	14	8
15 jaar	24	38
16 jaar	87	72
17 jaar	154	173
18 jaar	357	344
19 jaar	645	680
Totaal jonger dan 20 jaar	1 281	1 315

1.33 Aantal tienermoeders in Vlaanderen (Vlaams Gewest en Vlaamse kraamklinieken in Brussel)

Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

Evolutie tienermoeders

1.34 Evolutie van het aantal tienermoeders in Vlaanderen (Vlaams Gewest en Vlaamse kraamklinieken in Brussel) sinds 2000

Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

dan 20 jaar. Dit cijfer lag iets hoger dan in 2004. Toen waren 1281 bevallen vrouwen jonger dan 20 jaar. Ruim de helft (51,7%) van de tienermoeders was 19 jaar en nog eens bijna 26,2% was 18 jaar (zie tabel 1.33 en grafiek 1.34).

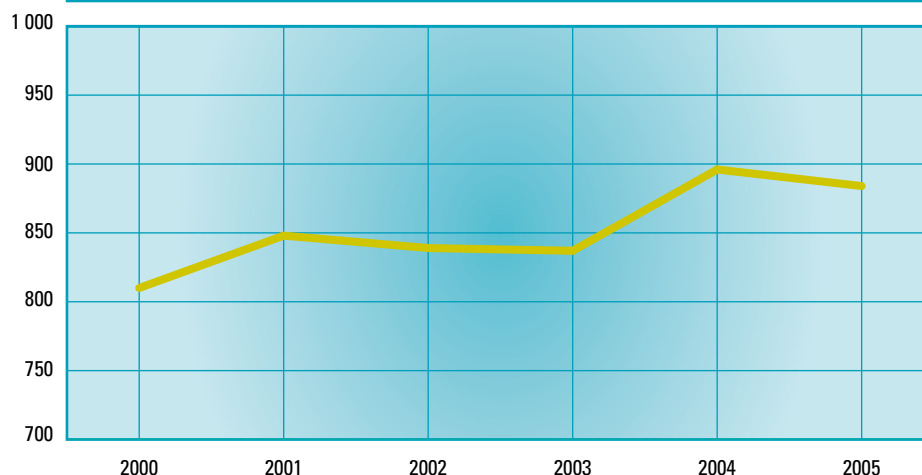
Het aantal tienerzwangerschappen ligt evenwel heel wat hoger dan het aantal bevallingen van vrouwen jonger dan 20 jaar. In 2005 (recentst beschikbaar cijfer) bedroeg het aantal tienerzwangerschappen - bevallingen en abortussen samen - 2199, waarvan 1315 bevallingen en 884 abortussen. Op de 100 zwangere tieners zijn er 59,8 die moeder worden en 40,2 die een abortus ondergaan.

Het ging evenwel vooral om vrouwen in de leeftijdsklasse 15 tot 19 jaar. Beneden de 15 jaar waren er in 2005 34 abortussen en 7 bevallingen. Zwangere vrouwen beneden de 15 jaar ondergaan wel frequenter een abortus dan zwangere vrouwen van 15 tot 19 jaar (zie tabel 1.35 en grafiek 1.36 - zie ook 4.3).

	2004	2005
Aantal		
bij vrouwen van 10 tot 15 jaar	35	34
bij vrouwen van 15 tot 20 jaar	861	850
Totaal bij vrouwen van 10 tot 20 jaar	896	884
Per 100 zwangerschappen		
bij vrouwen van 10 tot 20 jaar	39,6	40,2

1.35 Aantal abortussen en aantal abortussen per 100 zwangerschappen bij vrouwen jonger dan 20 jaar
Bronnen: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking
Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

Abortussen bij tieners

1.36 Aantal abortussen bij vrouwen jonger dan 20 jaar sinds 2000
Bronnen: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking
Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

Hoe moeten we het geboortecijfer en de evoluties inzake geboorten in Vlaanderen situeren in Europa? Hoe evolueert het aantal jonge kinderen? De gegevens over Vlaanderen worden vergeleken met de gegevens van de landen van de EU-15 en zo mogelijk ook met het totale cijfer van de EU-15.

5.1. Geboorten

In de tabellen 1.37, 1.38 en 1.39 worden een aantal cijfers over de geboorten weergegeven: het aantal geboorten, de procentuele evolutie van het geboortecijfer en het aantal geboorten per 1000 inwoners. De cijfers van de EU-15-landen voor 2006 zijn nog ramingen.

Volgens deze ramingen zou het geboortecijfer in de EU-15 in 2006 ongeveer 1% hoger liggen dan in 2005, en ongeveer 4,5% hoger dan in 2000. In de meeste EU-15-landen zien we een beperkte stijging van het geboortecijfer van 2005 naar 2006. Ierland vormt een uitzondering met een opmerkelijk grotere stijging (+5,6%). Duitsland (-1,9%), Nederland (-1,7%) en Oostenrijk (-2,2%) maken een uitzondering met een dalend aantal geboorten.

In België en ook in het Vlaamse Gewest ligt het aantal geboorten in 2006 ruim boven het cijfer van 2005 (zie tabel 1.38).

	2000	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	61 877	62 374	63 906	65 655
België	114 883	115 618	118 002	120 800**
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	766 969	705 622	685 800*	672 500**
Frankrijk	774 782	767 816	807 800*	820 000**
Luxemburg	5 723	5 452	5 400*	5 600**
Nederland	206 619	194 007	187 900*	184 700**
<i>Noordse landen</i>				
Finland	56 742	57 758	57 700*	58 600**
Denemarken	67 084	64 609	64 300*	65 000**
Zweden	90 441	100 928	101 300*	105 600**
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	103 267	101 500	107 500*	108 200**
Italië	538 999	562 600	554 000*	570 500**
Portugal	120 008	109 298	109 400*	110 400**
Spanje	397 632	453 278	465 600*	471 100**
Oostenrijk	78 268	78 968	78 200*	76 500**
Verenigd Koninkrijk	679 029	715 996	723 500*	740 500**
Ierland	54 789	61 684	61 000*	64 400**
EU-15	4 055 532	4 095 134	4 127 400*	4 174 400**

1.37 Aantal levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
Council of Europe, Recent demographic developments in Europe 2005
Eurostat, website

* Voorlopige cijfers

** Ramingen

	2000	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	100,0	100,8	105,9	109,9
België	100,0	100,6	103,4	108,6**
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	100,0	92,0	93,9*	93,5**
Frankrijk	100,0	99,1	104,8*	107,7**
Luxemburg	100,0	95,3	98,9*	104,8**
Nederland	100,0	93,9	92,7*	91,4**
<i>Noordse landen</i>				
Finland	100,0	101,8	102,7*	105,5**
Denemarken	100,0	96,3	98,2*	101,3**
Zweden	100,0	111,6	110,8*	110,2**
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	100,0	99,2	103,8*	103,6**
Italië	100,0	104,4	103,5*	106,5**
Portugal	100,0	91,1	97,0*	96,5**
Spanje	100,0	114,0	114,6*	112,5**
Oostenrijk	100,0	100,9	103,6*	97,6**
Verenigd Koninkrijk	100,0	105,4	108,1*	110,7**
Ierland	100,0	106,6	100,8*	104,7**
EU-15	100,0	101,0	103,3*	104,5**

1.38 Evolutie van het aantal levendgeborenen sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

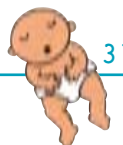
Council of Europe, Recent demographic developments in Europe 2005

Eurostat, website

Eigen berekeningen

* Voorlopige cijfers

** Ramingen

	2000	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	10,4	10,4	10,6	10,8
België	11,2	11,1	11,4	11,5**
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	9,3	8,5	8,3*	8,2**
Frankrijk	13,2	12,8	13,3*	13,0**
Luxemburg	13,1	12,1	11,9*	12,2**
Nederland	13,0	11,9	11,5*	11,3**
<i>Noordse landen</i>				
Finland	11,0	11,1	11,0*	11,2**
Denemarken	12,6	12,0	11,9*	12,0**
Zweden	10,2	11,2	11,2*	11,7**
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	9,8	9,2	9,7*	9,7**
Italië	9,3	9,7	9,5*	9,7**
Portugal	11,7	10,4	10,4*	10,4**
Spanje	10,1	10,7	10,8*	10,8**
Oostenrijk	9,7	9,7	9,5*	9,3**
Verenigd Koninkrijk	11,4	12,0	12,1*	12,3**
Ierland	14,5	15,3	14,8*	15,3**
EU-15	10,8	10,7	10,7*	10,7**

1.39 Geboortecijfer: aantal geboorten per 1000 inwoners sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Council of Europe, Recent demographic developments in Europe 2005

Eurostat, website

Eigen berekeningen

* Voorlopige cijfers

** Raming

Vruchtbaarheidscijfer

	2000	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	NB	1,65	1,69	1,74
België	1,66	1,64		
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	1,38	1,37	1,36	
Frankrijk	1,88	1,92	1,94	
Luxemburg	1,76	1,70	1,70	
Nederland	1,72	1,73	1,73	
<i>Noordse landen</i>				
Finland	1,73	1,80	1,80	
Denemarken	1,77	1,78	1,80	
Zweden	1,54	1,75	1,77	
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	1,27	1,29	1,28	
Italië	1,26	1,33	1,32	
Portugal	1,55	1,40	1,40	
Spanje	1,24	1,32	1,33	
Oostenrijk	1,36	1,42	1,41	
Verenigd Koninkrijk	1,64	1,77	1,80	
Ierland	2,08	1,99		

1.40 Totaal vruchtbaarheidscijfer (TVC) per vrouw sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2006*, Brussel, Vrije Universiteit Brussel, 2007, *Interface Demography, Working Paper 2007 -1*, <http://www.vub.ac.be/SOCO/demo.intro.htm>

Council of Europe, *Recent demographic developments in Europe 2005*
Eurostat, website (voor 2004 en 2005)

NB: niet beschikbaar

Het totale vruchtbaarheidscijfer ligt overall beneden het vervangingsniveau, waarvoor een cijfer van 2,10 kinderen per vrouw wordt vooropgesteld (zie tabel 1.40). De recentst beschikbare cijfers wijzen op een lichte toename van het totale vruchtbaarheidscijfer in de meeste EU-15-landen. Het Vlaamse Gewest volgt hiermee een Europese trend. Tabel 1.41 geeft de evolutie van het uiteindelijke nakomelingschap aan het eind van de vruchtbare periode, zijnde 49 jaar. Met 1,86 nakomelingen bij de vrouwen geboren in 1960 bevindt België zich in de middenmoot. Bijna in alle EU-15-landen realiseren de generaties vrouwen van 1968 en 1969 een lager aantal kinderen dan de generatie vrouwen van 1955, 1960 en 1967. Denemarken is hierop een uitzondering, met een lichte maar continue toename van het uiteindelijke nakomelingschap.

	1955	1960	1965	1967	1968	1969
België	1,83	1,86				
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	1,67	1,65	1,51	1,43	1,40	1,39
Frankrijk	2,13	2,11	2,03	2,00	1,99	1,97
Luxemburg	1,69	1,76	1,83	1,84	1,80	
Nederland	1,87	1,85	1,78	1,76	1,75	1,74
<i>Noordse landen</i>						
Finland	1,90	1,96	1,91	1,89	1,89	1,88
Denemarken	1,84	1,90	1,93	1,93	1,94	1,94
Zweden	2,03	2,04	1,99	1,96	1,94	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	2,01	1,93	1,75	1,73	1,68	1,59
Italië	1,80	1,67	1,51	1,47		
Portugal	2,04	1,89	1,82	1,79	1,75	1,69
Spanje	1,90	1,76	1,62	1,55		
Oostenrijk	1,77	1,70	1,65	1,61	1,59	1,59
Verenigd Koninkrijk	2,01	1,97	1,90	1,88	1,86	1,86
Ierland	2,67	2,41	2,19	2,13		

1.41 Gemiddeld aantal kinderen per vrouw bij het bereiken van het einde van de vruchtbare periode (leeftijd van 49 jaar) voor enkele generaties vrouwen geboren tussen 1955 en 1969

Bronnen: Council of Europe, *Recent demographic developments in Europe 2005*
Eurostat, website

(1) Als een cohorte de leeftijd van 49 jaar nog niet heeft bereikt, dan wordt het uiteindelijke nakomelingschap geschat aan de hand van de geobserveerde vruchtbaarheid van de vorige generaties

Leeftijd bij bevalling

	2000	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	29,2	29,4	29,5	29,6
België	NB			
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	28,7	29,1	29,3	
Frankrijk	29,4	29,6	29,6	
Luxemburg	29,3	29,9	29,9	
Nederland	30,3	30,4	30,5	
<i>Noordse landen</i>				
Finland	29,6	29,8	29,9	
Denemarken	29,7	30,1	30,2	
Zweden	29,9	30,3	30,4	
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	29,1	29,5		
Italië	30,3	30,7		
Portugal	28,6	29,0	29,2	
Spanje	30,7	30,8		
Oostenrijk	28,2	28,8	28,8	
Verenigd Koninkrijk	28,5	28,9		
Ierland	30,4	30,8	31,0	

1.42 Gemiddelde leeftijd van de vrouw bij de bevalling sinds 2000 in de EU-15-landen
Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)

Council of Europe, Recent demographic developments in Europe 2005

NB: niet beschikbaar

De leeftijd waarop vrouwen kinderen krijgen, is de laatste jaren nagenoeg constant of licht stijgend. De *gemiddelde leeftijd van de vrouw bij de bevalling* ligt volgens de recentst beschikbare cijfers in alle bestudeerde landen boven de 28 jaar. In Nederland, Denemarken, Zweden, Italië, Spanje en Ierland ligt de gemiddelde leeftijd zelfs boven de 30 jaar. De gemiddelde leeftijd bij een eerste kind ligt in de meeste EU-15-landen boven de 28 jaar, uitgezonderd in Finland, Oostenrijk, Portugal en het Verenigd Koninkrijk. In het Vlaamse Gewest ligt het precies op 28 jaar (zie tabellen 1.42 en 1.43).

	2000	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	27,5	27,7	27,9	28,0
België	NB			
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	28,2	28,8	29,0	
Frankrijk	27,9	28,4	28,4	
Luxemburg	28,4	28,7	28,6	
Nederland	28,6	28,8	28,9	
<i>Noordse landen</i>				
Finland	27,4	27,9	27,8	
Denemarken	27,7	28,2	28,4	
Zweden	27,9	28,5	28,6	
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	27,5	28,0		
Italië	NB			
Portugal	26,5	27,1	27,1	
Spanje	29,1	29,2		
Oostenrijk	26,4	26,9	27,0	
Verenigd Koninkrijk	26,5	23,4	23,5	
Ierland	27,6	28,3	28,5	

1.43 Gemiddelde leeftijd van de vrouw bij de bevalling van een eerste kind sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Council of Europe, Recent demographic developments in Europe 2005

Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)

NB: niet beschikbaar

Geboorten per 1000 bij tieners

	2000	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	NB	40,6	37,4	39,0
België	NB			
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	66	59	57	
Frankrijk	54	53	54	
Luxemburg	62	37	39	
Nederland	36	36	32	
<i>Noordse landen</i>				
Finland	51	51	53	
Denemarken	39	31	29	
Zweden	35	32	31	
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	53	55		
Italië	35			
Portugal	107	97	95	
Spanje	43	52		
Oostenrijk	68	65		
Verenigd Koninkrijk	147	134		
Ierland	96	93	86	

1.44 Aantal geboorten per 1000 vrouwen onder de 20 jaar sinds 2000

Bron: Council of Europe, *Recent demographic developments in Europe 2005*

NB: niet beschikbaar

Het aantal *geboorten per 1000 vrouwen onder de 20 jaar* ligt in het Vlaamse Gewest laag, vergelijkbaar met heel wat EU-15-landen. Vooral het Verenigd Koninkrijk, maar ook Portugal en Ierland kennen een hoog aantal geboorten bij vrouwen onder de 20 jaar (zie tabel 1.44).

De toename van het aantal kinderen geboren buiten een huwelijksrelatie in de EU-15 zet zich verder door. In 2003 (meest recente cijfer) was België zeker niet bij de koplopers. Frankrijk, de noordse landen en het Verenigd Koninkrijk kennen een hoog percentage geboorten buiten een huwelijk. In Zweden wordt 55,4% van de kinderen geboren buiten een huwelijksrelatie. In Italië en Griekenland ligt het percentage geboorten buiten een huwelijk laag (zie tabel 1.45).

Geboorten buiten een huwelijk per 100 geboorten

	2000	2003	2004	2005
België	NB	31,0		
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	23,4	27,0	29,2	27,9
Frankrijk	42,6	45,2	46,4	
Luxemburg	21,9	25,0	25,8	
Nederland	24,9	30,7	34,8	32,5
<i>Noordse landen</i>				
Finland	39,2	40,0	40,4	40,8
Denemarken	44,6	44,9	45,7	45,4
Zweden	55,3	56,0	55,5	55,4
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	4,0	4,8	5,1	5,1
Italië	9,7	13,1	17,3	14,9
Portugal	22,2	26,9	30,7	29,1
Spanje	17,7	23,4	26,8	
Oostenrijk	31,3	35,3	36,5	35,9
Verenigd Koninkrijk	39,5	41,5	42,9	42,3
Ierland	31,5	31,4	32,0	33,3

1.45 Aantal geboorten buiten een huwelijk in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
Council of Europe, Recent demographic developments in Europe 2005
Eurostat, website

NB: niet beschikbaar

Aantal abortussen per 100 geboorten

	2000	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	9,9	11,2	11,1	10,9
België	11,8	13,9	13,9	14,1
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	17,6	18,1	18,4	
Frankrijk	25,4	27,9		
Luxemburg	NB			
Nederland	13,2	14,4		
<i>Noordse landen</i>				
Finland	19,3	19,0	19,2	18,9
Denemarken	23,4	24,1	23,6	23,5
Zweden	34,3	34,8	34,1	34,5
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	17,4			
Italië	25,9	23,0		
Portugal	NB			
Spanje	16,0	18,1		
Oostenrijk	NB			
Verenigd Koninkrijk	23,9	29,4		
Ierland	NB			

1.46 Aantal abortussen per 100 geboorten sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

Eurostat, website (eigen berekeningen)

NB: niet beschikbaar

In tabel 1.46 wordt een overzicht gegeven van het aantal *abortussen* per 100 geboorten. Het Vlaamse Gewest, België en Nederland kennen een laag aantal abortussen. Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en vooral Zweden kennen een veel hoger aantal abortussen per 100 geboorten.

5.2. Aantal jonge kinderen

Het Vlaamse Gewest is een *kleine regio* binnen Europa. Met 312 800 kinderen onder de 5 jaar maken de Vlaamse kinderen slechts een zeer kleine fractie uit van het aantal jonge kinderen in de Europese Unie. De Europese Unie telde op 1 januari 2005 in totaal ruim 20,2 miljoen kinderen onder de 5 jaar (raming).

Een opvallend aspect van de demografische evolutie in de Europese landen is de *ontgroening*, als complement van het vaker vernoemde vergrijzingsproces.

De evolutie van het *aantal jonge kinderen* in de EU-15-landen van 2000 naar 2005 is verschillend. Een aantal landen kenden een stijging van het aantal jonge kinderen: Frankrijk, Nederland, Zweden, de mediterrane landen, met uitzondering van Portugal, en Ierland. Net als het Vlaamse Gewest kenden ook Duitsland, Luxemburg, Finland, Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk een daling. In België, Denemarken en Portugal is er nagenoeg een status-quo (verschil kleiner dan 1%). In tabel 1.47 is de evolutie van het aantal kinderen onder de 5 jaar opgenomen. Tabel 1.48 geeft de procentuele evolutie weer, met 2000 als basis.

Tabel 1.49 schetst de evolutie van *het aandeel jonge kinderen* in de totale bevolking. Opmerkelijk is het grote aandeel jonge kinderen in Ierland. Duitsland kent het laagste aandeel jonge kinderen (zie tabel 1.49).

Aantal kinderen onder de 5 jaar

	2000	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	320 682	307 914	309 328	312 800
België	577 217	571 374	574 859	580 368
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	3 947 634	3 724 320	365 322	
Frankrijk	3 598 700	3 805 692	3 823 216	
Luxemburg	28 598	27 880	27 681	
Nederland	983 500	1 021 216	1 010 626	
<i>Noordse landen</i>				
Finland	297 522	283 137	283 693	
Denemarken	340 593	330 377	344 062	
Zweden	468 716	472 886	485 558	
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	502 636	510 923		
Italië	2 658 974	2 701 151		
Portugal	556 690	557 395	553 702	
Spanje	1 926 936	2 100 359	2 171 491	
Oostenrijk	422 562	395 329	398 026	
Verenigd Koninkrijk	3 607 588	3 386 897		
Ierland	263 643	289 520	295 803	
EU-15	20 181 572	20 178 486	20 224 000*	

1.47 Aantal kinderen onder de 5 jaar sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Council of Europe, *Recent demographic developments in Europe, 2005*

FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, *Bevolkingsstatistieken*

* Raming

Evolutie aantal kinderen onder de 5 jaar

	2000	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	100,0	96,0	96,5	97,5
België	100,0	99,0	99,6	100,5
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	100,0	94,3	92,6	
Frankrijk	100,0	105,8	106,2	
Luxemburg	100,0	97,5	96,8	
Nederland	100,0	103,8	102,8	
<i>Noordse landen</i>				
Finland	100,0	95,2	95,4	
Denemarken	100,0	97,0	101,0	
Zweden	100,0	100,9	103,9	
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	100,0	101,6		
Italië	100,0	101,6		
Portugal	100,0	100,1	99,5	
Spanje	100,0	109,0	112,7	
Oostenrijk	100,0	93,6	94,2	
Verenigd Koninkrijk	100,0	93,9		
Ierland	100,0	109,8	112,2	

1.48 Evolutie van het aantal kinderen onder de 5 jaar sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Council of Europe, *Recent demographic developments in Europe, 2005* (eigen berekeningen)

FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, *Bevolkingsstatistieken*

	2000	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	5,4	5,1	5,1	5,1
België	5,6	5,5	5,5	5,5
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	4,8	4,5	4,4	
Frankrijk	6,1	6,3	6,3	
Luxemburg	6,6	6,2	6,1	
Nederland	6,2	6,3	6,2	
<i>Noordse landen</i>				
Finland	5,8	5,4	5,4	
Denemarken	6,4	6,1	6,4	
Zweden	5,3	5,3	5,4	
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	4,8	4,6		
Italië	4,6	4,7		
Portugal	5,4	5,3	5,3	
Spanje	4,9	5,0	5,0	
Oostenrijk	5,2	4,9	4,9	
Verenigd Koninkrijk	6,1	5,7		
Ierland	7,0	7,2	7,2	

1.49 Aandeel van de kinderen onder de 5 jaar in de totale bevolking sinds 2000 in de EU-15-landen
 Bronnen: Council of Europe, Recent demographic developments in Europe, 2005 (eigen berekeningen)
 FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen onder de 12 jaar
België	-3,2	-4,0	-2,7	-3,1
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	-3,3	-9,0	-4,7	-5,5
Frankrijk	-4,3	0,1	5,8	1,8
Luxemburg	0,3	-3,5	-0,6	-1,1
Nederland	-8,9	-4,7	4,5	-1,2
<i>Noordse landen</i>				
Finland	1,1	-0,8	-9,7	-5,1
Denemarken	-8,2	-5,8	-4,5	-5,7
Zweden	8,3	13,7	-11,1	-0,9
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	5,3	7,2	-3,5	1,2
Italië	-2,0	3,0	1,4	0,9
Portugal	1,4	4,7	4,3	3,6
Spanje	7,3	14,8	9,6	10,3
Oostenrijk	-2,3	-2,9	-11,4	-7,4
Verenigd Koninkrijk	0,5	-1,1	-7,8	-4,2
Ierland	8,1	12,7	10,4	10,4
EU-15	-1,0	0,2	-0,7	-0,5

1.50 Vooruitzichten inzake de evolutie van het aantal kinderen onder de 12 jaar in de EU-15-landen voor 2010: procentueel verschil met het aantal kinderen in 2004 - basisscenario
Bron: Eurostat, Population Projections 2004-based (website)

Voor de komende jaren (2010) wordt gerekend met nagenoeg een status-quo van het aantal jonge kinderen in de EU-15 (basisscenario). De verwachte evoluties zijn wel verschillend in de EU-15-landen, en er zijn ook verschillen naargelang van de leeftijdsklasse. Voor de mediterrane EU-landen en voor Ierland wordt een stijging verwacht, in Spanje en Ierland zelfs een aanzienlijke stijging (+10%). Voor de noordse landen wordt er gerekend op een daling. Voor de aan België grenzende EU-landen verwacht Eurostat ook een daling, met uitzondering van Frankrijk, waar alleen in de leeftijdsgroep onder de 3 jaar een lager aantal kinderen wordt verwacht dan in 2004. Ook voor Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk wordt gerekend met een lager aantal kinderen (zie tabel 1.50).

5.3 Interlandelijke adoptie

Binnen de EU-15-landen ligt het relatieve aantal *interlandelijke* adopties het laagst in Portugal, in Duitsland en in het Verenigd Koninkrijk; het bedraagt er minder dan 1 per 100 000 inwoners. Ook in Vlaanderen en in de Franse Gemeenschap is het aantal interlandelijke adopties zeer beperkt. Zweden, Spanje, Denemarken en Luxemburg komen uit op meer dan 10 interlandelijke adopties per 100 000 inwoners (zie tabellen 1.51 en 1.52).

Adoptie

Ontvangend land	2000	2003	2004	2005	2006
Vlaamse Gemeenschap ⁽¹⁾	210	165	143	172	162
Franse Gemeenschap ⁽¹⁾	290	265	327		
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	854	674	506		
Frankrijk	2 971	3 995	4 079	4 136	3 977
Luxemburg ⁽²⁾	57	51	56		
Nederland	1 193	1 154	1 307	1 185	
<i>Noordse landen</i>					
Finland	198	238	289	308	
Denemarken	716	522	527	586	
Zweden	981	1 046	1 109	1 083	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	NB				
Italië	NB	3 403	3 398	2 840	
Portugal	NB	1			
Spanje	3 062	3 951	5 541	5 423	
Oostenrijk	NB	NB	93		
Verenigd Koninkrijk	351	300	332	367	
Ierland	225	358	398	366	

1.51 Evolutie van het aantal interlandelijke adopties in de EU-15-landen sinds 2000

Bron: Informatie verstrekt door de Centrale Autoriteiten inzake interlandelijke adoptie

(1) alleen adopties gerealiseerd door een erkende adoptiedienst

NB: niet beschikbaar

Ontvangend land	2000	2003	2004	2005	2006
Vlaamse Gemeenschap ^{(1) (2)}	3,54	2,75	2,38	2,85	2,67
Franse Gemeenschap ^{(2) (3)}	2,83	2,56	3,15		
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	1,04	0,82	0,61		
Frankrijk	5,06	6,70	6,78	6,83	6,32
Luxemburg ⁽²⁾	13,08	11,38	12,40		
Nederland	7,52	7,13	8,04	7,27	
<i>Noordse landen</i>					
Finland	3,83	4,57	5,54	5,88	
Denemarken	13,43	9,70	9,76	10,83	
Zweden	11,07	10,70	12,36	13,13	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	NB				
Italië	NB	5,94	5,87	4,86	
Portugal	NB	0,01			
Spanje	7,76	9,71	13,09	12,60	
Oostenrijk	NB	NB	1,14		
Verenigd Koninkrijk	0,59	0,51	0,56	0,61	
Ierland	5,96	9,03	9,88	8,91	

1.52 Evolutie van het aantal interlandelijke adopties per 100 000 inwoners in de EU-15-landen sinds 2000

Bron: Informatie verstrekt door de Centrale Autoriteiten inzake interlandelijke adoptie

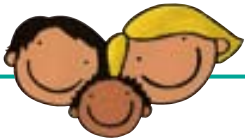
(1) per 100 000 inwoners in het Vlaamse Gewest

(2) alleen adopties gerealiseerd door een erkende adoptiedienst

(3) per 100 000 inwoners in het Waalse Gewest

NB: niet beschikbaar

In dit hoofdstuk gaan we in op de gezinscontext van jonge kinderen in Vlaanderen. We hebben aandacht voor de gezinsvorm waarin kinderen opgroeien (tweeouder- of eenoudergezin, gehuwd paar of samenwonend paar), het opgroeien samen met broers of zussen, de gezinstaal, de leeftijd en de gezondheidstoestand van de ouders, de aanwezigheid van de grootouders en de hulp die grootouders bieden. Als achtergrond bij deze gezinscontext besteden we aandacht aan huwelijken en echtscheidingen in Vlaanderen. Ten slotte plaatsen we een aantal Vlaamse cijfers in een Europese context. We vergelijken met de landen van de EU-15.

1. Twee- of eenoudergezin?

Jonge kinderen in een eenoudergezin blijven uitzonderlijk

Sinds de vorige editie van Het kind in Vlaanderen (editie 2005) kwamen zowel de cijfers van 2005 als van 2006 ter beschikking. Daarom nemen we in de hiernavolgende tabellen 3 jaartallen op.

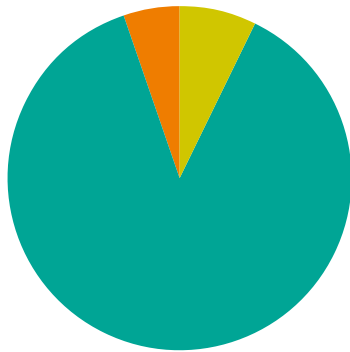
De meeste jonge kinderen leven in een *tweeoudergezin*. Het aandeel kinderen onder de 3 jaar dat in een *eenoudergezin* leeft, bedraagt 7,4%; bij kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt het 10,8% en bij kinderen op lagereschoolleeftijd 14,3%

Twee- of eenoudergezin

	2004	2005	2006
Kinderen onder de 3 jaar			
Eenoudergezin	7,3	7,3	7,4
Tweeoudergezin	87,6	87,5	87,4
Andere/niet bekend	5,1	5,2	5,2
Totaal	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar			
Eenoudergezin	10,5	10,8	10,8
Tweeoudergezin	86,3	85,9	85,7
Andere/niet bekend	3,2	3,3	3,5
Totaal	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar			
Eenoudergezin	13,6	13,9	14,3
Tweeoudergezin	84,3	84,0	83,5
Andere/niet bekend	2,1	2,1	2,2
Totaal	100,0	100,0	100,0
Kinderen onder de 12 jaar			
Eenoudergezin	11,4	11,6	11,8
Tweeoudergezin	85,5	85,3	85,0
Andere/niet bekend	3,0	3,1	3,2
Totaal	100,0	100,0	100,0

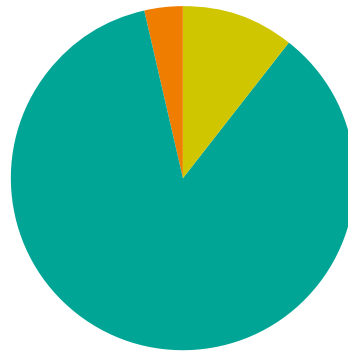
2.1 Kinderen onder de 12 jaar naar twee- of eenoudergezin - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1/1
Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

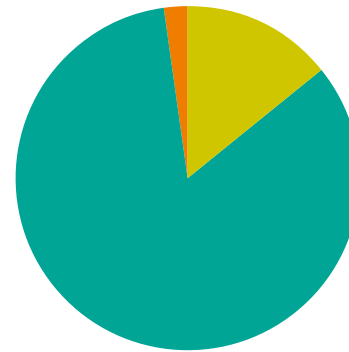
Kinderen onder de 3 jaar

- Tweeoudergezin (87,4%)
- Eenoudergezin (7,4%)
- Andere/niet bekend (5,2%)

Kinderen van 3 tot 6 jaar

- Tweeoudergezin (85,7%)
- Eenoudergezin (10,8%)
- Andere/niet bekend (3,5%)

Kinderen van 6 tot 12 jaar

- Tweeoudergezin (83,5%)
- Eenoudergezin (14,3%)
- Andere/niet bekend (2,2%)

2.2 Kinderen onder de 12 jaar naar twee- en eenoudergezin - Vlaams Gewest - 2006

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

(zie tabel 2.1 en grafiek 2.2). Het aandeel kinderen onder de 12 jaar dat leeft in een eenoudergezin neemt zeer licht toe, met 0,2 van 2005 naar 2006. De evolutie verschilt naargelang van de leeftijd. In de jongste leeftijdsgroep nam het toe met 0,1 en bij kinderen van 6 tot 12 jaar met 0,4. Bij de kinderen van 3 tot 6 jaar is het aandeel kinderen in eenoudergezinnen ongewijzigd (zie tabel 2.1).

2. Gezinstype

Het klassieke kerngezin loopt terug. Bijna 22% van de kinderen onder de drie jaar woont bij een ongehuwd paar en ruim

11% van alle kinderen onder de 12 jaar woont bij een alleenstaande ouder

De aandacht wordt geregeld gevestigd op de terugloop van het klassieke kerngezin. Maar uit de gegevens over het gezin waarin jonge kinderen leven, blijkt dat voor hen de realiteit nog steeds in hoofdzaak het klassieke kerngezin is. Van de kinderen onder de 12 jaar leeft ruim 67% bij de *natuurlijke vader en moeder* die tevens een *echtpaar* vormen (zie tabel 2.3). Wel is er een verschil tussen de zeer jonge en de wat oudere kinderen. Van de kinderen onder de 3 jaar woont 24,2% bij een *ongehuwd paar*. Bij kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt dit 15,1% en bij

kinderen van 6 tot 12 jaar 9,1%. Tegenover 2005 is er een toename van het aantal kinderen jonger dan 12 jaar dat leeft bij een ongehuwd paar, van 12,6% naar 14,2%. In 2004 bedroeg het 11,1%.

Kinderen die bij een *alleenstaande ouder* wonen, wonen vooral bij een alleenstaande moeder. 10,4% van de kinderen jonger dan 12 jaar woont bij een alleenstaande moeder en slechts 1,4% bij een alleenstaande vader. Het aantal kinderen dat woont bij een alleenstaande moeder nam zeer licht toe van 2005 naar 2006 (+0,1); het aantal kinderen dat woont bij een alleenstaande vader nam eveneens zeer licht toe (+0,1) (zie tabel 2.3).

	2004				2005				2006				
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind bij gehuwd paar	74,5	65,8	72,6	75,9	72,7	63,3	70,6	74,4	70,8				
Bij beide ouders	71,3	65,0	69,7	71,1	69,3	62,4	67,3	69,3	67,2				
Bij een ouder en een stiefouder	1,0	0,1	0,4	1,6	1,0	0,1	0,5	1,6	1,0				
Bij een ouder en een ?stiefouder? ⁽¹⁾	2,0	0,5	2,2	2,8	2,1	0,5	2,5	3,1	2,3				
Bij gehuwd paar, niet verwant	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3				
Kind bij ongehuwd paar ⁽²⁾	11,1	21,8	13,3	8,1	12,6	24,2	15,1	9,1	14,2				
Bij een ouder en een stiefouder ⁽²⁾	2,4	0,8	2,0	3,6	2,6	0,9	1,9	3,8	2,6				
Bij een ouder en een ?stiefouder? ⁽¹⁾	8,6	20,9	11,3	4,5	10,1	23,3	13,2	5,3	11,6				
Kind bij alleenstaande moeder	10,2	6,5	9,7	12,3	10,3	6,5	9,6	12,6	10,4				
Kind bij alleenstaande vader	1,3	0,8	1,1	1,7	1,3	0,9	1,2	1,7	1,4				
Kind inwonend bij een ander kerngezin ⁽³⁾	3,0	5,1	3,3	2,1	3,1	5,1	3,5	2,2	3,2				
Kind in collectief huishouden	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1				
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0				

2.3 Type van gezin waarin kinderen onder de 12 jaar leven - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

(1) ?stiefouder?: mogelijk de stiefmoeder/-vader van het kind, maar het kan ook de moeder/vader zijn

(2) Als kinderen bij een ongehuwd paar wonen, is het moeilijk uit te maken of het gaat om de natuurlijke vader of moeder. Deze kinderen zijn dan ook meestal opgenomen in de categorie 'bij een ouder en een 'stiefouder'

(3) Bijvoorbeeld bij de grootouders

Kinderen in het huishouden	2005	2006			Totaal
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Enig kind	21,3	38,8	18,4	14,9	21,5
Een ander kind	47,4	40,4	51,6	48,4	47,2
Twee andere kinderen	21,7	14,4	21,2	25,3	21,7
Drie andere kinderen	6,6	4,3	6,0	7,9	6,6
Vier of meer andere kinderen	3,0	2,1	2,8	3,5	3,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.4 Aantal andere kinderen jonger dan 18 jaar waarmee kinderen onder de 12 jaar samenwonen - Vlaams Gewest (alleen kinderen onder de 12 jaar die wonen bij een gehuwd of ongehuwd paar of bij een alleenstaande ouder) (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

3. Kind alleen?

De meeste jonge kinderen groeien niet alleen op

Ruim 69% van de kinderen jonger dan 12 jaar leeft in een gezin met nog 1 of 2 broers of zussen. 21,5% van de kinderen is enig kind en 9,6% leeft met 3 of meer broers of zussen. In tabel 2.4 is dit opgenomen per leeftijdsklasse. Tegenover 2005 is dit nagenoeg ongewijzigd gebleven.

4. Kinderen, de hele tijd thuis wonen of niet

Verblijfsco-ouderschap zeer beperkt

Een aantal kinderen leven niet dag in dag uit in het gezin waarvan ze deel uitmaken. In het onderzoek van het Centrum voor

Kinderen hele tijd thuis wonend of niet

Thuis wonend	
Hele tijd	97,0
Niet hele tijd	3,0
Totaal	100,0 (N=2416)
Situatie van de niet de hele tijd thuis wonende kinderen	
Woont bij ex-echtgenoot of ex-partner	49,3
Verblijft in internaat van een school	6,8
Andere situatie ⁽¹⁾	43,8
Totaal	100,0 (N=73)

2.5 Kinderen onder de 12 jaar naargelang zij al of niet de hele tijd thuis wonen - 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleecq

(1) Bijvoorbeeld: verblijft in een instelling, geplaatst in een pleeggezin, of ook 'andere'

Sociaal Beleid Herman Deleeck naar de zorg voor jonge kinderen in Vlaanderen werd dit nagevraagd. 3,0% van de kinderen onder de 12 jaar woont niet de hele tijd thuis. Bijna de helft van deze kinderen woont deels bij de ex-echtgenoot of ex-partner (zie tabel 2.5).

Taal moeder - kind

	2005	2006*
Nederlands	81,9	81,2
Frans	4,2	4,3
Arabisch	2,6	3,1
Turks	2,9	2,8
Berbers	1,6	1,5
Engels	1,0	1,0
Russisch	0,7	0,6
Spaans	0,4	0,4
Pools	0,4	0,4
Jiddisch	0,3	0,4
Portugees	0,2	0,3
Andere talen	3,9	4,0

2.6 Levendgeboren kinderen naar de taal die de moeder spreekt met het kind - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopige cijfers

5. De gezinstaal

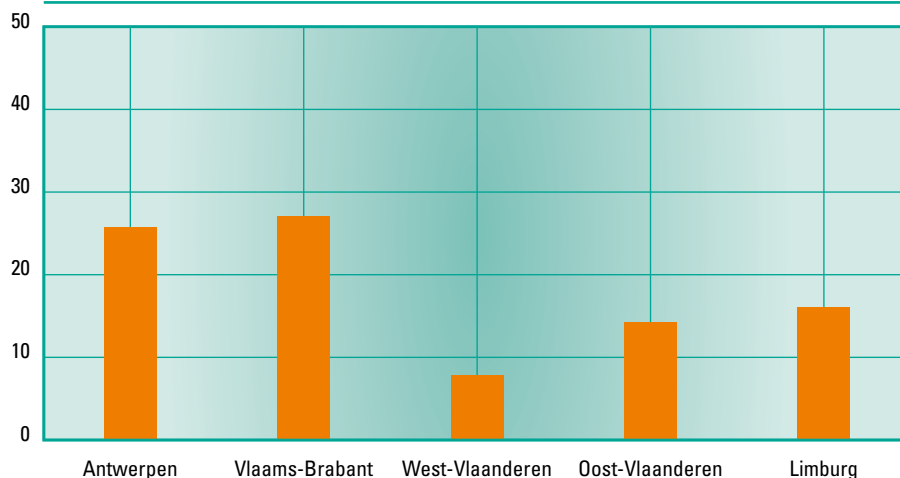
Voor nogal wat kinderen is een andere taal dan het Nederlands de 'moedertaal'

Jonge kinderen die thuis een andere taal spreken dan het Nederlands, worden geconfronteerd met grotere uitdagingen om het later op school, op de arbeidsmarkt, enz. goed te doen.

We bekijken *de taal* waarin de *moeder* met het *kind* praat. Bij bijna 19% van de kinderen geboren in 2006 was dit niet het Nederlands. Frans is de meest gebruikte andere taal (4,3%). Arabisch en Turks komen op twee en drie (zie tabel 2.6).

Naar provincie zijn er grote verschillen, met in Vlaams-Brabant en Antwerpen ruim 1 op de 4 kinderen van wie de moeder een andere taal dan het Nederlands spreekt met het kind. In Oost-Vlaanderen en Limburg ligt dit heel wat lager en in West-Vlaanderen bedraagt dit maar bijna 8% (zie grafiek 2.7). In Antwerpen komen Arabisch (5,8%) en Berbers (4,2%) het meest voor; in Vlaams-Brabant Frans (16,3%); in Oost-Vlaanderen Turks (4,2%), Arabisch (2,6%) en Frans (2,3%); in Limburg Turks (8,2%) en Arabisch (2,6%).

Gezinstaal niet-Nederlands

2.7 Levendgeboren kinderen: percentage kinderen bij wie de taal die de moeder met het kind spreekt niet het Nederlands is, naar provincie - 2006*

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopige cijfers

6. Grijzende ouders?

Belangrijk aantal grijzende vaders. Lichte verlaging van de leeftijd van moeders van jonge kinderen

Uit de gegevens van het rijksregister kennen we de leeftijd van de moeder en de vader van de jonge kinderen. Bijna 39% van de *kinderen van 0 tot 3 jaar* heeft een moeder van 30 tot 35 jaar en

ruim 31% een moeder van 25 tot 30 jaar. De leeftijd van de vader ligt hoger. De leeftijdsgroepen 35 tot 40 jaar en 40 jaar en ouder maken samen bijna 40% uit. Bij de *kinderen van 3 tot 6 jaar* zijn de

Grijzende ouders ⁽¹⁾

	2005		2006		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Huidige leeftijd van de (stief)moeder					
Onder de 20 jaar	0,1	0,4	0,0	0,0	0,1
20 tot 25 jaar	2,7	8,3	2,5	0,2	2,7
25 tot 30 jaar	13,2	31,3	16,3	4,1	13,6
30 tot 35 jaar	31,0	38,7	40,5	20,9	29,9
35 tot 40 jaar	33,4	17,3	30,2	42,2	33,3
40 jaar en ouder	19,6	4,0	10,5	32,5	20,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Huidige leeftijd van de (stief)vader					
Onder de 20 jaar	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
20 tot 25 jaar	0,9	2,7	0,7	0,1	0,9
25 tot 30 jaar	7,0	19,0	7,0	1,4	7,2
30 tot 35 jaar	23,7	38,7	31,5	11,1	22,9
35 tot 40 jaar	34,6	25,9	37,4	36,7	34,2
40 jaar en ouder	33,7	13,6	23,4	50,7	34,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.8 Kinderen onder de 12 jaar: huidige leeftijd van de (stief)moeder en de (stief)vader - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

(1) Betreft de personen met wie het kind samenwoont, de ouder(s) of de stiefouder(s)

moeders ook vooral (40,5%) 30 tot 35 jaar oud. Bij de vaders is bijna 61% 35 jaar of ouder.

Wanneer de leeftijdsverdeling van de ouders van de totale groep kinderen onder de 12 jaar wordt vergeleken met 2005, dan blijkt er een toename in de leeftijdsklasse 40 jaar en ouder, zowel bij de moeders (+0,7) als bij de vaders (+1,1) (zie tabel 2.8).

We zien daarnaast ook nog een afname van kinderen met een moeder in de leeftijdsklasse 30 tot 35 jaar en een toename van kinderen met een moeder van 25 tot 30 jaar.

7. Gezondheidstoestand van de moeder en de vader van het kind

Jonge kinderen hebben meestal ouders in goede tot heel goede algemene gezondheid

Een slechte gezondheidstoestand van de ouders kan een belangrijke impact hebben op de leefomstandigheden van jonge kinderen, bijvoorbeeld op het opnemen van de dagelijkse zorg voor de kinderen, op de arbeidsparticipatie en het verdienvermogen, enz. De SILC-enquête (Statistics on Income and Living Conditions) 2005 leert ons hoe het zit met de gezondheidstoestand van de moeder en de vader van het kind. Er werd gevraagd naar de gezondheidstoestand in het algemeen. Het gaat dus om een subjectieve inschatting door de ondervraagden. Bij de meeste kinderen rapporteert hun moeder of vader dat de algemene gezondheidstoestand heel goed is (zie tabel 2.9).

8. Jonge kinderen en grootouders

40% van de kinderen jonger dan 12 jaar heeft nog vier grootouders; een beperkt aantal (4,1%) heeft zelfs meer dan 4 grootouders. Het percentage kinderen met 4 grootouders ligt hoger bij de kinderen onder de drie jaar (zie tabel 2.10). In grafiek 2.11 bekijken we de afstand tot de woning van de grootouders. Ongeveer 40% woont op minder dan 5 km van de grootouders van moederszijde. Voor de grootouders van vaderszijde is dit nagenoeg hetzelfde.

Grootouders zijn vooral op het vlak van *opvang van de kinderen* een grote steun. Slechts 17,3% van de kinderen onder de 12 jaar woont in een gezin dat stelt geen hulp te krijgen van de grootouders voor de oppas van de kinderen. De grootouders springen ook geregeld bij voor het *vervoer van de kinderen*. 42,5% van de gezinnen van de kinderen onder de 12 jaar kan hiervoor geregeld een beroep doen op de grootouders, en nog eens 13,7% sporadisch. Maar ook de hulp door te *koken voor het hele gezin* en de *hulp in het huishouden* zijn niet onbelangrijk. Respectievelijk 25,1% en 20,1% van de gezinnen van kinderen onder de 12 jaar kunnen geregeld gebruikmaken van deze hulp, en bij respectievelijk 14% en 12,1% kan dit sporadisch. Nogal wat gezinnen krijgen *financiële steun* van de grootouders: 17,6% geregeld en 9,3% sporadisch (zie tabel 2.12).

Gezondheidstoestand ouders

	Moeder	Vader
Heel goed	39,6	37,8
Goed	49,6	55,4
Redelijk	7,1	6,1
Slecht	3,2	0,5
Zeer slecht	0,4	0,1
Totaal	100,0 (N=865)	100,0 (N=770)

2.9 Algemene gezondheidstoestand van de moeder en de vader van kinderen onder de 12 jaar - Vlaams Gewest

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2005

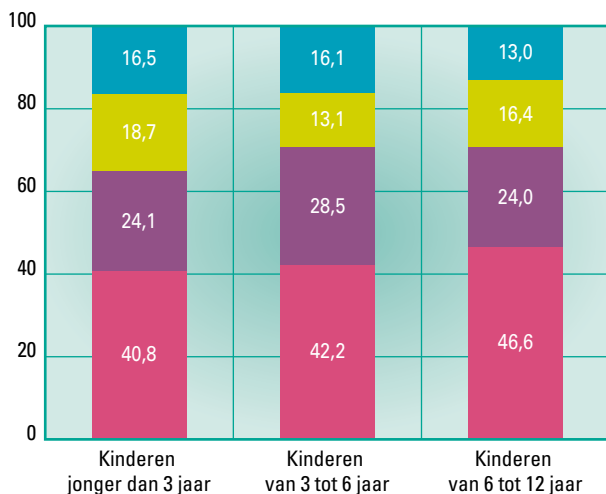
	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Meer dan 4 grootouders	4,7	5,7	3,1	4,1
4 grootouders	50,7	42,5	35,0	40,3
3 grootouders	25,9	30,2	30,6	29,4
2 grootouders	11,5	17,5	21,3	18,2
1 grootouder	5,8	3,3	7,2	5,9
Geen grootouders	1,5	0,8	2,8	2,0
Totaal	100,0 (N=537)	100,0 (N=610)	100,0 (N=1270)	100,0 (N=2417)

2.10 Kinderen onder de 12 jaar: aantal in leven zijnde grootouders - 2005 (percentage)

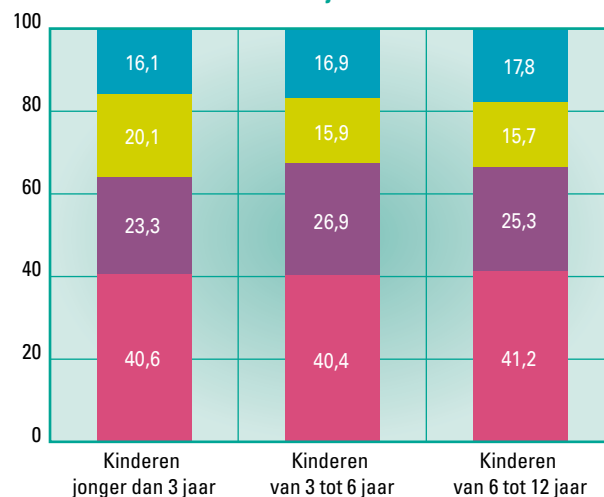
Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

Afstand tot grootouders ⁽¹⁾

Grootouders van moederszijde

Grootouders van vaderszijde

● Minder dan 5 km

● 5 km tot 15 km

● 15 km tot 50 km

● 50 km en meer

2.11 Kinderen onder de 12 jaar: afstand tot de grootouders van moederszijde en van vaderszijde - 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

(1) Als de grootouders gescheiden zijn, werd de afstand tot de dichtstbij wonende grootouder genomen

		Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Opvang van de kinderen	Ja ⁽¹⁾	74,1	78,2	62,2	68,9
	Zelden	11,7	9,6	16,7	13,8
	Nooit	14,2	12,2	21,2	17,3
Vervoer van de kinderen	Ja ⁽¹⁾	38,3	50,7	40,3	42,5
	Zelden	12,1	12,4	15,1	13,7
	Nooit	49,6	36,9	44,6	43,8
Hulp met koken voor het hele gezin	Ja ⁽¹⁾	26,6	29,3	22,4	25,1
	Zelden	15,3	15,5	12,7	14,0
	Nooit	58,1	55,2	65,0	60,9
Hulp in het huishouden	Ja ⁽¹⁾	25,1	21,1	17,4	20,1
	Zelden	14,4	14,5	10,0	12,1
	Nooit	60,5	64,4	72,6	67,8
Financiële steun	Ja ⁽¹⁾	19,5	19,3	15,9	17,6
	Zelden	11,2	12,1	7,2	9,3
	Nooit	69,3	68,7	76,9	73,1
Andere hulp	Ja ⁽¹⁾	19,8	18,0	13,3	16,0
	Zelden	5,5	5,6	4,9	5,2
	Nooit	74,7	76,4	81,8	78,8

2.12 Kinderen onder de 12 jaar: mate waarin het gezin hulp krijgt van een of meerdere grootouders - 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

(1) Omvat de antwoordcategorieën 'soms', 'vaak' en 'altijd'

9. Achtergrondgegevens

9.1. Huwelijken

In 2006 werden er in het *Vlaamse Gewest* 25 308 *huwelijken* gesloten; tegenover 2005 is het aantal huwelijken gestegen met 5,2%. Het bruto-huwelijkscijfer bedraagt 3,98 per 1000 inwoners (voorlopige cijfers) (zie tabel 2.13 en grafiek 2.14).

De *gemiddelde leeftijd* bij huwelijk (2003; nog geen recentere cijfers beschikbaar) is in het Vlaamse Gewest 33 jaar en 10 maanden bij de mannen en 31 jaar

en 0 maanden bij de vrouwen. De mediaanleeftijd ligt ongeveer 3 jaar lager: 30 jaar en 8 maanden bij de mannen en 28 jaar en 2 maanden bij de vrouwen (2003). Tegenover 2002 nam zowel de gemiddelde leeftijd als de mediaanleeftijd toe met ongeveer een halfjaar. Er is een opmerkelijk verschil tussen de gemiddelde leeftijd bij een eerste huwelijk en die bij een volgend huwelijk. Bij nog nooit eerder gehuwde mannen en vrouwen bedraagt de gemiddelde leeftijd bij huwelijk respectievelijk 29 jaar en 11 maanden en 27 jaar en 8 maanden. De gemiddelde leeftijd bij een eerste huwelijk lag zowel voor de mannen als voor de

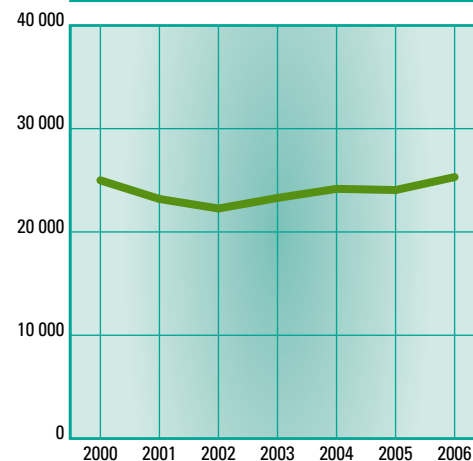
vrouwen iets hoger dan in 2002 (toename met respectievelijk 6 en 7 maanden). Bij huwelijken van gescheiden mannen met gescheiden vrouwen bedraagt de gemiddelde leeftijd respectievelijk 44 jaar en 1 maand en 40 jaar en 5 maanden (2003). De gemiddelde leeftijd bij huwelijken van uit de echt gescheiden mannen en vrouwen nam tegenover 2002 enkel toe bij de mannen (met 3 maanden). *Huwelijken op jonge leeftijd* zijn vrij uitzonderlijk: in het Vlaamse Gewest waren in 2003 2,3% van de vrouwen en 0,3% van de mannen jonger dan 20 jaar. Deze cijfers zijn nagenoeg niet gewijzigd tegenover 2002.

Huwelijken

	Aantal	Per 1000 inwoners
2005	24 056	3,98
2006	25 308*	4,16*

2.13 Aantal huwelijken in het Vlaamse Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
* Voorlopige cijfers

Evolutie huwelijken

2.14 Evolutie van het aantal huwelijken in het Vlaamse Gewest sinds 2000
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

9.2. Relatieontbindingen

In 2006 waren er in het *Vlaamse Gewest* 14 212 *echtscheidingen*; het aantal echtscheidingen is gedaald met 7,7%. Per 1000 inwoners waren er in 2004 2,55 echtscheidingen (voorlopige cijfers) (tabel 2.15 en grafiek 2.16).

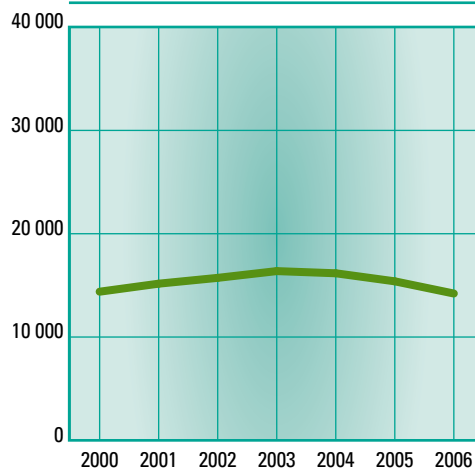
Het aantal echtscheidingen geeft evenwel geen volledig beeld van het aantal cohabitatiebreuken. Naast officiële echtscheidingen zijn er immers ook feitelijke echtscheidingen en ontbindingen van andere relatievormen.

Echtscheidingen

	Aantal	Per 1000 inwoners
2005	15 392	2,55
2006	14 212*	2,34*

2.15 Aantal echtscheidingen in het *Vlaamse Gewest*
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
* Voorlopige cijfers

Evolutie echtscheidingen

2.16 Evolutie van het aantal echtscheidingen in het *Vlaamse Gewest* sinds 2000
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

10. De Europese context

Nogal wat kinderen leven in een *eenoudergezin* of in een *stiefgezin*, maar het gaat nog altijd om een minderheid.

In België bedraagt het aandeel tieners (11-, 13- en 16-jarigen) in een *eenoudergezin* 9,2% en in een *stiefgezin* 8,1%, cijfers die vergelijkbaar zijn met de cijfers in de aangrenzende landen. Het Verenigd Koninkrijk en de noordse landen kennen een veel hoger percentage tieners dat leeft in een *eenoudergezin*. In de mediterrane landen ligt vooral het aandeel tieners in een *stiefgezin* veel lager (zie tabel 2.17).

Het *huwelijkscijfer* (= aantal huwelijken per jaar per 1000 inwoners) in het *Vlaamse Gewest* is zeer laag (zie tabel 2.18). Het cijfer voor het *Vlaamse Gewest* ligt lager dan dat van alle EU-15-landen. Het *huwelijkscijfer* ligt het hoogst in Denemarken.

Sinds 2000 is het aantal huwelijken per 1000 inwoners in de meeste bestudeerde landen afgenomen. Deze dalende tendens gaat gepaard met het huwen op steeds latere leeftijd en met een toename van andere samenlevingsvormen.

In de meeste landen van de EU-15 zijn er ongeveer 2 tot 3 *echtscheidingen* per 1000 inwoners. De mediterrane EU-landen, met uitzondering van Portugal, kennen een lager aantal echtscheidingen per 1000 inwoners (zie tabel 2.19).

	Eenoudergezin	Stiefgezin
België	9,2	8,1
<i>Aangrenzende landen</i>		
Duitsland	12,8	9,2
Frankrijk	11,0	9,7
Luxemburg	NB	NB
Nederland	10,7	6,1
<i>Noordse landen</i>		
Finland	14,6	11,0
Denemarken	16,5	13,5
Zweden	16,8	12,7
<i>Mediterrane landen</i>		
Griekenland	7,5	1,2
Italië	7,0	2,2
Portugal	9,8	5,8
Spanje	9,1	3,0
Oostenrijk	12,5	7,5
Verenigd Koninkrijk	16,9	14,5
Ierland	10,3	3,5

2.17 Percentage kinderen van 11, 13 en 16 jaar dat leeft in een eenoudergezin of in een stiefgezin - 2001
Bron: Unicef, *Child Poverty in perspective: an overview of child well-being in rich countries, report card 7* (2007)

(1) Kinderen van 11, 13 en 16 jaar

NB: niet beschikbaar

	2000	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	4,2	4,0	4,0	4,16*
België	4,4	4,2	4,1	
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	5,1	4,8	4,7	
Frankrijk	5,1*	4,5	4,5	
Luxemburg	4,9	4,4	4,4	
Nederland	5,5	4,5	4,5	
<i>Noordse landen</i>				
Finland	5,1	5,6	5,6	
Denemarken	7,2	7,0	6,7	
Zweden	4,5	4,8	4,9	
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	4,5	4,6	5,5	
Italië	5,0	4,3	4,3	
Portugal	6,2	4,7	4,6	
Spanje	5,4	5,1	4,8	
Oostenrijk	4,9	4,7	4,8	
Verenigd Koninkrijk	5,1	5,2	5,2*	
Ierland	5,0	5,0	5,0	

2.18 Aantal huwelijken per 1000 inwoners (bruto-huwelijkscijfer) in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Eurostat, website

* Voorlopig cijfer

Echtscheidingen per 1000 inwoners

	2000	2004	2005	2006
Vlaams Gewest	2,6	2,7	2,55	2,34*
België	2,6	3,0	2,95	
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	2,4	2,6	2,7*	
Frankrijk	NB	2,2	2,2*	
Luxemburg	2,4	2,3	2,3	
Nederland	2,2	1,9	2,0	
<i>Noordse landen</i>				
Finland	2,7	2,5	2,6	
Denemarken	2,7	2,9	2,8	
Zweden	2,4	2,2	2,2	
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	1,0	1,1	1,1	
Italië	0,7	0,8	0,8*	
Portugal	1,9	2,2	2,2	
Spanje	0,9	1,2	1,1*	
Oostenrijk	2,4	2,4	2,4	
Verenigd Koninkrijk	2,6	2,8	2,6	
Ierland	0,7	0,8*	0,8*	

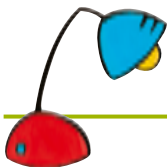
2.19 Aantal echtscheidingen per 1000 inwoners in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
Eurostat, website

* Voorlopige cijfers

NB: niet beschikbaar

De dagelijkse activiteiten van jonge kinderen worden in belangrijke mate bepaald door het feit of de ouders een betaalde baan hebben of niet. Kinderopvang wordt nog steeds vooral gebruikt wanneer de ouders uit gaan werken.

De arbeidsparticipatie van de ouders is ook een belangrijke bepalende factor voor de welvaart in het gezin. Werk hebben biedt nog steeds de beste bescherming tegen financiële armoede.

In dit hoofdstuk staan we stil bij de mate waarin jonge kinderen ouders hebben die beroepsactief zijn.

Naast de arbeidsparticipatie op zich bekijken we de omvang van de tewerkstelling, het werkschema en de flexibiliteit in de job.

We presenteren populatiegegevens uit het datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid, gegevens uit het onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck naar de zorg voor jonge kinderen in Vlaanderen en gegevens uit de Labour Force Survey (Eurostat).

1. Arbeidsparticipatie van de ouders van jonge kinderen

De meeste kinderen leven bij ouders die aan het werk zijn; slechts een beperkt aantal kinderen leeft in een gezin zonder werkende volwassenen

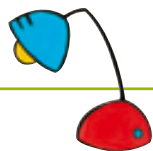
In de lijn van de opzet van 'Het kind in Vlaanderen' stellen we in dit punt een aantal cijfers voor over de tewerkstelling van de ouders van jonge kinderen met als teleenheid het kind.

Bijna negen op de tien kinderen jonger dan 12 hebben *minstens een ouder** die aan het werk is. Anders geformuleerd, ruim een op de tien kinderen leeft in een gezin zonder werkende ouders. 59,4% woont bij beide ouders* die allebei aan het werk zijn. Tegenover 2002 zien we een vrij forse toename van het aantal kinderen dat bij twee ouders woont die beiden werken (+3,4), maar ook het aantal kinderen met enkel niet-werkende(n) in het gezin is licht gestegen (+0,3). Tabel 3.1 geeft ook de situatie naargelang van de leeftijd van het kind.

Naargelang van het *gezinstype* zijn er verschillen in de arbeidsparticipatie van de ouder(s). Kinderen wonend bij een alleenstaande moeder leven vaker in een gezin zonder werkende persoon. Bij kinderen jonger dan 3 jaar wonend bij een alleenstaande moeder is slechts

46,1% van de moeders werkzaam. Bij kinderen van 3 tot 6 jaar is dit 57,1%, en bij kinderen van 6 tot 12 jaar 63,8%. Hun moeders zijn vaker werkzoekend met werkloosheidsuitkering. Ook bij kinderen wonend bij een alleenstaande vader zijn er nogal wat met een vader die niet werkt. Van 22,3% van de kinderen onder de 12 jaar die bij een alleenstaande vader wonen, is de vader niet aan het werk (zie tabel 3.2 en grafiek 3.3).

** Bedoeld wordt: ouder(s), als het kind verblijft in het gezin van zijn ouder(s). Als het kind in een ander type van gezin verblijft, dan gaat het om de referentiepersoon van dit gezin en zijn/haar partner*

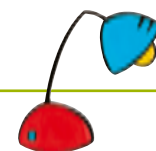

	2002		2003		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Twee werkenden	56,0	59,7	60,4	58,7	59,4
Een werkende en een werkzoekende met uitkering RVA	4,2	5,7	4,9	3,9	4,5
Een werkende en een niet-beroepsactieve met uitkering RVA ⁽¹⁾	3,7	6,4	4,4	2,4	3,8
Een werkende en een niet-beroepsactieve	19,2	13,1	13,6	16,0	14,8
Twee, beiden werkzoekend met uitkering RVA en/of niet-beroepsactief ⁽¹⁾	4,9	6,0	5,0	4,4	4,9
Een werkende	7,0	4,0	6,5	9,1	7,3
Een werkzoekende met uitkering RVA	2,3	2,1	2,5	2,5	2,4
Een niet-beroepsactieve met uitkering RVA ⁽¹⁾	0,3	1,7	1,7	1,8	1,8
Een niet-beroepsactieve	2,4	0,8	0,9	1,1	1,0
Niet bekend	0,1	0,4	0,1	0,1	0,2
<i>Totaal met minstens een werkende in het gezin</i>	<i>90,0</i>	<i>88,9</i>	<i>89,8</i>	<i>90,1</i>	<i>89,7</i>
<i>Totaal enkel niet-werkende(n) in het gezin</i>	<i>10,0</i>	<i>11,1</i>	<i>10,2</i>	<i>9,9</i>	<i>10,3</i>
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.1 Kinderen onder de 12 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouders, of naar arbeidsparticipatie van de referentiepersoon en zijn/haar partner als het kind niet in het gezin van zijn/haar ouders verblijft - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

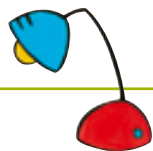
Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Niet-beroepsactieve met uitkering RVA: omvat voltijds brugpensioen, voltijdse loopbaanonderbreking en vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende

	2002		2003		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind bij een gehuwd of een ongehuwd paar					
Beide ouders werkend	64,7	67,3	69,6	69,5	69,0
Een ouder werkend, andere ouder werkzoekend met uitkering RVA	4,8	6,4	5,6	4,6	5,2
Een ouder werkend, andere ouder niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	4,2	7,0	4,9	2,7	4,3
Een ouder werkend, andere ouder niet-beroepsactief	21,7	14,0	15,3	18,8	16,8
<i>Totaal met werkende ouder(s)</i>	<i>95,4</i>	<i>94,7</i>	<i>95,4</i>	<i>95,5</i>	<i>95,3</i>
Andere	4,6	5,3	4,6	4,5	4,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vervolg op volgende bladzijde

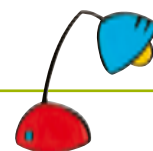

	2002	2003			Totaal
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Kind bij een alleenstaande moeder					
Moeder werkend	59,6	46,1	57,1	63,8	59,7
Moeder werkzoekend met uitkering RVA	22,1	30,2	25,0	19,7	22,5
Moeder niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	2,2	13,4	10,0	8,5	9,6
Moeder niet-beroepsactief	16,1	10,2	7,8	7,9	8,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kind bij een alleenstaande vader					
Vader werkend	78,2	71,0	75,8	79,6	77,7
Vader werkzoekend met uitkering RVA	9,9	15,5	12,7	9,9	11,2
Vader niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	1,7	6,4	3,9	4,0	4,3
Vader niet-beroepsactief	10,2	7,2	7,6	6,5	6,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

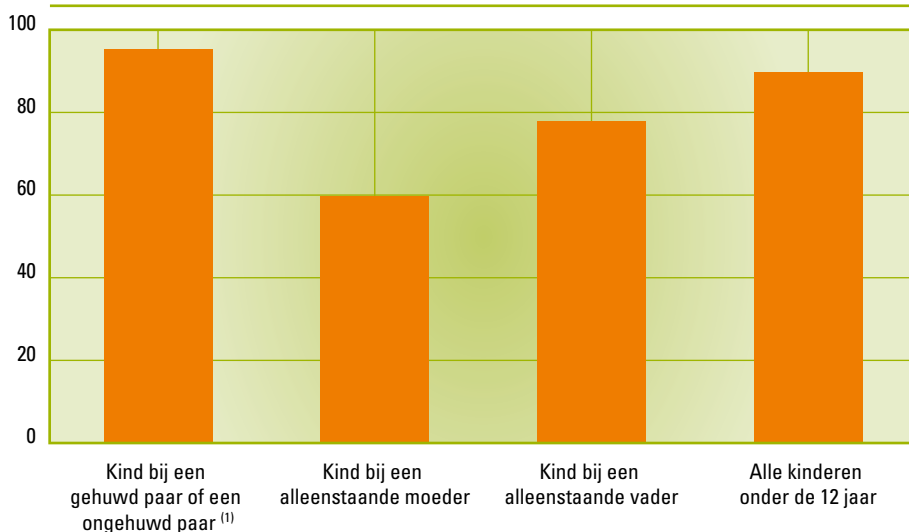
3.2 Kinderen onder de 12 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouders, of naar arbeidsparticipatie van de referentiepersoon en zijn/haar partner als het kind niet in het gezin van zijn/haar ouders verblijft en naar gezinstype - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Niet-beroepsactieven met uitkering RVA: omvat voltijds brugpensioen, voltijdse loopbaanonderbreking en vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende

Werkende ouder(s) in gezin

3.3 Percentage kinderen onder de 12 jaar naar al of niet werkende ouder(s) in het gezin naar gezinstype op 31 december 2003 - Vlaams Gewest

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid
(1) Een of beide ouders werkend

2. De omvang van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen

Kinderen in tweeoudergezinnen: het 'anderhalf'-systeem komt het meest voor, maar ook het eenbaansgezin en het intensieve tweeбанengezin zijn belangrijk

18,5% van de kinderen in een tweeoudergezin heeft ouders die beiden voltijds werken als werknemer. Daarnaast werken van nog bijna 13% de beide ouders als zelfstandige (6,0%) of werkt een van beiden als zelfstandige en de andere voltijds als werknemer (6,9%). Samen maken deze groepen 31,4% uit.

Men kan hierbij spreken van kinderen van wie de ouders in hoge mate beroepsactief zijn, van wie de ouders behoren tot de intensieve 'tweebanengezinnen'.

Een ander deel van de kinderen in een tweeoudergezin heeft ouders die in het 'anderhalf'-systeem zitten: een ouder werkt voltijds; de andere ouder werkt deeltijds of een ouder werkt als zelfstandige en de andere werkt deeltijds. 34,0% van de kinderen onder de 12 jaar bevindt zich in die situatie.

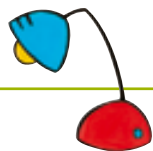
Een derde belangrijke groep zijn de kinderen die leven in een gezin waarin slechts een ouder werkt, voltijds als werknemer, of als zelfstandige of in een gezin waar beide ouders deeltijds werken.

Het gaat om 26,4% van de kinderen onder de 12 jaar in een tweeoudergezin. Men kan hier spreken van het 'eenbaansgezin'*.

Van 2002 naar 2003 was er een lichte toename van kinderen in een intensief tweeбанengezin en in het 'anderhalf'-systeem, en een lichte afname van kinderen in het eenbaansgezin.

Van de kinderen in een eenoudergezin zijn heel wat ouders niet-beroepsactief. 38,4% van deze kinderen leeft bij een ouder - meestal de moeder - die niet-beroepsactief is. Van bijna 28% van deze kinderen werkt de ouder voltijds als werknemer. Bijna 25% werkt deeltijds en bijna 7% is zelfstandige (zie tabel 3.4 en grafiek 3.5).

* Eenbaansgezin omvat ook de combinaties van een voltijds werkende ouder of een zelfstandige met een ouder die valt in de categorie 'andere' (werkenden met onbepaald statuut of speciale prestaties en geschorsten RVA)

	2002		2003		
	Totaal	Kinderen van 0 tot 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kinderen in tweoudergezin					
Beide ouders voltijds werknemer	18,8	23,3	18,1	16,5	18,5
Een ouder voltijds, een ouder deeltijds werknemer	26,2	24,7	29,5	29,5	28,4
Beide ouders deeltijds werknemer	1,3	1,9	2,0	1,9	1,9
Een ouder voltijds werknemer, een zelfstandige	6,7	7,1	7,0	6,9	6,9
Een ouder voltijds werknemer, een niet-beroepsactief	19,6	19,3	17,5	17,5	17,9
Een ouder voltijds werknemer, een ouder andere ⁽¹⁾	2,1	1,1	1,1	1,3	1,2
Beide ouders zelfstandige	3,7	4,2	5,7	7,0	6,0
Een ouder zelfstandige, een ouder deeltijds werknemer	5,2	4,6	5,9	5,9	5,6
Een ouder zelfstandige, een niet-beroepsactief	7,8	4,6	5,1	5,4	5,1
Een ouder zelfstandige, een ouder andere ⁽¹⁾	0,3	0,1	0,2	0,2	0,2
Andere combinaties	8,3	9,2	8,1	7,9	8,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vervolg op volgende bladzijde

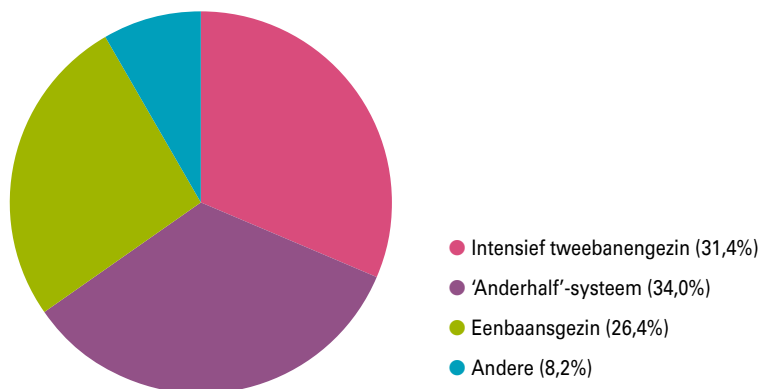
	2002		2003		
	Totaal	Kinderen van 0 tot 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kinderen in eenoudergezin					
Ouder voltijds werknemer	27,8	23,1	26,7	29,0	27,6
Ouder deeltijds werknemer	23,7	17,7	23,3	26,6	24,6
Ouder zelfstandige	6,4	5,7	6,3	7,0	6,7
Ouder niet-beroepsactief	38,4	51,5	41,1	34,3	38,4
Andere ⁽¹⁾	3,6	2,0	2,6	3,0	2,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.4 Kinderen onder de 12 jaar wonend bij een gehuwd paar, een ongehuwd paar of een alleenstaande moeder of vader naar omvang van de tewerkstelling van de ouders - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

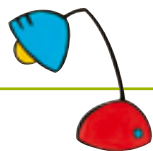
(1) Andere: werkenden met onbepaald statuut of speciale prestaties en geschorsten RVA

Omvang tewerkstelling

3.5 Omvang van de tewerkstelling van ouders van kinderen onder de 12 jaar die wonen in een tweebanengezin op 31 december 2003 - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

3. Waarom hebben ouders van jonge kinderen geen betaalde baan?

Moeders werken vooral niet omwille van zorgtaken; vaders vooral niet omwille van het (nog) niet vinden van een betaalde baan

Bij kinderen van wie de moeder geen betaalde baan heeft, ligt de reden* hiervan in hoofdzaak bij de zorg voor kinderen of

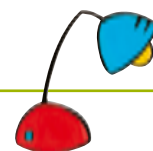
andere personen. In een beperkt aantal gevallen is het te wijten aan het niet vinden van een betaalde baan. Bij kinderen van wie de vader geen betaalde baan heeft, ligt de reden in hoofdzaak in het niet vinden van een betaalde baan (zie tabel 3.6).

** Deze informatie komt uit een onderzoek bij een steekproef van kinderen (onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck)*

Reden geen betaalde baan

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Moeder				
Omdat ik zorg voor andere kinderen of andere personen	66,7	79,6	77,0	75,7
Ik werk niet omdat ik bezig ben met andere dingen	1,3	1,0	0,0	0,5
Ik denk dat er voor mij geen geschikt werk is	2,6	2,9	0,4	1,5
Ik vond werk en begin binnenkort	0,0	1,0	1,3	1,0
Ik wacht de resultaten van een sollicitatie af	3,8	1,0	3,5	2,9
Ik heb geen werk gevonden	15,4	9,7	5,2	8,3
Omdat dit financieel interessanter is	0,0	0,0	0,4	0,2
Om gezondheidsredenen	1,3	0,0	0,4	0,5
Andere reden	9,0	4,9	11,7	9,5
Totaal	100,0 (N=78)	100,0 (N=103)	100,0 (N=230)	100,0 (N=411)
<i>Percentage kinderen met moeder zonder betaalde baan</i>	<i>16,3</i>	<i>18,8</i>	<i>23,2</i>	<i>20,6</i>

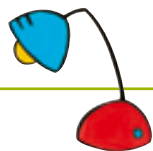
Vervolg op volgende bladzijde

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Vader				
Omdat ik zorg voor andere kinderen of andere personen	13,3	5,3	3,7	6,6
Ik werk niet omdat ik bezig ben met andere dingen	0,0	5,3	3,7	3,3
Ik denk dat er voor mij geen geschikt werk is	0,0	0,0	18,5	8,2
Ik vond werk en begin binnenkort	0,0	21,1	0,0	6,6
Ik wacht de resultaten van een sollicitatie af	13,3	0,0	3,7	4,9
Ik heb geen werk gevonden	40,0	31,6	51,9	42,9
Om gezondheidsredenen	6,7	5,3	0,0	3,3
Andere reden	26,7	31,6	18,5	24,6
Totaal	100,0 (N=15)	100,0 (N=19)	100,0 (N=27)	100,0 (N=67)
<i>Percentage kinderen met vader zonder betaalde baan</i>	4,7	4,6	5,2	5,1

3.6 Kinderen onder de 12 jaar met een moeder respectievelijk een vader zonder betaalde baan: belangrijkste reden voor het niet hebben van een betaalde baan - 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

4. Waarom werken ouders van jonge kinderen deeltijds?

Vooraf omwille van het opnemen van zorgtaken

Uit het onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck naar de zorg voor jonge kinderen blijkt dat moeders vooral deeltijds werken omwille van de zorg voor kinderen of andere personen. Bij kinderen onder de 3 jaar is ook het deeltijds werken om meer vrije tijd te hebben niet onbelangrijk (zie tabel 3.7). De weinige vaders (minder dan 1%) die deeltijds werken, doen het ook omwille

van de zorg voor kinderen of andere personen.

5. Gezinsvriendelijke regeling van de arbeidstijd?

Jonge kinderen hebben veelal vaders die veel uren werken. Hun vaders hebben ook meer een 'atypisch' werkschema dan hun moeders, maar kennen meer flexibiliteit

Voor het combineren van gezin en arbeid is de arbeidsduur een belangrijk element, evenals het werkschema en de flexibiliteit die wordt geboden op het werk.

In de SILC-enquête wordt aan moeders en vaders van jonge kinderen gevraagd wat hun gewoonlijke arbeidsduur is in het hoofdberoep. Van kinderen onder de 12 jaar werkt de moeder gemiddeld bijna 32 uren en de vader 40 uren per week. Opmerkelijk is het grote aantal kinderen met een vader die 45 uren of meer per week werkt (35,1%) (zie tabel 3.8).

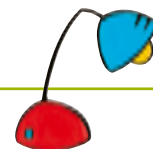
In tabel 3.9 beschrijven we het werkschema van de moeders en de vaders van kinderen onder de 12 jaar. We bekijken het werken buiten de daguren, ploegenarbeid, nachtarbeid, weekendwerk en werken op onregelmatige uren. 19,5%

Reden deeltijds werken

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Moeder				
Omdat ik zorg voor andere kinderen of andere personen	88,9	86,5	93,2	91,0
Omdat ik meer vrije tijd wil	5,1	0,7	3,1	3,0
Omdat ik bezig ben met andere dingen	0,9	0,0	0,5	0,5
Omdat dit financieel interessanter is	0,9	5,0	1,0	1,9
Omdat ik denk dat er voor mij geen voltijdse job is	2,6	3,5	0,0	1,2
Andere	1,7	4,3	2,1	2,5
Totaal	100,0 (N=263)	100,0 (N=208)	100,0 (N=289)	100,0 (N=760)
<i>Percentage kinderen met deeltijds werkende moeder</i>	<i>36,0</i>	<i>38,9</i>	<i>41,7</i>	<i>39,7</i>

3.7 Kinderen onder de 12 jaar waarvan de moeder deeltijds werkt: belangrijkste reden voor het deeltijds werken - 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

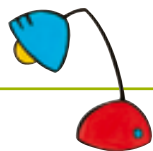
van de kinderen heeft een moeder die op minstens een van die punten 'atypisch' werkt. Het aantal kinderen met een 'atypisch' werkende vader ligt veel hoger: het bedraagt 41%. Bij de moeders gaat het vooral om werk buiten de daguren en weekendwerk; bij de vaders vooral om werk buiten de daguren.

De *flexibiliteit op het werk* verschilt opmerkelijk tussen de moeders en de vaders van jonge kinderen. Kinderen onder de 12 jaar hebben frequenter een moeder die de mogelijkheid heeft tot deeltijds werken of tot het nemen van ouderschapsverlof op haar werk. Hun vaders daarentegen kennen meer flexibiliteit in het begin- en einduur en hebben ook meer de mogelijkheid tot thuiswerk (zie tabel 3.10).

6. Arbeidsparticipatie in gezinnen met jonge kinderen vanuit de invalshoek van de vrouwen

Hoge arbeidsparticipatie bij vrouwen. Alleenstaande moeders zijn veel minder beroepsactief

Het datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid maakt het mogelijk om in te zoomen op de arbeidsparticipatie van moeders met jonge kinderen met als *teleenheid 'vrouwen'*, niet 'kinderen'. Gelet op de impact die de arbeidsparticipatie heeft op de gezinssituatie, presenteren we ook deze gegevens.

Gewoonlijke arbeidsduur⁽¹⁾

	Moeder	Vader
Minder dan 20 uren	12,5	0,7
20 tot 25 uren	11,4	1,3
25 tot 30 uren	8,1	0,9
30 tot 35 uren	21,3	3,5
35 tot 40 uren	23,2	34,0
40 tot 45 uren	12,3	24,5
45 uren en meer	11,3	35,1
Totaal	100,0 (N=632)	100,0 (N=712)
Gemiddeld	32,0	40,0
P25	25,0	38,0
P75	38,0	48,0

3.8 Kinderen onder de 12 jaar: gewoonlijke arbeidsduur van hun moeder en hun vader - 2005 (percentage)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC, 2005

Werkschema⁽¹⁾

	Moeder	Vader
Werkt ook buiten de daguren	16,1	29,2
Doet ploegenwerk	8,5	12,6
Doet nachtwerk	3,6	7,1
Doet weekendwerk	12,4	13,6
Heeft onregelmatig werkschema ⁽²⁾	7,8	16,1
Minstens een van deze 'atypische' punten in werkschema	19,5	41,0

3.9 Kinderen onder de 12 jaar: werkschema van hun moeder en hun vader - 2005 (percentage)
Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

(1) Kinderen van wie de moeder respectievelijk de vader betaald werk heeft of betaald werk tijdelijk heeft onderbroken

(2) Inbegrepen avondwerk

	Moeder	Vader
Flexibiliteit begin- en einduur		
Ik kan heel moeilijk afwijken van mijn werkuren	46,5	35,9
Ik kan afwijken van mijn begin- en einduren, als ik vooraf verwittig, zolang ik maar een afgesproken aantal uren op het werk ben	15,2	12,4
Ik kan afwijken van mijn begin- en einduren, als ik vooraf verwittig	19,0	18,2
Ik kan afwijken van mijn begin- en einduren zonder vooraf te verwittigen, zolang ik maar een afgesproken aantal uren op het werk ben	9,8	12,5
Ik kan afwijken van mijn begin- en einduren, zonder vooraf te verwittigen	9,5	20,9
Totaal	100,0 (N=1773)	100,0 (N=1745)
Huidige job biedt de mogelijkheid tot deeltijds werken	69,6 (N=1757)	24,7 (N=1757)
Huidige job biedt de mogelijkheid tot thuiswerk	18,9 (N=1728)	30,3 (N=1756)
Huidige job biedt de mogelijkheid tot nemen van ouderschapsverlof	71,7 (N=1769)	49,1 (N=1751)

3.10 Kinderen onder de 12 jaar: mogelijkheden inzake flexibel werken door hun moeder en hun vader - 2005 (percentage)

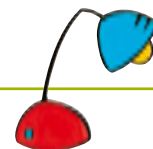
Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

(1) Kinderen van wie de moeder respectievelijk de vader betaald werk heeft of betaald werk tijdelijk heeft onderbroken

De arbeidsparticipatie in 2003 van moeders met een kind jonger dan 12 jaar in het Vlaamse Gewest bedroeg 69,7%. Dit cijfer ligt iets lager dan in 2002 (-0,3). De arbeidsparticipatie ligt lager bij moeders met een kind jonger dan 3 jaar (65,2%). Bij alleenstaande moeders met een kind jonger dan 12 jaar ligt de arbeidsparticipatie veel lager dan bij niet-

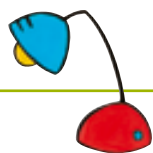
alleenstaande moeders (56,7% tegenover 71,8%). De alleenstaande moeders met een kind jonger dan 3 jaar kennen een nog lagere participatiegraad: slechts 41,2% is beroepsactief. Opmerkelijk zijn de daling van het aandeel beroepsactieve alleenstaande moeders van 62,1% in 2002 naar 56,7% in 2003 en de toename van het aandeel niet-actieve

alleenstaande moeders met een uikering van de RVA (o.a. met een voltijdse loopbaanonderbreking) van 2,1% tot 10,7% (zie tabel 3.11).

	2002		2003		
	Een kind of jongste kind				
	Totaal	Jonger dan 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	Totaal
Moeders samenwonend met partner					
Werkend in loondienst	61,0	57,9	60,7	61,5	60,0
Werkend als zelfstandige	7,3	6,2	7,4	8,0	7,2
Werkend als helper bij zelfstandige	0,8	1,7	2,6	3,5	2,6
Werkend in loondienst en als zelfstandige	1,9	1,8	2,0	2,0	1,9
<i>Totaal beroepsactief</i>	<i>71,0</i>	<i>67,6</i>	<i>72,7</i>	<i>75,0</i>	<i>71,8</i>
Werkzoekend met uitkering RVA	4,6	7,9	6,2	4,1	6,0
Niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	3,6	6,6	3,2	1,4	3,7
Niet-beroepsactief	20,8	17,9	17,9	19,5	18,5
Totaal moeders samenwonend met partner	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Alleenstaande moeders					
Werkend in loondienst	54,7	35,6	48,9	56,0	49,7
Werkend als zelfstandige	5,4	3,9	4,5	5,6	4,9
Werkend als helper bij zelfstandige	0,2	0,4	0,5	0,4	0,4
Werkend in loondienst en als zelfstandige	1,8	1,2	1,6	2,0	1,7
<i>Totaal beroepsactief</i>	<i>62,1</i>	<i>41,2</i>	<i>55,4</i>	<i>63,9</i>	<i>56,7</i>
Werkzoekend met uitkering RVA	20,6	32,7	26,5	19,9	24,4
Niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	2,1	16,1	10,9	8,4	10,7
Niet-beroepsactief	15,1	10,1	7,2	7,8	8,1
Totaal alleenstaande moeders	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vervolg op volgende bladzijde

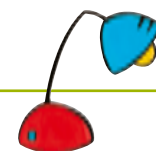

	2002		2003		
	Een kind of jongste kind				
	Totaal	Jonger dan 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	Totaal
Totaal moeders					
Werkend in loondienst	60,3	55,9	58,9	60,5	58,6
Werkend als zelfstandige	7,1	6,0	7,0	7,6	6,9
Werkend als helper bij zelfstandige	0,7	1,6	2,3	3,0	2,3
Werkend in loondienst en als zelfstandige	1,8	1,8	1,9	2,0	1,9
<i>Totaal beroepsactief</i>	<i>70,0</i>	<i>65,2</i>	<i>70,2</i>	<i>73,1</i>	<i>69,7</i>
Werkzoekend met uitkering RVA	6,4	10,1	9,2	6,9	8,5
Niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	3,4	7,5	4,3	2,6	4,7
Niet-beroepsactief	20,2	17,2	16,3	17,4	17,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.11 Arbeidsparticipatie van samenwonende en alleenstaande moeders met een kind of met jongste kind jonger dan 12 jaar naar leeftijd van het kind/jongste kind - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Niet-beroepsactief met uitkering RVA: omvat voltijds bruggpensioen, voltijdse loopbaanonderbreking en vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende

7. En de grootouders?

Nog slechts in beperkte mate beroepsactief

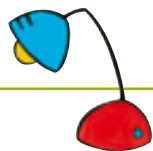
3 Bij kinderen onder de 3 jaar zijn nogal wat grootouders nog aan het werk, vooral van moederszijde. Bij 39% werkt de grootmoeder en/of de grootvader van moederszijde. Van vaderszijde bedraagt dit maar 24,1%. Uit tabel 3.12 blijkt in welke mate dit afneemt naarmate de kinderen ouder worden.

Arbeidsparticipatie grootouders

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Grootouders van moederszijde	39,0	25,3	15,6	23,4 (N=2217)
Grootouders van vaderszijde	24,1	18,2	12,3	16,6 (N=2035)

3.12 Kinderen onder de 12 jaar: arbeidsparticipatie van de grootmoeder en/of grootvader van moederszijde en van vaderszijde - 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

8. De Europese context

8.1. Werkzaamheidsgraad bij vrouwen met jonge kinderen

Over arbeidsparticipatie in gezinnen zijn er geen Europese cijfers beschikbaar die als teleenheid het kind nemen.

Wel is de *werkzaamheidsgraad bij vrouwen met jonge kinderen* bekend.

Aan de hand van de Labour Force Survey (Eurostat) vergelijken we het Vlaamse Gewest met de EU-15-landen, uitgezonderd de noordse landen en Ierland, die niet meedoen aan deze survey.

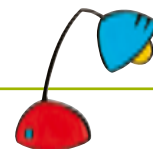
In tabel 3.13 is de werkzaamheidsgraad bij moeders opgesplitst naar het aantal kinderen - 1, 2 of 3 of meer kinderen - en naar de leeftijd van het jongste kind. De werkzaamheidsgraad bij moeders in het Vlaamse Gewest behoort tot de hoogste. De werkzaamheidsgraad ligt veel lager in de mediterrane EU-landen, met uitzondering van Portugal. In Duitsland en het Verenigd Koninkrijk is de werkzaamheidsgraad laag bij moeders met een kind of het jongste kind jonger dan 3 jaar. Opmerkelijk is het verschil in werkzaamheidsgraad tussen moeders met 1 of 2 kinderen en moeders met 3 of meer kinderen. Deze laatste moeders kennen overal een lagere werkzaamheidsgraad.

Werkzaamheidsgraad moeders ⁽¹⁾

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind jonger dan 3 jaar			
Vlaams Gewest	82	78	54
België	72	69	42
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	42	35	25
Frankrijk	70	56	33
Luxemburg	76	60	(2)
Nederland	77	70	57
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	54	51	41
Italië	57	47	33
Portugal	80	76	68
Spanje	62	50	41
Oostenrijk	72	53	43
Verenigd Koninkrijk	67	53	35
Met een kind of jongste kind van 3 tot 6 jaar			
Vlaams Gewest	78	86	61
België	70	78	54
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	64	57	39

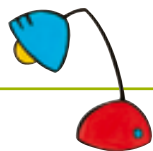
Vervolg op volgende bladzijde

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Frankrijk	71	72	56
Luxemburg	77	62	(2)
Nederland	73	72	57
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	59	55	53
Italië	59	51	39
Portugal	82	75	(2)
Spanje	61	54	47
Oostenrijk	73	65	51
Verenigd Koninkrijk	66	64	45
Met een kind of jongste kind van 6 tot 12 jaar			
Vlaams Gewest	78	81	70
België	69	75	62
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	73	66	57
Frankrijk	73	76	62
Luxemburg	64	64	(2)
Nederland	75	75	67
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	59	58	56
Italië	56	53	42
Portugal	74	75	(2)

Vervolg op volgende bladzijde

Werkzaamheidsgraad moeders ⁽¹⁾ (vervolg)

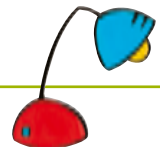
	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Spanje	58	57	54
Oostenrijk	80	76	62
Verenigd Koninkrijk	76	76	56
Totaal met een kind of jongste kind jonger dan 12 jaar			
Vlaams Gewest	78	81	62
België	70	74	53
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	64	56	39
Frankrijk	72	68	48
Luxemburg	69	62	45
Nederland	75	73	60
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	58	55	50
Italië	57	50	35
Portugal	77	75	60
Spanje	60	54	45
Oostenrijk	77	67	51
Verenigd Koninkrijk	72	67	44

3.13 Werkzaamheidsgraad bij vrouwen met een kind of jongste kind jonger dan 12 jaar naar leeftijd van het jongste kind in enkele EU-15-landen - 2005

Bron: Eurostat, Labour Force Survey, 2005 (Bewerking Steunpunt WSE)

(1) De andere EU-15-landen (Finland, Denemarken, Zweden en Ierland) doen niet mee met de Labour Force Survey

(2) Cijfer niet betrouwbaar

8.2. Kinderen in een gezin zonder werkende volwassene

In de EU-15 leeft ongeveer 9,4% van de kinderen jonger dan 18 jaar in een gezin zonder werkende volwassene. Met 13,5% telt België een relatief hoog aantal jongeren dat leeft in een gezin zonder werkende volwassene. Alleen Groot-Brittannië scoort hoger (zie tabel 3.14).

Zonder werkende volwassene

	2000	2004	2005	2006
Vlaams Gewest (1)	9,3*	10,3**		
België	10,8	13,2	12,9	13,5
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	9,0	10,9	11,1	10,5
Frankrijk	9,4	9,6	9,5	9,5
Luxemburg	4,1	3,4	2,7	2,7***
Nederland	8,0	7,0	7,0	6,2
<i>Noordse landen</i>				
Finland	NB	5,7	6,6	6,6***
Denemarken	NB	6,0	5,7	5,7***
Zweden	NB	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	5,3	4,5	4,1	3,6
Italië	7,6	5,7	5,6	5,4
Portugal	3,9	4,3	4,3	4,7
Spanje	6,5	6,3	5,4	5,1
Oostenrijk	4,3	5,6	6,3	7,2
Verenigd Koninkrijk	17,0	16,8	16,5	16,2
Ierland	10,2	11,8	12,0	11,3

3.14 Kinderen jonger dan 18 jaar die leven in een huishouden zonder volwassene met betaald werk (percentage) in de EU-15-landen

Bron: Eurostat

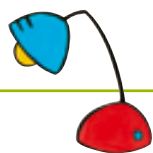
(1) Kinderen jonger dan 12 jaar

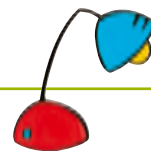
* Betreft 2001

** Betreft 2003

*** Voorlopige cijfers

NB: niet beschikbaar

Armoede heeft voor kinderen negatieve effecten, onmiddellijk en op termijn. Daarom staan we uitvoerig stil bij de inkomenssituatie in de gezinnen van jonge kinderen.

We bekijken het beschikbare inkomen in de gezinnen van jonge kinderen en aansluitend hierbij presenteren we de objectieve 'at-risk-of-poverty threshold' - een EU-indicator om de mate van financiële armoede weer te geven - de subjectieve appreciatie door de gezinnen van hun inkomenssituatie en een aantal niet-monetaire aspecten die wijzen op ontberingen in het gezin. Vervolgens bekijken we de mate waarin kinderen leven in een gezin met een inkomensbron die wijst op een preciaire financiële situatie (gewaarborgde kinderbijslag, alimentatie, leefloon). Daarna wordt stilgestaan bij de kansarmoede in gezinnen met jonge kinderen in Vlaanderen.

Vervolgens beschrijven we een aantal aspecten van de woonsituatie: type woning, een indicator voor het wooncomfort, en woonstatuut, dat een belangrijke impact heeft op het uitgavenpatroon van gezinnen.

Als laatste punt wordt de situatie op het vlak van armoede in Vlaanderen getoetst aan de situatie in de landen van de EU-15.

1. Het beschikbare inkomen per persoon in gezinnen van jonge kinderen

Weinig zorgen over geldzaken: de meeste kinderen leven in een gezin met een behoorlijk inkomen

We bekijken eerst het *beschikbare inkomen per persoon* in gezinnen van jonge kinderen. Het gaat om het 'equivalised' beschikbaar inkomen, dat wordt afgeleid van het beschikbare gezinsinkomen via een correctie voor de gezinsgrootte*.

We bekijken de mediaan (middelste getal van een geordende rij) i.p.v. het gemiddelde, omdat de mediaan minder beïnvloed wordt door de hoge en de lage inkomens.

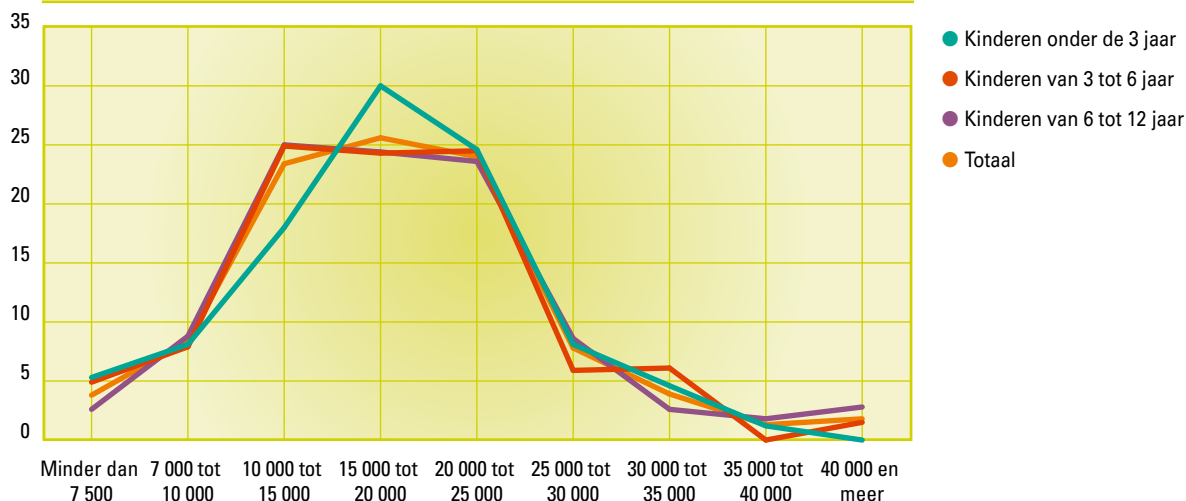
In de gezinnen van kinderen onder de 12 jaar bedroeg de mediaan in 2004 18 722,5 euro per jaar. De 10% 'armste' kinderen leven in een gezin dat het moet stellen met ongeveer de helft van dat bedrag (9747 euro per jaar per persoon) of minder. De 10% 'rijkste' kinderen leven in een gezin dat beschikt over minstens 26 956 euro per jaar per persoon.

Grafiek 4.1 geeft de verdeling van de kinderen naar beschikbaar jaarinkomen, gecorrigeerd voor de gezinsgrootte in 2004.

* Voor de berekening van het beschikbare inkomen per persoon wordt gerekend met een gewicht van 1 voor het gezinshoofd (referentiepersoon in het huishouden), met een gewicht van 0,5 voor andere personen ouder dan 14 jaar in het gezin en een gewicht van 0,3 voor de kinderen jonger dan 14 jaar. Een gezin bestaande uit een moeder, een vader en twee kinderen jonger dan 14 jaar bestaat zo uit een equivalent van 2,1 personen

Beschikbaar jaarinkomen per persoon

4.1 Kinderen jonger dan 12 jaar naar beschikbaar jaarinkomen, gecorrigeerd voor gezinsgrootte, per persoon in hun gezin - Vlaams Gewest - 2004

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2005

2. Verhoogd armoederisico

Ruim 1 op de 10 jonge kinderen leeft in een gezin met een verhoogd armoederisico

De 'at-risk-of-poverty threshold' is binnen de EU uitgewerkt als maatstaf om het aandeel te ramen van de bevolking die leeft in een gezin dat beneden de armoedegrens zit. Er is sprake van 'at-risk-of-poverty' of verhoogd armoederisico als het gezin een beschikbaar inkomen per persoon heeft dat lager ligt dan 60% van het mediaan beschikbaar inkomen van het land. Voor het inkomensjaar 2004 kwam dit voor België neer op 20 711,75 euro per jaar voor een gezin met 2 volwassenen en 2 kinderen. Voor het inkomensjaar 2003 kwam dit neer op 19 580,40 euro. In 2004 lag de grens dus 5,8% hoger

dan het jaar voordien. We nemen de Belgische norm omdat de fiscaliteit en de sociale zekerheid - de belangrijkste herverdelingsmechanismen - federale bevoegdheid zijn.

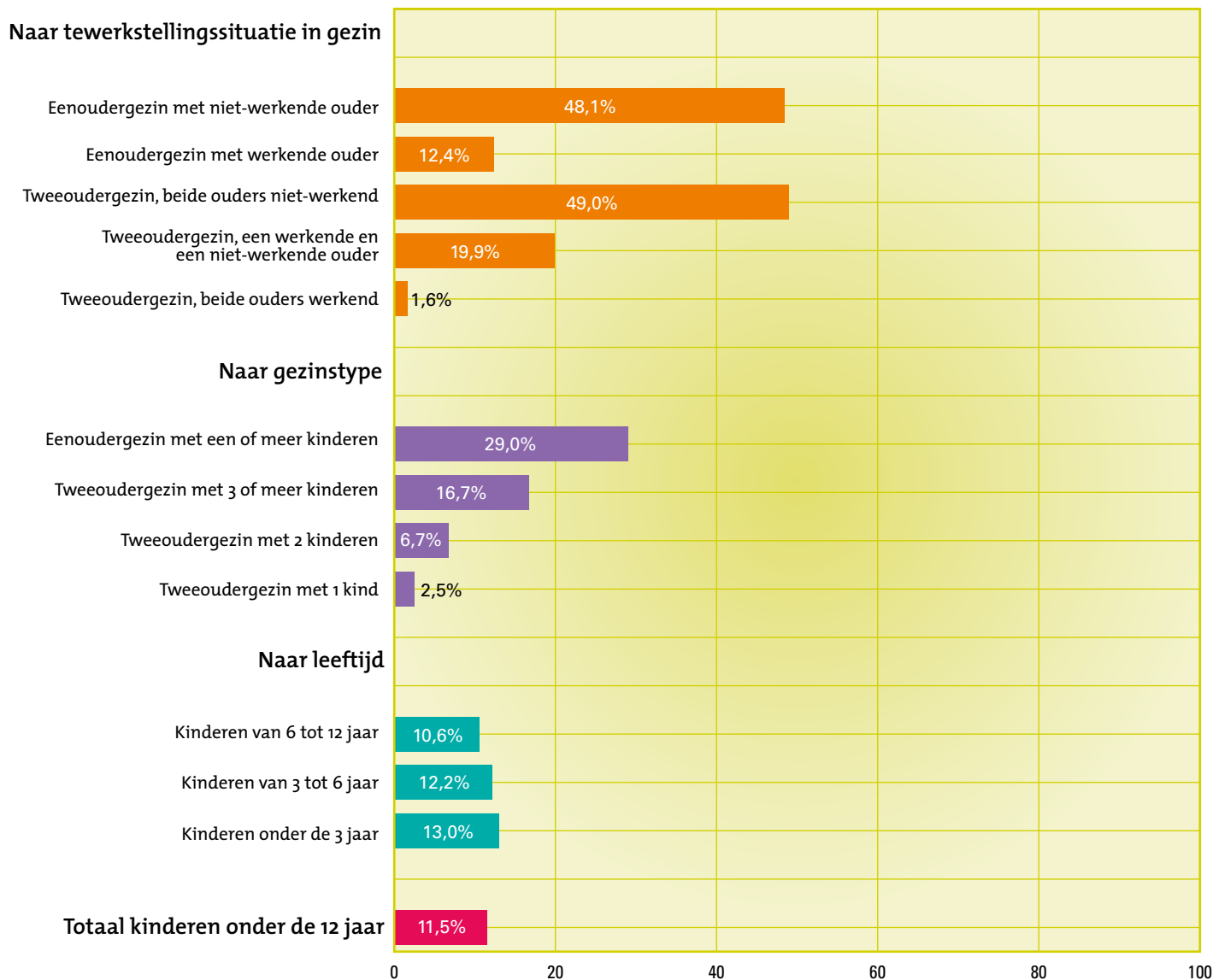
We bekijken het percentage kinderen dat leeft in een gezin met een inkomen beneden de armoedegrens. De dagelijkse omstandigheden voor deze kinderen dreigen moeilijk te zijn en hun toekomstige economische situatie loopt gevaar.

Algemeen is er een verhoogd armoederisico bij 11,5% van de kinderen onder de 12 jaar.

Naar leeftijdscategorie zijn er geen verschillen. Wel is er een groot verschil naargelang van het gezinstype, met het laagste risico voor kinderen in

tweeoudergezinnen met 1 kind (2,5%) en het hoogste voor kinderen in een eenoudergezin (29,0%). Nog grotere verschillen zien we als we ook het niet beroepsactief zijn mee bekijken. 49% van de kinderen in tweeoudergezinnen waarvan de beide ouders niet werken, kent een verhoogd armoederisico. Ook bij kinderen in eenoudergezinnen met een niet-werkende ouder ligt dit risico zeer hoog: 48,1%. Opmerkelijk is ook het verschil tussen kinderen in tweeoudergezinnen met 1 of 2 kinderen en in tweeoudergezinnen met 3 of meer kinderen: kinderen in tweeoudergezinnen met 3 of meer kinderen kennen een veel hoger risico op armoede (16,7%) dan kinderen in een tweeoudergezin met 1 of 2 kinderen (zie grafiek 4.2).

4.2 Percentage kinderen onder de 12 jaar dat leeft in een gezin met een inkomen beneden de armoedegrens naar leeftijdscategorie, gezinstype en tewerkstellingssituatie in het gezin - Vlaams Gewest - 2004

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2005

(1) Armoedegrens: 60% van het mediaan beschikbaar jaarinkomen per persoon, in België

3. Moeilijkheden om de eindjes aan elkaar te knopen

Voor bijna 16% gaat dit moeilijk tot zeer moeilijk; voor 36% makkelijk tot zeer makkelijk

Nogal wat kinderen leven in een gezin waarvan de referentiepersoon stelt dat het moeilijk (10,5%) of zeer moeilijk (4,9%) is om de eindjes aan elkaar te knopen. 34,8% leeft in een gezin dat makkelijk tot zeer makkelijk kan rondkomen. In grafiek 4.3 is dit per leeftijdsklasse weergegeven.

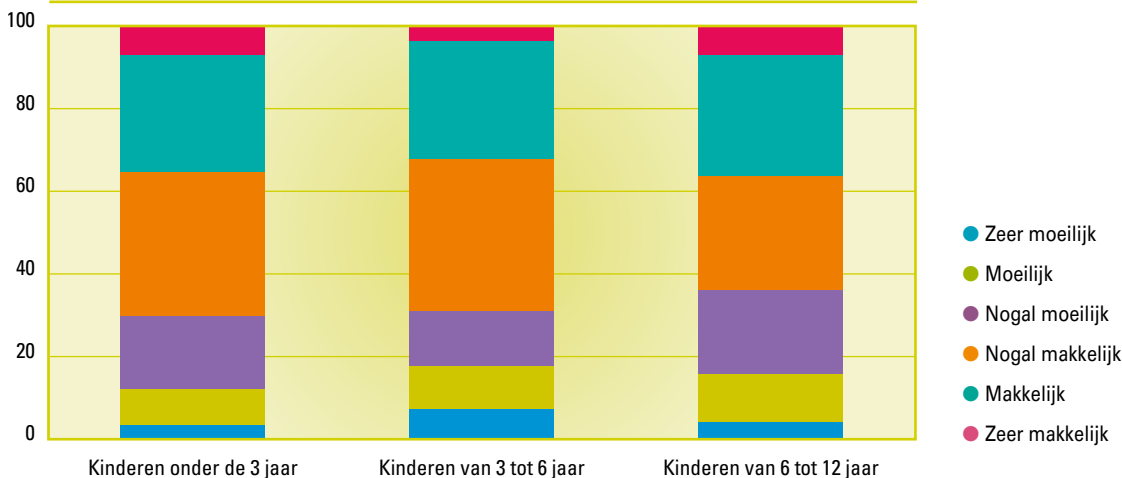
4. Niet-monetaire ontbering

Jaarlijks een week op vakantie gaan: niet evident

Naast de monetaire indicatoren bevat de SILC-enquête ook een aantal *niet-monetaire indicatoren*. In tabel 4.4 overlopen we het zich kunnen veroorloven om jaarlijks een week op vakantie te gaan, het zich kunnen veroorloven om vlees, kip of vis te eten, en het zich kunnen veroorloven om familie of vrienden te ontvangen. Opmerkelijk is dat bijna 18% van de kinderen leeft in een gezin waarvan de

referentiepersoon stelt dat het gezin zich niet kan veroorloven om *jaarlijks een week op vakantie* te gaan. Slechts een beperkt aantal kinderen leeft in een gezin dat zich niet kan veroorloven om *om de twee dagen vlees, kip of vis* te eten (of een vegetarisch equivalent). Bijna 6% leeft in een gezin dat zich niet kan veroorloven om *minstens eenmaal per maand vrienden of familie te ontvangen*. Naar leeftijdscategorieën zijn er weinig verschillen, behalve voor wat betreft het op vakantie gaan: kinderen van 3 tot 6 jaar leven iets vaker in een gezin dat zich jaarlijks geen week vakantie kan veroorloven.

Eindjes aan elkaar knopen

4.3 Kinderen onder de 12 jaar: door het gezin ervaren moeilijkheden om met het maandinkomen de eindjes aan elkaar te knopen - Vlaams Gewest - 2005 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2005

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Het gezin kan zich niet veroorloven jaarlijks een week op vakantie te gaan	18,0	15,9	18,4	17,6 (N=840)
Het gezin kan zich niet veroorloven om om de twee dagen vlees, kip of vis te eten (of een vegetarisch equivalent)	1,6	1,3	1,8	1,6 (N=840)
Het gezin kan zich niet veroorloven minstens eenmaal per maand vrienden of familie te ontvangen voor een drankje of een etentje	4,3	5,5	6,7	5,7 (N=840)

4.4 Kinderen onder de 12 jaar: mate waarin hun gezin zich bepaalde zaken niet kan veroorloven - Vlaams Gewest - 2005 (percentage)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2005

5. Kinderen in gezinnen met een inkomensbron die wijst op een precare financiële situatie of een precare inkomensbron

5.1. Kinderen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald

Een beperkt aantal minderjarigen

Gewaarborgde kinderbijslag wordt toegekend wanneer de personen die de verzorging van het kind op zich nemen, geen toereikende bestaansmiddelen hebben en geen aanspraak kunnen maken op een of andere kinderbijslagregeling voor werknemers, overheidspersoneel of zelfstandigen. Leefloontrekkers

krijgen deze bijslag automatisch zonder onderzoek naar bestaansmiddelen. Eind 2005 waren er 4157 minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag werd uitbetaald, dit is 0,3% van de kinderen onder de 18 jaar. Dit cijfer lag 7,8% hoger dan in 2004 (zie tabel 4.5).

5.2. Kinderen in gezinnen met inkomsten uit alimentatie

Bijna 10% van de kinderen onder de 12 jaar leeft in een gezin waarvan de ouder(s) alimentatie ontvangen voor hun kinderen van een ex-partner. In tabel 4.6 zijn ook de percentages per leeftijdsgroep opgenomen.

5.3. Kinderen in gezinnen met leefloon

Een heel beperkt aantal kinderen onder de 12 jaar woont in een gezin dat het leefloon trekt; meestal gaat het om een gezin met een moeder die het leefloon trekt. Gemiddeld gaat het om een bedrag van 600 euro (zie tabel 4.7).

Gewaarborgde kinderbijslag

	Kinderen onder de 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
2004	1 499	1 273	1 086	3 858
2005	1 687	1 351	1 119	4 157

4.5 Aantal minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald op 31/12 - Vlaams Gewest
Bron: Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers, Geografische telling van de gezinnen

4

Alimentatie

Kinderen onder de 3 jaar	3,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar	11,1
Kinderen van 6 tot 12 jaar	11,8
Kinderen onder de 12 jaar	9,9

4.6 Kinderen onder de 12 jaar: percentage kinderen dat leeft in een gezin dat alimentatie ontvangt - Vlaams Gewest - 2005
Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleek

Leefloon

Kinderen in gezin met leefloon	0,5%
Gemiddeld bedrag per maand	599,8 euro

4.7 Kinderen onder de 12 jaar: percentage kinderen dat leeft in een gezin dat het leefloon ontvangt en gemiddeld bedrag leefloon - Vlaams Gewest - 2005
Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleek

6. Kinderen in kansarme gezinnen

Beperkt aantal kinderen leeft in een kansarm gezin

Kind en Gezin registreert jaarlijks gegevens over kansarmoede.

Kansarmoede wordt hierbij gedefinieerd als een duurzame toestand waarbij mensen beknot worden in hun kansen om voldoende deel te hebben aan maatschappelijk hooggewaardeerde goederen, zoals onderwijs, arbeid en huisvesting.

Uit deze definitie werden zes *selectiecriteria* afgeleid op basis waarvan wordt nagegaan of een gezin al dan niet als kansarm wordt beschouwd, namelijk het *maandinkomen* van het gezin, de *opleiding* van de ouders, de *ontwikkeling* van de kinderen, de *arbeidssituatie* van de ouders, de *huisvesting* en de *gezondheid*. Wanneer een gezin zwak staat volgens drie of meer criteria, wordt het als kansarm beschouwd.

Alle gezinnen met een kind geboren tussen 1 januari 2006 en 31 december 2006 werden beoordeeld naar de 6 criteria en daarnaast werd per kansarm gezin de informatie opgevraagd over de beoordelingscriteria. Zowat 6,3% van de in 2006 geboren kinderen (Vlaams Gewest) werd geboren in een kansarm gezin (voorlopig cijfer). Het gaat om 4169 kinderen in het Vlaamse Gewest. Tegenover 2005 is het percentage kinderen geboren in een kansarm gezin licht toegenomen (zie tabel 4.8).

In grafiek 4.9 is de evolutie weergegeven sinds 2000. Er blijkt een stabilisatie op 5 à 6% te zijn.

Kansarme gezinnen

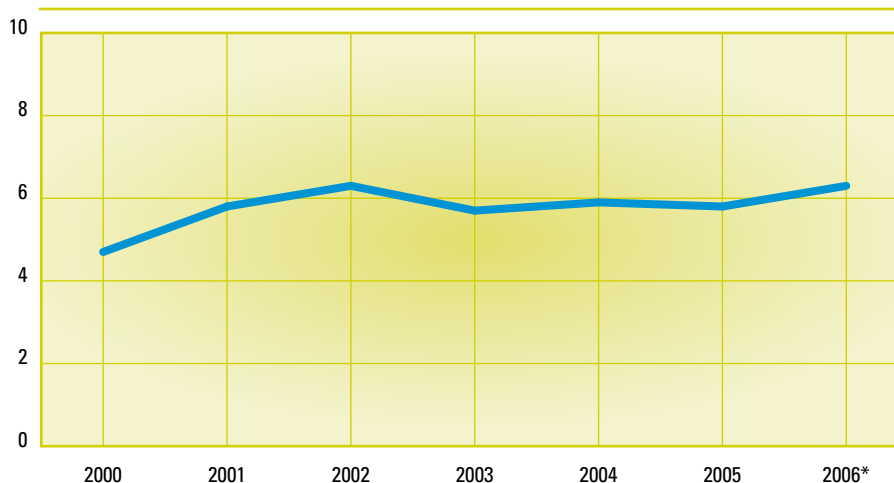
	2005	2006*
Antwerpen	10,2	9,4
Vlaams-Brabant	2,3	3,4
West-Vlaanderen	4,0	4,7
Oost-Vlaanderen	5,1	5,5
Limburg	4,6	6,6
Totaal	5,8	6,3

4.8 Percentage kinderen in de loop van het jaar geboren in een kansarm gezin, naargelang van de provincie

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopige cijfers

Evolutie kansarme gezinnen

4.9 Evolutie van het percentage kinderen in de loop van het jaar geboren in een kansarm gezin sinds 2000 - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopig cijfer

Het percentage kansarme gezinnen verschilt naargelang van de provincie. In de provincie Antwerpen ligt het percentage kansarme gezinnen met jonge kinderen het hoogst, namelijk 9,4%; in Vlaams-Brabant het laagst met 3,4%. In de provincies Limburg, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen werden respectievelijk 6,6%, 5,5% en 4,7% kansarme gezinnen geregistreerd (voorlopige cijfers) (zie tabel 4.8). Tegenover 2005 stijgt het cijfer in alle provincies met uitzondering van de provincie Antwerpen.

Meer dan de helft van de kinderen geboren in een gezin dat in kansarmoede leeft, woont in negen steden. Het gaat om 2419 kinderen of ruim 56% van de groep. De negen steden waar deze kinderen wonen, zijn Antwerpen, Gent, Mechelen, Leuven, Genk, Heusden-Zolder, Menen, Ronse en Oostende. De grootstedelijke gebieden Antwerpen en Gent maken respectievelijk ruim 41% en bijna 9% uit van het totale aantal kinderen geboren in een gezin dat in kansarmoede leeft. Mechelen komt op de derde plaats met 3,5%.

Kansarmoede is gekleurd. De moeder van bijna 6 op de 10 kinderen geboren in een kansarm gezin had bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit. Tabel 4.10 geeft voor het Vlaamse Gewest het aandeel van de kinderen in een kansarm gezin en in een niet-kansarm gezin naargelang van de origine van de moeder bij haar geboorte. Niet tot de Belgische natie behoren verhoogt ontegensprekelijk de kans om in de kansarmoede terecht te komen.

	Kinderen in een kansarm gezin	Kinderen in een niet-kansarm gezin
Belgische origine	42,9	82,4
Marokkaanse origine	14,6	3,8
Turkse origine	7,9	2,6
Andere origine	34,2	10,4
Niet bekend	0,2	0,1
Totaal	100,0	100,0

4.10 Kinderen in 2006 geboren in een kansarm gezin en in een niet-kansarm gezin naar nationaliteit van de moeder bij haar geboorte - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Voorlopige cijfers

De meeste kansarme gezinnen hebben te maken met een *complex geheel van problemen*. Een laag maandinkomen is het meest aangekruiste criterium (bij 80,1% van de kinderen in een kansarm gezin). Lage opleiding van een of beide ouders en de zwakke arbeidssituatie worden respectievelijk bij 77,1% en 76,7% van de kinderen in een kansarm gezin aangekruist. Slechte huisvesting komt voor bij bijna 49% van de kansarme gezinnen. Bij ongeveer 33% van de kinderen is er sprake van zwaktes in de ontwikkeling. Het criterium zwakke gezondheidstoestand scoort het laagst (zie tabel 4.11).

Uit de registratie blijkt ook dat bij 49,9% van de kinderen geboren in een kansarm gezin, het gezin in een algehele zwakke

sociaal-economische situatie leeft. Dit houdt in dat deze gezinnen tegelijkertijd op het vlak van inkomen, opleiding en arbeidssituatie zwak staan.

7. Kinderen in een gezin met een precair verblijfsstatuut

Treft bijna 1% van de kinderen

Sinds april 2005 registreert Kind en Gezin het verblijfsstatuut van de kinderen. In de Ikaros-databank wordt genoteerd of het gezin al dan niet over een definitief verblijfsstatuut beschikt. Het gaat o.a. over gezinnen die asiel hebben aangevraagd en over gezinnen die illegaal in het land verblijven.

530 kinderen werden in 2006 geboren in een gezin met een precair verblijfsstatuut, of 0,8% van de kinderen geboren in dat jaar. Dit percentage is nagenoeg ongewijzigd tegenover 2005. Bijna de helft van deze kinderen woont in de provincie Antwerpen (zie tabel 4.12).

Precair verblijfsstatuut

	2005*		2006	
	% van de geboorten	Aantal	% van de geboorten	
Antwerpen	1,4	252	1,3	
Vlaams-Brabant	0,6	61	0,5	
West-Vlaanderen	0,7	59	0,5	
Oost-Vlaanderen	0,8	107	0,7	
Limburg	0,8	51	0,6	
Totaal	0,9	530	0,8	

4.12 Kinderen geboren in een gezin met een precair verblijfsstatuut, naar provincie van woonplaats bij geboorte (aantal en percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Betreft geboorten 1 april - 31 december 2005

8. Type woning en woonstatuut

Jonge kinderen wonen meestal in een eengezinswoning en het gezin is meestal eigenaar van de woning

Het type woning kan worden beschouwd als een van de indicatoren voor het wooncomfort (voor andere indicatoren voor het wooncomfort, zie hoofdstuk 7, punt 6). Het woonstatuut heeft een belangrijke impact op het uitgavenpatroon van gezinnen en er is een samenhang tussen huren en een hoger risico op armoede.

De meeste kinderen wonen in een eengezinswoning (89,3%). Ruim 10% woont in een appartement of flat. Meestal

is het gezin ook eigenaar van de woning (73,3%). Dit percentage stijgt naarmate het kind ouder wordt (zie tabel 4.13).

Opmerkelijk is het hogere risico op armoede bij kinderen waarvan het gezin de woning huurt: het bedraagt 25,0% tegenover slechts 5,1% bij kinderen

waarvan het gezin eigenaar is van de woning (SILC - 2005).

Woning

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 7 jaar	Kinderen van 7 tot 12 jaar	Totaal
Type woning				
Eengezinswoning – vrijstaand huis	39,0	39,0	44,9	41,7
Eengezinswoning – halfvrijstaand huis of woning in de rij	45,2	51,0	46,9	47,6
Appartement of studio in gebouw met minder dan 10 woonplaatsen	11,6	9,0	7,9	9,2
Appartement of studio in gebouw met 10 of meer woonplaatsen	2,4	0,5	0,3	0,9
Andere	1,7	0,5	0,0	0,6
Totaal	100,0 (N=205)	100,0 (N=220)	100,0 (N=415)	100,0 (N=840)
Woonstatuut				
Eigenaar of gratis bewoner	67,8	74,2	75,7	73,1
Huurder (marktprijs of lagere prijs dan de marktprijs)	32,2	25,8	24,3	26,9
Totaal	100,0 (N=205)	100,0 (N=220)	100,0 (N=415)	100,0 (N=840)

4.13 Kinderen onder de 12 jaar: type woning waarin het gezin van het kind woont en woonstatuut - Vlaams Gewest - 2005 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2005

9. De Europese context

9.1. Verhoogd armoederisico

De 'at-risk-of-poverty threshold' uitgewerkt door Eurostat is alleen beschikbaar op het niveau van de gezinnen, niet met het kind als teleenheid. Onder 'at-risk-of-poverty threshold' of verhoogd armoederisico wordt verstaan dat het gezin over een inkomen beschikt dat lager is dan 60% van het mediaaninkomen van het betreffende land.

In de meeste EU-15-landen ligt de 'at-risk-of-poverty threshold' in eenoudergezinnen merkelijk hoger dan in tweeoudergezinnen. De noordse landen scoren wel beter dan de andere EU-15-landen. Opmerkelijk is ook de relatief slechtere score bij de gezinnen met 3 of meer kinderen (zie tabel 4.14).

Gezinnen met verhoogd armoederisico

	Eenoudergezinnen		Tweeoudergezinnen	
	met kinderen ten laste	met 1 kind ten laste	met 2 kinderen ten laste	met 3 of meer kinderen ten laste
België	36	9	10	21
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	30	10	7	13
Frankrijk	26	8	9	20
Luxemburg	32	13	17	20
Nederland	26	9	10	20
<i>Noordse landen</i>				
Finland	20	7	5	12
Denemarken	21	4	5	14
Zweden	18	4	4	9
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	43	14	18	33
Italië	35	15	22	35
Portugal	34	17	25	39
Spanje	37	14	23	36
Oostenrijk	27	9	11	20
Verenigd Koninkrijk	40*	13*	12*	27*
Ierland	45	12	13	26
EU-15	32**	11**	13**	25**

4.14 Percentage gezinnen met verhoogd armoederisico, naar gezinstype - 2005

Bron: Eurostat, website

* Cijfers 2003

** Raming

NB: niet beschikbaar

De verantwoordelijkheid voor de opvoeding van kinderen is een gedeelde verantwoordelijkheid van gezin en samenleving. Bij het uitoefenen van die verantwoordelijkheid wordt het belang van kinderopvang in toenemende mate erkend. Kinderopvang wordt een derde opvoedingsmilieu, naast gezin en school. In dit hoofdstuk gaan we uitvoerig in op het gebruik van kinderopvang voor nog niet schoolgaande kinderen en voor schoolgaande kinderen. We overlopen de mate waarin gebruik wordt gemaakt van opvang en aan wie de kinderen worden toevertrouwd. Over het gebruik van formele opvang presenteren we populatiecijfers komende uit de registratie van de aanwezige kinderen in alle opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin.

We bekijken de kinderopvang ook vanuit de beleving van de kinderen en gaan in op hun welbevinden en betrokkenheid in de opvang.

Een beperkt aantal kinderen krijgt bijzondere aandacht via het buitengewoon onderwijs, via de bijzondere jeugdbijstand of via bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin. We schetsen de situatie in Vlaanderen.

Tot slot vergelijken we met de situatie in de landen van de EU-15.

1. Kinderen en kinderopvang

1.1. Hoeveel kinderen worden er af en toe toevertrouwd aan een andere persoon of voorziening?

Kinderopvang neemt een belangrijke plaats in in de tijdsbesteding van jonge kinderen. In grafiek 5.1 wordt het percentage gebruikers van kinderopvang weergegeven. Hierna overlopen we achtereenvolgens de opvang van kinderen onder de 3 jaar en van kinderen van 3 tot 12 jaar.

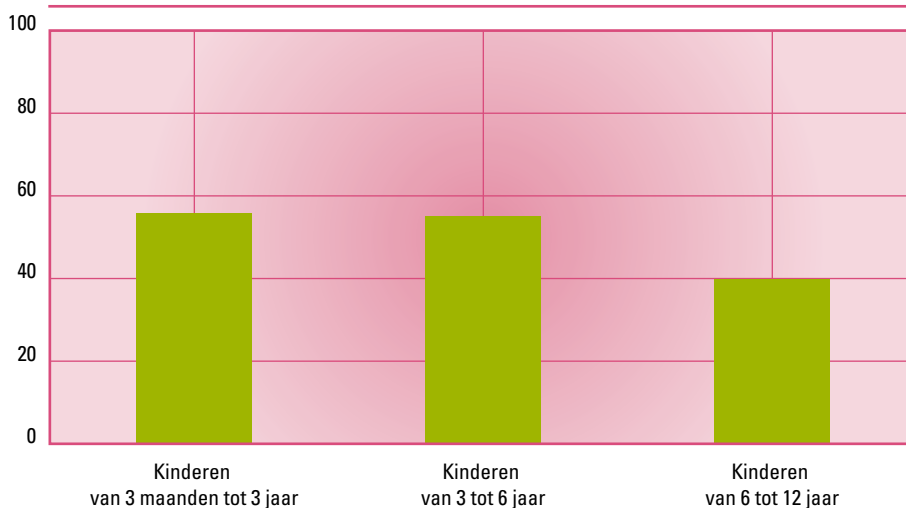
1.1.1. Kinderen onder de 3 jaar

Algemeen

Bijna 56% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar maakt 'regelmatig' gebruik van kinderopvang

55,7% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar wordt geregeld, d.w.z. *minstens gedurende een ononderbroken periode van 5 uren per week*, toevertrouwd aan familie, een opvanggezin of een opvanginstelling (voorjaar 2004).

Regelmatig gebruik van opvang onder de 12 jaar

5.1 Regelmatig gebruik van opvang voor kinderen onder de 12 jaar in het Vlaamse Gewest naar leeftijd - voorjaar 2004 (percentage van alle kinderen)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar en inzake het gebruik van buitenschoolse opvang, voorjaar 2004

Daarnaast is er nog een groep van 10,1% die beperkt gebruikmaakt van kinderopvang. 34,2% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar wordt niet toevertrouwd aan familie, een opvanggezin of een opvanginstelling. Het regelmatige gebruik van kinderopvang lag in 2004 3,5 hoger dan in 2002 (zie tabel 5.2).

Naar leeftijd

Tot 6 maanden en na 2,5 jaar veel lager gebruik van kinderopvang; tussen 1 jaar en 2 jaar en 6 maanden ligt het regelmatige gebruik boven de 60%

Naargelang van de leeftijd verschilt het gebruik van opvang. Beneden de leeftijd van 6 maanden ligt het regelmatige gebruik van opvang veel lager (zie tabel 5.3 en grafiek 5.4). In tabel 5.3 en grafiek 5.4 is ook de leeftijdsgroep 1 maand tot 3 maanden opgenomen. Beneden de 3 maanden is regelmatig gebruik van kinderopvang eerder uitzonderlijk. Tussen 1 jaar en 2 jaar en 6 maanden ligt het regelmatige gebruik boven de 60%, met een piek bij kinderen van 1 jaar en 6 maanden tot 2 jaar. Tegenover het najaar 2002 is het regelmatige gebruik van kinderopvang gedaald bij de kinderen van 3 tot 6 maanden. In de andere leeftijdsgroepen is het gestegen; opmerkelijk hierbij is de stijging van 52,5% naar 59,8% in de leeftijdsgroep 6 maanden tot 1 jaar.

	2002	2004
Regelmatig gebruik	52,2	55,7
Beperkt gebruik	11,1	10,1
Geen gebruik	36,7	34,2
Totaal	100,0	100,0

5.2 Gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest (percentage)
Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

Gebruik opvang naar leeftijd

	2002		2004	
	Regelmatige opvang	Regelmatige opvang	Beperkte opvang	Geen opvang
1 tot 3 maanden	8,8	14,5	16,0	69,5
3 tot 6 maanden	34,8	32,7	12,0	55,2
6 maanden tot 1 jaar	52,5	59,8	9,3	30,9
1 jaar tot 1 jaar 6 maanden	56,9	61,3	8,5	30,2
1 jaar 6 maanden tot 2 jaar	61,4	62,7	10,0	27,3
2 jaar tot 2 jaar 6 maanden	56,1	61,3	8,3	30,4
Totaal 3 maanden tot 2 jaar 6 maanden	54,2	58,2	9,4	32,4
2 jaar 6 maanden tot 3 jaar	41,8	45,1	13,5	41,4
Totaal 3 maanden tot 3 jaar	52,2	55,7	10,1	34,2

5.3 Gebruik van opvang voor kinderen van 1 maand tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest naargelang van de leeftijd - najaar 2002 en voorjaar 2004 (percentage van alle kinderen)
Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

Naar kansengroepen

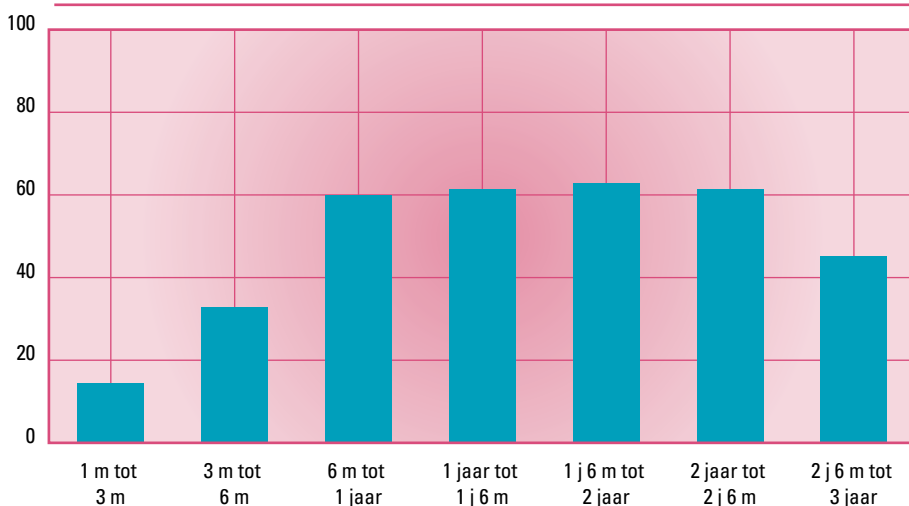
Allochtone kinderen en kinderen in een kansarm gezin maken veel minder gebruik van kinderopvang, maar ook in deze groepen is het gebruik merkkelijk toegenomen

Bij allochtone kinderen en bij kinderen die leven in een kansarm gezin ligt het gebruik van kinderopvang veel lager dan in de totale groep.

Slechts 23,7% van de *allochtone kinderen* en 21,7% van de *kinderen uit een kansarm gezin* maken regelmatig gebruik van opvang. Het laagste gebruik wordt genoteerd bij kinderen in een kansarm allochtoon gezin (12,7%). Tegenover het najaar 2002 is ook bij de allochtone kinderen en de kinderen uit een kansarm gezin het regelmatige gebruik van opvang merkkelijk toegenomen.

Kinderen bij een alleenstaande ouder maken ook iets minder gebruik van opvang. In het voorjaar 2004 bedroeg het regelmatige gebruik van kinderopvang 48% (zie tabel 5.5 en grafiek 5.6).

Gebruik van opvang naar leeftijd

5.4 Regelmatig gebruik van opvang voor kinderen van 1 maand tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest naargelang van de leeftijd - voorjaar 2004 (percentage van alle kinderen)

Bron: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar - voorjaar 2004

Gebruik van opvang naar kansengroepen

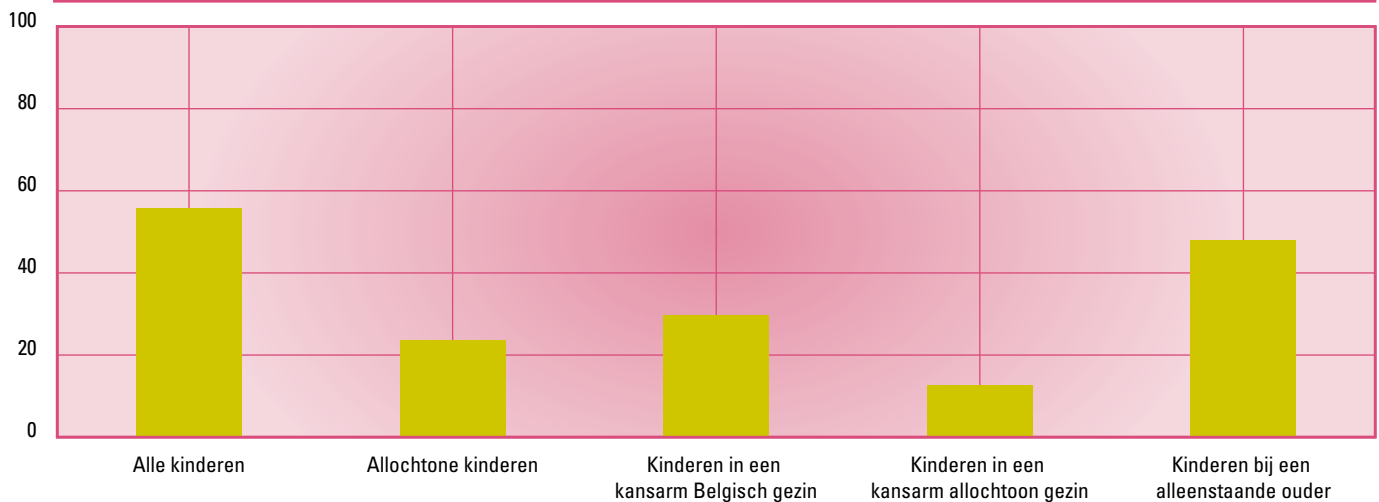
	2002		2004	
	Regelmatig gebruik	Regelmatig gebruik	Beperkt gebruik	Geen gebruik
Allochtone kinderen	19,6	23,7	6,7	69,5
Kinderen in een kansarm gezin	18,8	21,7	5,9	72,4
<i>waarvan</i>				
<i>Kinderen in een kansarm Belgisch gezin</i>	26,8	29,7	3,4	66,9
<i>Kinderen in een kansarm allochtoon gezin</i>	8,1	12,7	7,9	79,4
Kinderen bij een alleenstaande ouder	NB	48,0	11,4	40,6
Alle kinderen	52,2	55,7	10,1	34,2

5.5 Allochtone kinderen, kinderen in een kansarm gezin en kinderen bij een alleenstaande ouder: gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest - najaar 2002 en voorjaar 2004 (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

NB: niet beschikbaar

Gebruik van opvang naar kansengroepen

5.6 Regelmatig gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest, naar kansengroepen – voorjaar 2004 (percentage van alle kinderen)

Bron: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar – voorjaar 2004

Intensiteit

Voor bijna 71% van de kinderen die regelmatig worden opgevangen, is dit deeltijds (zie tabel 5.7). Tegenover 2002 is de deeltijdse opvang licht toegenomen (+0,7). 35,4% van de regelmatige gebruikers maakt soms gebruik van *atypische opvang*, dit is opvang vóór 7 uur, na 18 uur, nacht- en weekendopvang of opvang gedurende meer dan 11 uren per dag. Ook het gebruik van atypische opvang is toegenomen tegenover 2002; in 2002 bedroeg het 31,4%.

1.1.2. Kinderen van 3 tot 12 jaar

Algemeen

Buitenschoolse opvang ligt hoger bij kinderen van 3 tot 6 jaar en is vooral opvang na de schooluren

55% van de kinderen van 3 tot 6 jaar en bijna 40% van de kinderen van 6 tot 12 jaar worden *tijdens de week* opgevangen door andere personen of voorzieningen dan de ouders (zie grafiek 5.1 en tabel 5.8). Dit wil zeggen dat zij in de loop van een week minstens eenmaal vóór de school, na de school of op woensdagnamiddag worden opgevangen. Tegenover het najaar 2002 is het gebruik van buitenschoolse opvang met 1,4 gestegen bij de kinderen van 3 tot 6 jaar. Bij de kinderen van 6 tot 12 jaar is het gedaald met 0,7 (zie tabel 5.8).

Kinderen die wonen bij een alleenstaande ouder maken in dezelfde mate gebruik van buitenschoolse opvang

Opvangduur

	2002	2004
Voltijds	29,8	29,1
Deeltijds	70,2	70,9
Totaal	100,0	100,0

5.7 Intensiteit van de opvang per week bij kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig (= minstens een ononderbroken periode van 5 uren per week) gebruikmaken van opvang in het Vlaamse Gewest (percentage)
Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

Gebruik van buitenschoolse opvang

	2002	2004
Kinderen van 3 tot 6 jaar	53,6	55,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar	40,5	39,8
Kinderen van 3 tot 12 jaar	44,7	44,6

5.8 Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar in het Vlaamse Gewest (percentage)
Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

als kinderen die bij beide ouders wonen (respectievelijk 46,3% en 44,5% regelmatig gebruik).

Per opvangmoment

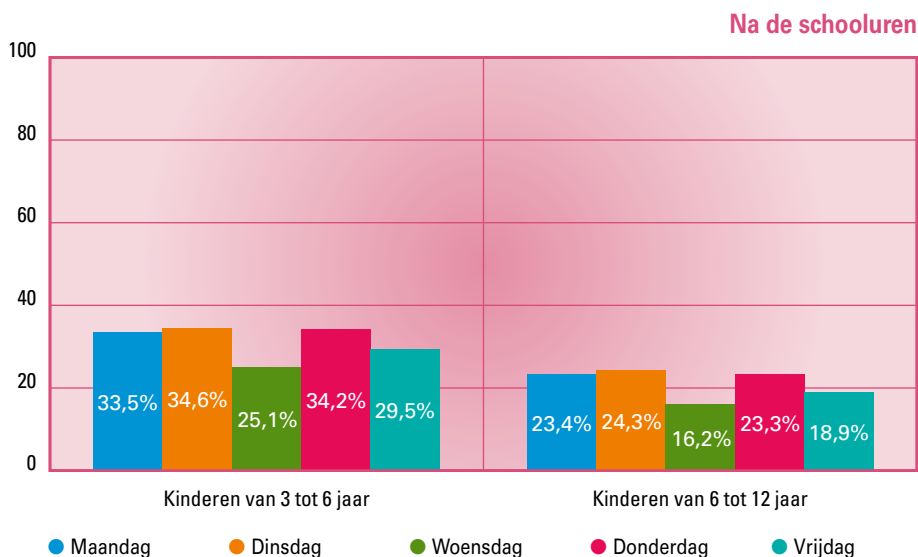
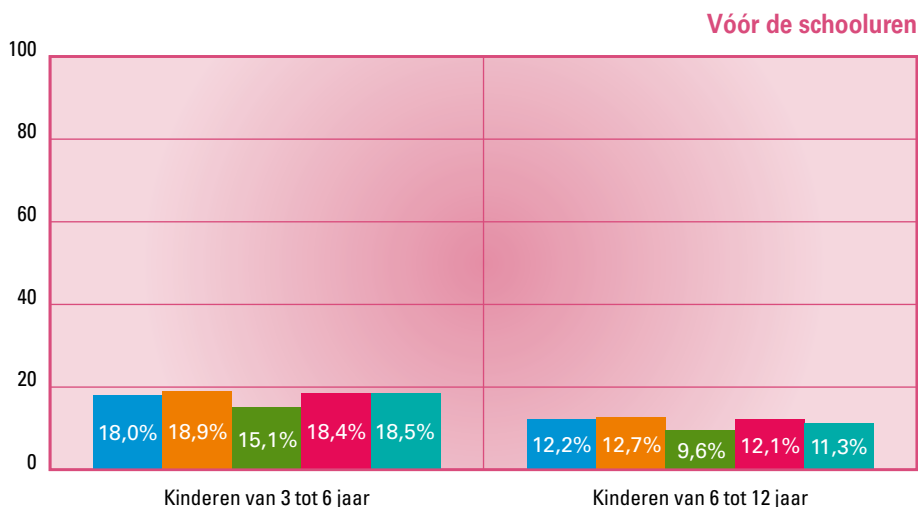
Vooral na de school wordt er gebruikgemaakt van opvang. In grafiek 5.9 wordt het gebruik van opvang weergegeven per weekdag en per opvangmoment.

Intensiteit gebruik buitenschoolse opvang

Een beperkt aantal kinderen maakt zowel vóór de school als na de school zeer frequent gebruik van opvang

We bekijken de intensiteit van het gebruik in de loop van een week. 14,3% van de opgevangen kinderen maakt intens gebruik van buitenschoolse opvang, d.w.z. 4 of 5 opvangmomenten vóór de school én 4 of 5 opvangmomenten na de school. 17% maakt weinig gebruik van opvang, hoogstens een opvangmoment vóór de school en hoogstens een opvangmoment na de school (zie tabel 5.10).

Buitenschoolse opvang per opvangmoment

5.9 Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar per weekdag en per opvangmoment in het Vlaamse Gewest (percentage van alle kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar) - voorjaar 2004
 Bron: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, voorjaar 2004

		Na de school			
		Geen of weinig gebruik	Matig gebruik	Hoog gebruik	Totaal
Vóór de school	Geen of weinig gebruik ⁽¹⁾	17,0	25,4	21,5	63,9
	Matig gebruik ⁽²⁾	3,7	6,0	1,3	11,0
	Hoog gebruik ⁽³⁾	6,8	4,0	14,3	25,0
Totaal		27,4	35,4	37,1	100,0

5.10 Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar in het Vlaamse Gewest naar intensiteit van de opvang - voorjaar 2004 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, voorjaar 2004

(1) Geen of weinig gebruik: geen of 1 opvangmoment

(2) Matig gebruik: 2 of 3 opvangmomenten

(3) Hoog gebruik: 4 of 5 opvangmomenten

1.2. Wie zorgt er voor jonge kinderen als ouders dit niet zelf doen?

1.2.1. Informele opvang of opvang in het formele opvangcircuit?

Kinderen onder de drie jaar vooral in formeel opvangcircuit; kinderen van 3 tot 12 jaar meest in informele opvang

De meeste kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig opgevangen worden, worden opgevangen door opvangpersonen of opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin.

Ruim 64% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig opvang gebruiken, werd in 2004 opgevangen door een opvanggezin

aangesloten bij een dienst voor opvanggezinnen, in een gesubsidieerd kinderdagverblijf, in een zelfstandig opvanggezin, in een mini-crèche of in een zelfstandig kinderdagverblijf. 34,5% werd opgevangen in het informele circuit, meestal door grootouders (31,0%). Van 2002 naar 2004 nam het aandeel van de informele opvang licht af (zie tabel 5.11 en grafiek 5.12).

Bij de kinderen van 3 jaar tot 12 jaar is de informele opvang de belangrijkste. 45,5% van de kinderen wordt opgevangen door grootouders of andere informele regelingen. Met 35,1% zijn de grootouders wel het belangrijkste in de informele opvang.

De opvang in en door de school komt op de tweede plaats, met 34,5%. De

formele opvang binnen Kind en Gezin neemt 17,1% op. Het aandeel van de IBO's bedraagt 11,5%.

Van 2002 naar 2004 nam het aandeel van de informele opvang af, en nam het aandeel van de opvang in en door de school toe. In tabel 5.11 is ook de opvangvorm voor kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar vermeld.

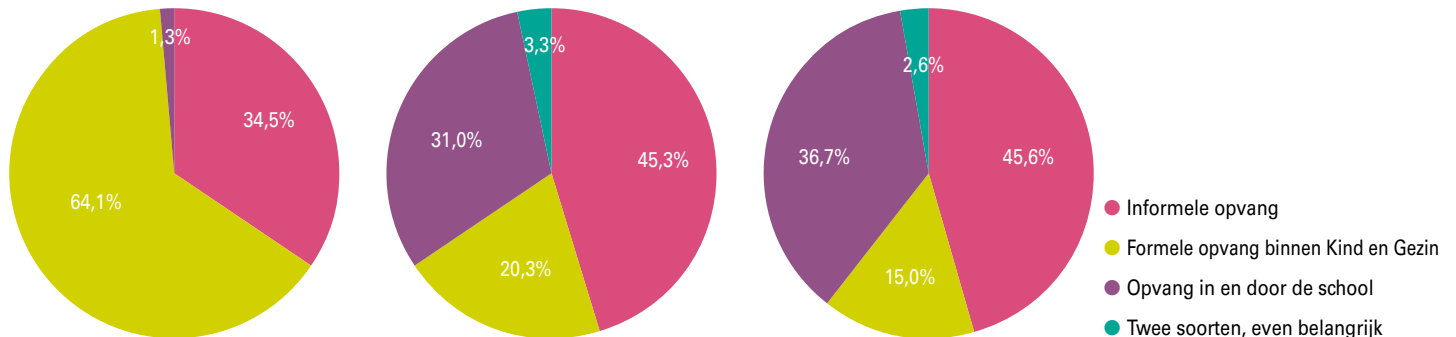
Gebruik van opvang naar soort opvang

	2002	2004
Kinderen van 3 maanden tot 3 jaar		
Informele opvang	37,4	34,5
Formele opvang binnen Kind en Gezin	61,7	64,1
Opvang door en in de school	0,9	1,3
Totaal	100,0	100,0
Kinderen van 3 jaar tot 6 jaar		
Informele opvang	49,8	45,3
Formele opvang binnen Kind en Gezin	21,0	20,3
Opvang door en in de school	25,9	31,0
Twee soorten, even belangrijk	3,3	3,3
Totaal	100,0	100,0
Kinderen van 6 jaar tot 12 jaar		
Informele opvang	51,9	45,6
Formele opvang binnen Kind en Gezin	15,5	15,0
Opvang door en in de school	30,0	36,7
Twee soorten, even belangrijk	2,6	2,6
Totaal	100,0	100,0
Totaal kinderen van 3 tot 12 jaar		
Informele opvang	51,1	45,5
Formele opvang binnen Kind en Gezin	17,6	17,1
Opvang door en in de school	28,4	34,5
Twee soorten, even belangrijk	2,9	2,9
Totaal	100,0	100,0

5.11 Kinderen van 3 maanden tot 12 jaar die regelmatig gebruikmaken van kinderopvang, naar soort opvang - Vlaams Gewest (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar en inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

Kinderen van 3 maanden tot 3 jaar

Kinderen van 3 jaar tot 6 jaar

Kinderen van 6 tot 12 jaar

5.12 Kinderen van 3 maanden tot 12 jaar die regelmatig gebruikmaken van kinderopvang, naar soort opvang – Vlaams Gewest – voorjaar 2004

Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar en inzake het gebruik van buitenschoolse opvang, voorjaar 2004

1.2.2. Kinderen in formele kinderopvang

Algemeen

De cijfers over het gebruik van formele opvang zijn niet langer gebaseerd op een enquête bij ouders, maar op een registratie van de aanwezige kinderen in de week van 1 februari in alle formele kinderopvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin*. Daardoor beschikken we nu over betrouwbare cijfers, ook per levensjaar. In tegenstelling tot de gegevens voorgesteld in punt 1.2.1. gaat het hier om de aanwezige kinderen in alle opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin, ook de Brusselse. Het aantal aanwezige kinderen wordt afgezet tegen het aantal kinderen in het Vlaamse Gewest en een deel van de kinderen in Brussel (30%, conform een politiek vastgelegde norm). Het aantal kinderen uit de officiële

bevolkingsstatistiek omvat alleen de 'de jure-bevolking' (zie hoofdstuk 1, punt 1.1 - 1.3). Via de Ikaros-registratie kunnen we inschatten hoe groot het aantal kinderen is buiten de 'de jure-bevolking'. De officiële bevolkingscijfers werden dan ook met deze fractie verhoogd.

Het gebruik van formele kinderopvang ligt het hoogst bij kinderen van 1 tot 2 jaar: 50,5% van deze kinderen maakt gebruik van formele opvang. Bijna 42% van de kinderen van 2 maanden tot 12 maanden maakt gebruik van formele opvang. Tussen 2 en 3 jaar loopt het gebruik terug tot 34,7%; deels gaat het hier al om opvang in een buitenschools opvanginitiatief (zie grafiek 5.13). Vanaf de leeftijd van 3 jaar maakt hoogstens nog ruim 13% van de kinderen gebruik van formele opvang binnen Kind en Gezin (zie grafiek 5.14).

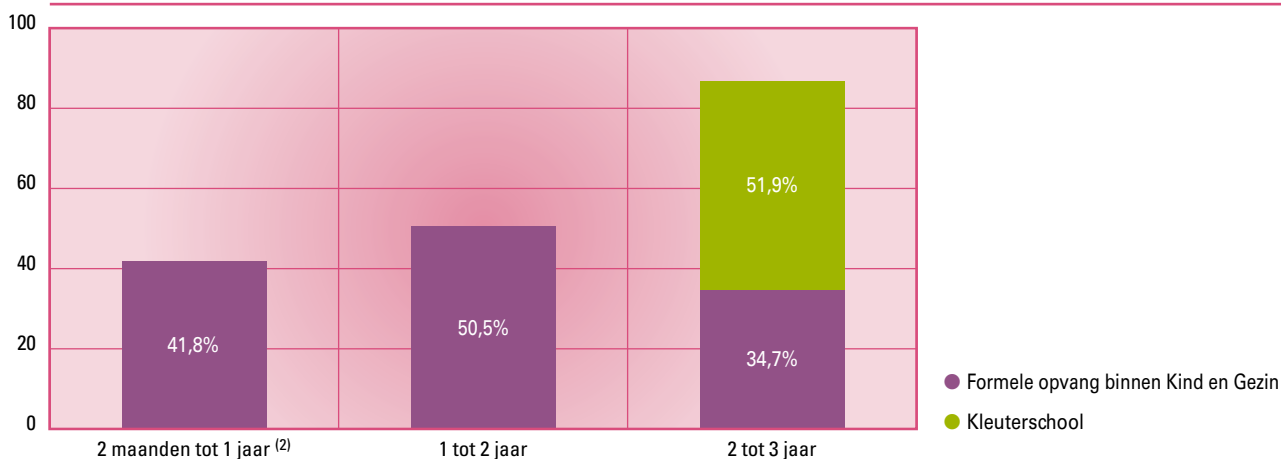
Voor de leeftijdsgroep 2 ½ jaar tot 3 jaar kan er zowel gebruik worden gemaakt van kinderdagopvang als van het schoolstelsel. Van de kinderen van 2 tot 3 jaar was er in de week van 1 februari 2006 51,9% ingeschreven in een kleuterschool. Nemen we dit samen met het cijfer van de formele opvang binnen Kind en Gezin, dan blijkt dat bijna 87% van de kinderen van 2 tot 3 jaar van een van beide systemen gebruikmaakt**.

* Formele opvang binnen Kind en Gezin: erkende en/of gesubsidieerde kinderdagverblijven, diensten voor opvanggezinnen, buitenschoolse opvang in aparte lokalen in kinderdagverblijven, zelfstandige opvanggezinnen, mini-crèches, zelfstandige kinderdagverblijven en initiatieven voor buitenschoolse opvang (IBO's)

** Kinderen in de overgangsfase tussen kinderopvang en kleuteronderwijs werden maar eenmaal geteld

Kinderen onder de 3 jaar in formele opvang en kleuterschool ⁽¹⁾

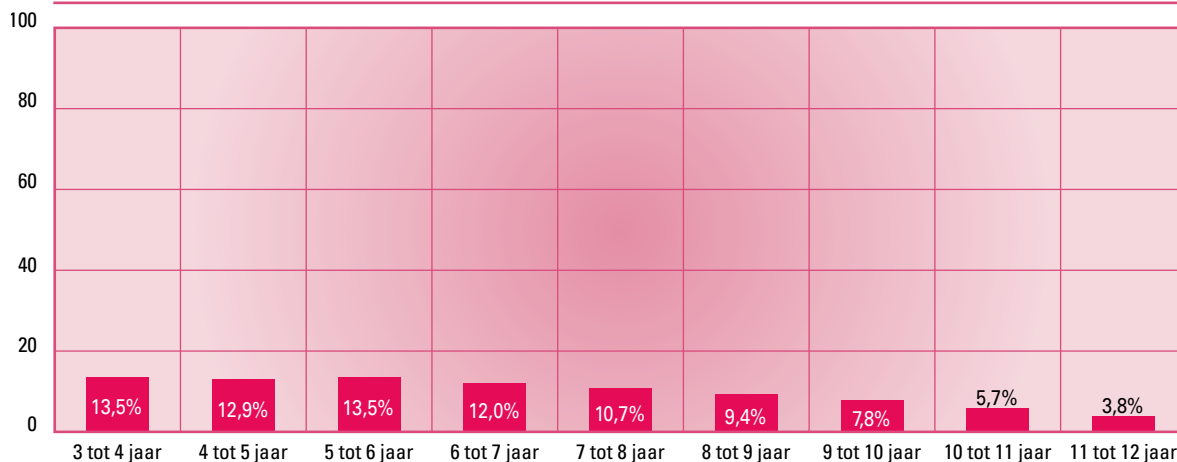
5.13 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin en in kleuterscholen in Vlaanderen naar leeftijdsjaar - 2006 (percentage).
Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1/2/2006

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2006 wonend in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1/2006 wonend in het Brusselse Gewest. Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken werd verhoogd met een bepaalde fractie bepaald op basis van de Ikaros-registratie, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure-bevolking' worden meegeteld

(2) Voor de kinderen jonger dan 1 jaar werd gerekend met 10/12den van de totale groep

Kinderen van 3 jaar tot 12 jaar in formele opvang ⁽¹⁾

5.14 Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin in Vlaanderen naar leeftijd - 2006 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2006 wonend in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1/2006 wonend in het Brusselse Gewest. Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken werd verhoogd met een bepaalde fractie bepaald op basis van de Ikaros-registratie, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure-bevolking' werden meegeteld

Naar provincie

In grafiek 5.15 bekijken we het gebruik van formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin en in kleuterscholen voor de kinderen *onder de 3 jaar* per provincie.

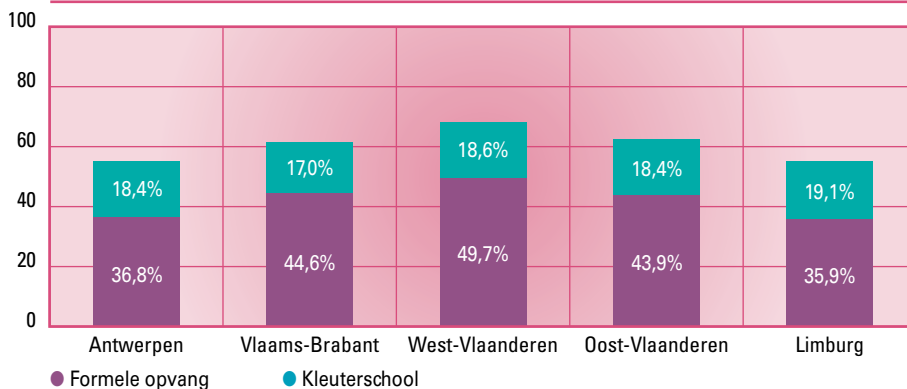
Het gebruik van *formele kinderopvang* bij kinderen onder de 3 jaar ligt het hoogst in West-Vlaanderen (49,7%). In de provincies Limburg (35,9%) en Antwerpen (36,8%) ligt het heel wat lager. De provincies Vlaams-Brabant (44,6%) en Oost-Vlaanderen (43,9%) situeren zich hiertussen.

In de leeftijdsgroep *3 tot 6 jaar* ligt het gebruik van formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin eveneens het hoogst in West-Vlaanderen (18,8%). Limburg kent het op één na hoogste gebruik (17,2%). De provincie Oost-Vlaanderen (13,7%) neemt een middenpositie in. De provincies Vlaams-Brabant en Antwerpen kennen het laagste gebruik van formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin (respectievelijk 11,1% en 10,8%) (zie grafiek 5.16).

Bij kinderen van *6 tot 12 jaar* ligt het gebruik het hoogst in de provincie Limburg (12,3%). De andere provincies schommelen tussen bijna 7% en bijna 10% (zie grafiek 5.16).

Het gebruik van de *kleuterschool* binnen de groep 2 maanden tot 3 jaar ligt het hoogst in Limburg (19,1%) en het laagst in Vlaams-Brabant (17,0%).

Kinderen onder de 3 jaar in formele opvang en in kleuterschool naar provincie ⁽¹⁾

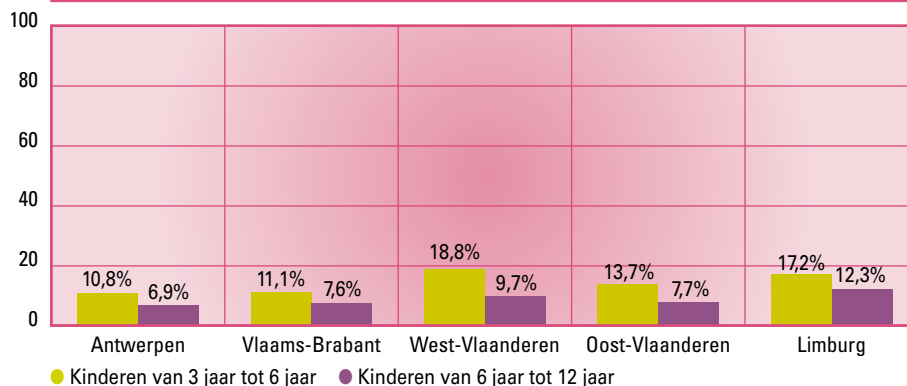
5.15 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin en in kleuterscholen naar provincie - 2006 (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1/2/2006

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2006 wonend in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1/2006 wonend in het Brusselse Gewest. Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken werd verhoogd met een bepaalde fractie bepaald op basis van de Ikaros-registratie

Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang naar provincie ⁽¹⁾

5.16 Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin naar provincie en leeftijdsklasse - 2006 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2006 wonend in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1/2006 wonend in het Brusselse Gewest. Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken werd verhoogd met een bepaalde fractie afgeleid uit de Ikaros-registratie

Naar type opvangvoorziening

Voor de kinderen onder de drie jaar is het opvanggezin aangesloten bij een dienst voor opvanggezinnen het meest gebruikte type van opvangvoorziening: ruim 17% van alle kinderen van 2 maanden tot 3 jaar wordt opgevangen in een opvanggezin aangesloten bij een dienst. Kinderdagverblijven nemen 10,5% van de kinderen op. De zelfstandige kinderdagverblijven en mini-crèches vangen eveneens bijna 10% op (zie tabel 5.17).

De kinderen ouder dan 3 jaar worden vooral opgevangen in IBO's of specifieke buitenschoolse opvang in kinderdagverblijven (zie tabel 5.18).

Kinderen onder de 3 jaar naar type opvangvoorziening of kleuterschool ⁽¹⁾⁽²⁾

Opvanggezin aangesloten bij een dienst	17,3
Kinderdagverblijf	9,8
Mini-crèche of zelfstandig kinderdagverblijf	10,5
Zelfstandig opvanggezin	3,6
IBO of buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf	1,1
Onderwijs	18,1
Totaal in formele opvang of kleuterschool	60,4

5.17 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar naar type formele opvangvoorziening binnen Kind en Gezin of kleuterschool - Vlaanderen - 2006 (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1/2/2006

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2006 wonend in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1/2006 wonend in het Brusselse Gewest. Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken werd verhoogd met een bepaalde fractie gebaseerd op de Ikaros-registratie, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure-bevolking' worden meegeteld

(2) Voor de kinderen jonger dan 1 jaar werd gerekend met 10/12den van de totale groep

Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang naar type opvangvoorziening ⁽¹⁾

Kinderen van 3 tot 6 jaar	
IBO of buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf	9,5
Kinderdagverblijf of opvanggezin aangesloten bij een dienst	2,2
Zelfstandige sector	1,6
Totaal	13,3
Kinderen van 6 tot 12 jaar	
IBO of buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf	7,2
Opvanggezin aangesloten bij een dienst	0,5
Zelfstandige sector	0,5
Totaal	8,2

5.18 Kinderen in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin naar leeftijdscategorie en type opvangvoorziening in Vlaanderen - 2006 (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1/2/2006

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2006 wonend in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1/2006 wonend in het Brusselse Gewest. Het aantal kinderen uit de officiële bevolkingsstatistieken werd verhoogd met een bepaalde fractie gebaseerd op de Ikaros-registratie, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure-bevolking' worden meegeteld

1.3. Opvang van zieke kinderen

Ziekte van het kind is niet zo uitzonderlijk en brengt wijziging mee in gebruikte opvangvorm

Een moeilijke situatie voor gezinnen die gebruikmaken van kinderopvang is de ziekte van het kind. In februari 2004 was 16,8% van de *kinderen van 1 maand tot 3 jaar* ziek tijdens de week waarover werd geënquêteerd. Voor bijna 53% van de zieke kinderen verandert het gebruik van opvang. Heel wat ouders regelen dit binnen het gezin of binnen de familie, door het opnemen van vakantie, recuperatie of sociaal verlof, door thuis te werken of door een beroep te doen op de grootouders (zie tabel 5.19). Er zijn merkelijk meer wijzigingen wanneer het zieke kind normaal wordt opgevangen in een kinderdagverblijf (erkend kinderdagverblijf 71,7%; zelfstandig kinderdagverblijf 63,6%). Wanneer het kind normaal wordt opgevangen door de grootouders of familie, verandert het gebruik van opvang het minst (32,8%). Er is geen recente informatie beschikbaar over opvang bij ziekte van schoolgaande kinderen.

1.4. Welbevinden en betrokkenheid

1.4.1. Bij het naar de opvang gaan en bij het terugkeren

Gezwind naar de opvang, en nog gezwinder naar huis

In het onderzoek 'De zorg voor jonge kinderen' van het Centrum voor Sociaal

Beleid Herman Deleeck zijn een aantal vragen opgenomen omtrent het welbevinden van kinderen bij het naar de opvang gaan en bij het terugkeren uit de opvang. Voor de voorschoolse opvang werden vragen gesteld over kinderen vanaf de leeftijd van 12 maanden. In tabel 5.20 worden de scores op de voorgelegde items weergegeven. Bij het naar de opvang gaan vinden de

Zorg bij ziekte: kinderen onder de 3 jaar

Impact op de opvang	
Opvang niet gewijzigd	47,3
Opvang gewijzigd	52,7
Totaal	100,0
Aard van de wijziging ⁽¹⁾	
Niet-werkende partner zorgde voor het kind	13,5
Ouder werkte thuis	6,8
Ouder nam sociaal verlof	24,3
Ouder nam vakantie of recuperatie	15,0
Grootouders zorgden voor het kind	47,2
Familie, buren, kennissen zorgden voor het kind	4,2
Opvangdienst voor zieke kinderen	3,0
Opvang i.p.v. school	1,4
Andere	11,3

5.19 De zorg bij ziekte van kinderen van 1 maand tot 3 jaar die normaal gebruikmaken van opvang of naar de kleuterschool gaan in het Vlaamse Gewest - voorjaar 2004 (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, voorjaar 2004

(1) Meerdere antwoorden mogelijk

meeste ouders dat het kind ontspannen en levendig is of veel energie heeft. Agressief gedrag of stil en teruggetrokken zijn wordt zelden vermeld. Afscheid nemen lijkt daarentegen iets

moeilijker, maar blijft zeer positief. Bij het terugkeren uit de opvang worden de voorgelegde items over het gedrag van de kinderen zelfs nog iets positiever beantwoord.

Welbevinden en opvang

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Noch akkoord noch niet akkoord	Akkoord	Helemaal akkoord
Bij het gaan naar de opvang					
Kind is ontspannen (N=767)	0,8	2,1	5,5	47,2	44,2
Afscheid nemen is moeilijk (N=742)	41,9	35,4	7,8	8,5	6,3
Kind is nieuwsgierig naar wat er gaat gebeuren (N=751)	2,3	5,5	13,2	49,7	29,3
Kind is agressief, gaat brullen of tegenspartelen of is juist heel stil en teruggetrokken (N=757)	55,2	30,0	7,5	6,7	0,4
Kind is levendig, heeft veel energie (N=768)	0,1	1,7	7,4	48,6	42,2
Bij het terugkeren uit de opvang					
Kind is futloos (N=778)	55,4	38,3	3,0	3,0	0,4
Kind is aandachtig voor wat er in zijn/haar omgeving gebeurt (N=777)	0,1	1,8	4,5	51,9	41,7
Kind kijkt ouder niet aan, zegt weinig (N=756)	52,1	39,6	4,4	2,8	1,1
Kind is ontspannen (N=786)	0,5	2,7	5,1	52,7	39,1
Kind is agressief, gaat brullen of tegenspartelen of is juist heel stil en teruggetrokken (N=783)	58,7	31,5	5,6	4,0	0,1

5.20 Welbevinden en formele opvang: gemoedsgesteldheid en reacties bij het gaan naar de opvang en het terugkeren uit de opvang van kinderen van 1 jaar tot 3 jaar, zoals gerapporteerd door de ouders - 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

1.4.2. Tijdens de opvang

Bijna 40% van de kinderen is geboeid tot uitgesproken geboeid bezig; bij ruim 50% van de kinderen wordt hoog welbevinden geobserveerd

In het kader van het partnerschap tussen Kind en Gezin en ECEGO (ExpertiseCentrum ErvaringsGericht Onderwijs, K.U.Leuven) werden in 2004-2006 bij een grote groep kinderen* (ruim 9000) de betrokkenheid en het welbevinden beoordeeld. De beoordeling gebeurt via een scanningprocedure: de kinderen aanwezig in de groep worden achtereenvolgens geobserveerd gedurende 2 minuten per kind. De beoordeling werd afgenomen door stafmedewerkers van ECEGO.

Betrokkenheid laat zich herkennen aan een hoge concentratie, tijdvergeten bezig zijn. Het kind heeft een sterke motivatie. Het heeft een open instelling en een grote aanspreekbaarheid voor wat de omgeving te bieden heeft. Er is een intense mentale activiteit en het kind doet indringende ervaringen op. De bron voor betrokkenheid is de ontdekkingsdrang of exploratiedrang van het kind. Betrokkenheid is pas mogelijk als het kind al zijn vermogens ten volle aanspreekt, het beste van zichzelf geeft. Kinderen met een hoog *welbevinden* voelen zich op en top. De hoofdtoon van hun bestaan is genieten. Ze beleven plezier, hebben deugd aan elkaar en aan de dingen. Ze stralen vitaliteit uit en tegelijk ontspanning en innerlijke rust. Ze stellen zich open en ontvankelijk op voor wat op hen afkomt. Ze zijn spontaan

en durven zichzelf te zijn. Welbevinden is verbonden met zelfvertrouwen, een goed gevoel van zelfwaarde en weerbaarheid. Het fundament is het in voeling zijn met zichzelf, het contact hebben met de eigen gevoelens en ervaringen, fris en onvervormd.

20,4% van de beoordeelde kinderen die in een *kinderdagverblijf* of bij een *opvanggezin* werden opvangen, bevindt zich in de zone van 'lage betrokkenheid', m.a.w. was niet echt actief. Voor 41,3% is de betrokkenheid matig; zij waren actief zonder werkelijk betrokken te zijn. 38,3% van de kinderen was tijdens de observatie geboeid tot uitgesproken geboeid bezig. Bij de beoordeelde kinderen die in een *voorziening voor buitenschoolse opvang* verbleven, was 23,5% laag betrokken, 33,4% matig betrokken en 43,1% was geboeid tot uitgesproken geboeid bezig (zie tabel 5.21). De gemiddelde betrokkenheidsscores liggen duidelijk lager bij de jongere kinderen dan bij de oudere, gaande van 2,82 bij kruipers tot 3,44 bij 6- tot 12-jarigen.

Bij 49,1% van de kinderen die in een *kinderdagverblijf* of bij een *opvanggezin* werden opgevangen, werd een situatie van relatief hoog of uitgesproken hoog welbevinden genoteerd. Zij maken het duidelijk goed in de opvang. 6,5% van de beoordeelde kinderen bevond zich in de zone van 'laag welbevinden'. Voor 44,4% van de kinderen werd een 'matig welbevinden' genoteerd. Van de beoordeelde kinderen die werden opgevangen in een *voorziening voor buitenschoolse opvang*, werd voor 5,1% van de kinderen geconcludeerd tot

laag welbevinden, voor 42,0% tot matig welbevinden en voor 52,9% tot hoog welbevinden (zie tabel 5.22). Ook hier wordt vastgesteld dat de gemiddelde scores voor welbevinden bij de jongste kinderen lager liggen dan bij de oudere kinderen.

** Het gaat om metingen in 620 settings die op vrijwillige basis deelnamen aan een begeleidingstraject bij de implementatie van het ZiKo-instrument (Zelfevaluatie-instrument voor welbevinden en betrokkenheid van Kinderen in de opvang)*

Betrokkenheid in de opvang

	Kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij opvanggezinnen (N=6753)	Kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang (N=2231)	Totaal (N=8984)
Laag ⁽¹⁾	20,4	23,5	21,2
Matig ⁽²⁾	41,3	33,4	39,3
Hoog ⁽³⁾	38,3	43,1	39,5

5.21 Betrokkenheidsscores van kinderen tijdens de opvang, voor kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij opvanggezinnen en voor kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang - 2004-2006 (percentage)

Bron: ExpertiseCentrum ErvaringsGericht Onderwijs, K.U.Leuven, Eindverslag 31/3/2007

(1) Laag: omvat de scores 1, geen activiteit en 2, vaak onderbroken activiteit

(2) Matig: score 3, activiteit zonder intensiteit

(3) Hoog: omvat de scores 4, activiteit met intense momenten en 5, ononderbroken intense activiteit

Welbevinden in de opvang

	Kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij opvanggezinnen (N=6761)	Kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang (N=2233)	Totaal (N=8994)
Laag ⁽¹⁾	6,5	5,1	6,1
Matig ⁽²⁾	44,4	42,0	43,8
Hoog ⁽³⁾	49,1	52,9	50,1

5.22 Scores inzake welbevinden van kinderen tijdens de opvang, voor kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij opvanggezinnen en voor kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang - 2004-2006 (percentage)

Bron: ExpertiseCentrum ErvaringsGericht Onderwijs, K.U.Leuven, Eindverslag 31/3/2007

(1) Laag: omvat de scores 1, uitgesproken laag welbevinden en 2, laag welbevinden

(2) Matig: score 3, neutraal-matig welbevinden

(3) Hoog: omvat de scores 4, hoog welbevinden en 5, uitgesproken hoog welbevinden

2. Buitengewoon onderwijs

Al op kleuterschoollleeftijd zitten een aantal kinderen niet in het 'mainstream'-onderwijs; in het lager onderwijs loopt dit op tot ruim 6%. Een toenemend aantal kinderen zit in het geïntegreerd onderwijs (GON)

0,78% van de kinderen op kleuterschoollleeftijd zit in het buitengewoon kleuteronderwijs, voornamelijk in het type 2 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met een matige of ernstige mentale handicap.

In het lager onderwijs bedraagt het percentage kinderen in het buitengewoon onderwijs 6,44. Het gaat hier voornamelijk om het type 1 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met lichte mentale stoornissen, en type 8 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen (zie tabel 5.23).

In 2005-2006 waren er in het gewoon kleuteronderwijs 1045 leerlingen die het gewoon onderwijs volgden met hulp vanuit het buitengewoon onderwijs

(GON of geïntegreerd onderwijs). In het lager onderwijs waren er dit 2857. Tegenover het schooljaar 2004-2005 nam het aantal leerlingen in het geïntegreerd onderwijs toe met 12,9% in het kleuteronderwijs en met 25,8% in het lager onderwijs.

In de voorbije schooljaren bleef het aantal kinderen in het buitengewoon kleuter- en lager onderwijs nagenoeg ongewijzigd en dit ondanks de stijgende middelen voor zorg in het gewoon onderwijs (zie grafiek 5.24).

Buitengewoon onderwijs ⁽¹⁾

	Kleuteronderwijs	Lager onderwijs
Lichte mentale stoornissen (type 1)	-	10 382
Matige of ernstige mentale handicap (type 2)	1040	3428
Karakterieële stoornissen (type 3)	188	1716
Fysieke handicap (type 4)	254	921
Visuele stoornissen (type 6)	51	132
Auditieve stoornissen (type 7)	288	676
Spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen (type 8)	-	9 498
Totaal aantal kinderen	1 821	26 753
Percentage	0,78	6,44

5.23 Kinderen in het buitengewoon onderwijs: aantal en percentage van de schoolgaande kinderen - schooljaar 2005-2006

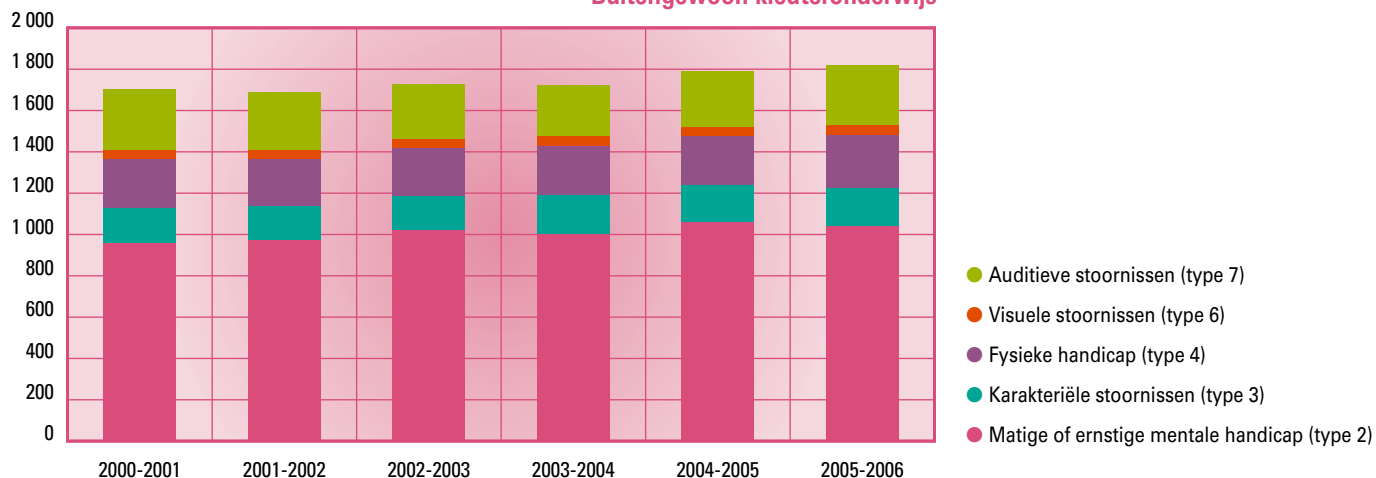
Bron: Statistisch Jaarboek van het Vlaamse Onderwijs, schooljaar 2005-2006

(1) Om dubbeltellingen te voorkomen worden de ziekenhuisscholen (type 5) niet opgenomen

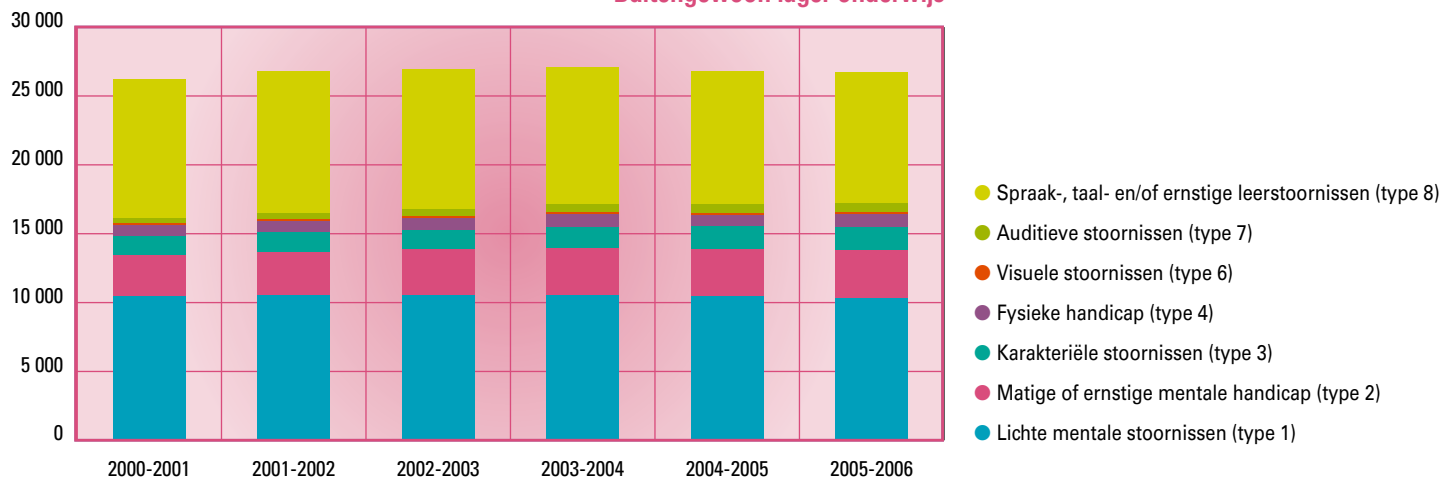

Buitengewoon onderwijs: evolutie per type

Buitengewoon kleuteronderwijs

Buitengewoon lager onderwijs

5.24 Evolutie van het aantal leerlingen in het buitengewoon basisonderwijs per schooljaar en per type
Bron: Statistische Jaarboeken van het Vlaamse Onderwijs

3. Kinderen in begeleiding via de bijzondere hulpverlening

Bij probleem- of crisissituaties met jonge kinderen of bij behoefte aan dag-en-nachtopvang wegens leef-, arbeids-, woon-, gezondheids- of financiële situatie kan een beroep worden gedaan op voorzieningen erkend en gesubsidieerd door Kind en Gezin. Een beperkt aantal kinderen wordt begeleid via deze bijzondere hulpverlening.

Daarnaast lopen er voor een aantal jonge kinderen begeleidingsmaatregelen via de comités voor bijzondere jeugdzorg en de jeugdrechtsbanken.

3.1. Begeleiding via de bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin

Een aantal kinderen en hun gezin worden begeleid of opgevangen in centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning of door diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg. Het gaat om kortstondige opvang op verzoek van de ouders wegens bijzondere leef-, arbeids-, woon-, gezondheids- of financiële situaties. In de *centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning* waren er op 1 februari 2007 1424 kinderen, bijna uitsluitend kinderen onder de 12 jaar, in begeleiding. Via de *diensten voor*

gezinsondersteunende pleegzorg werden er op 1 februari 2007 113 kinderen opgevangen in een pleeggezin. In totaal 1537 kinderen waren in begeleiding via de bijzondere hulpverlening gesubsidieerd door Kind en Gezin. Tegenover de telling van 2006 is het aantal begeleide kinderen gestegen met 4,1% (zie tabel 5.25).

Begeleiding via Kind en Gezin

	2006		2007			
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 jaar en ouder	Totaal
Centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning	1 370	549	420	446	9	1424
Diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg	107	24	35	49	5	113
Totaal	1 477	573	455	495	14	1537

5.25 Aantal kinderen op 1 februari 2005 en 1 februari 2006 in begeleiding in een voorziening voor bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin
Bron: Kind en Gezin

3.2. Begeleiding via de bijzondere jeugdbijstand

In 2005 zijn er in totaal 5058 kinderen onder de 12 jaar in begeleiding geweest bij een *comité voor bijzondere jeugdzorg of met begeleidingsmaatregelen opgelegd door een jeugdrechtbank*.

453 kinderen waren onder de 3 jaar, 1170 kinderen van 3 tot 6 jaar en 3435 kinderen van 6 tot 12 jaar. Het totale aantal kinderen onder de 12 jaar in begeleiding nam licht toe tegenover 2004 (+1,8%).

De evolutie is verschillend naargelang van de leeftijd. Bij de kinderen onder de 3 jaar was er een lichte afname; bij de kinderen van 3 tot 12 jaar een toename (zie tabel 5.26).

Bij de kinderen onder de 3 jaar gaat het vooral om een opname in een pleeggezin van een dienst voor pleeggezinnen of een begeleiding door een thuisbegeleidingsdienst.

Bij kinderen van 3 tot 6 jaar gaat het voornamelijk om een opname via een dienst voor pleegzorg, een begeleiding door een thuisbegeleidingsdienst of een opname in een begeleidingstehuis.

Bij kinderen van 6 tot 12 jaar zijn daarnaast ook nog de dagcentra en de onthaal- en oriëntatiecentra belangrijk (zie tabel 5.27).

Begeleiding bijzondere jeugdbijstand ⁽¹⁾

	2004	2005
Kinderen onder de 3 jaar	461	453
Kinderen van 3 tot 6 jaar	1 137	1 170
Kinderen van 6 tot 12 jaar	3 372	3 435
Totaal	4 970	5 058

5.26 Aantal kinderen in begeleiding via de bijzondere jeugdbijstand naar leeftijd

Bron: ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand

(1) Minstens 1 dag in begeleiding in de loop van het jaar

5

	Kinderen onder de 3 jaar		Kinderen van 3 tot 6 jaar		Kinderen van 6 tot 12 jaar	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Algemene ziekenhuizen	3	13	9	4	31	22
Begeleidingstehuizen	50	30	222	219	831	781
Schoolinternaten	1	1	17	30	122	165
Dagcentra	1	0	7	4	460	455
Diensten pleegzorg	277	283	520	570	1 062	1 121
Gemeenschapsinstellingen	1	0	0	0	1	1
Gezinstehuizen	1	0	5	3	22	19
Onthaal- en oriëntatiecentra	10	11	69	61	312	294
Pleeggezin niet ondersteund door dienst	2	1	3	1	4	0
Projecten bijzondere jeugdbijstand	1	0	1	3	7	6
Psychiatrische ziekenhuizen	2	7	4	6	23	26
Thuisbegeleidingsdiensten	112	107	279	269	493	543
Onbekend	0	0	1	0	4	2
Totaal	461	453	1 137	1 170	3 372	3 435

5.27 Kinderen in begeleiding via bijzondere jeugdbijstand; naar leeftijd en begeleidingsvorm

Bron: ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand

(1) Minstens 1 dag in begeleiding in de loop van het jaar

4. De Europese context

Het aanbod aan kinderopvang en onderwijs voor kinderen beneden de leerplichtige leeftijd (pre-primair onderwijs) verschilt zeer sterk van land tot land. Internationaal, o.a. door de OECD, wordt dit aanbod gevat met de benaming ECEC - Early Childhood Education and Care.

We schetsen eerst het ECEC-aanbod in de EU-15-landen en geven vervolgens cijfers over het gebruik van deze externe opvoedingsmilieus.

4.1. Overzicht van kinderopvang en onderwijs voor kinderen beneden de leerplichtige leeftijd

Op het vlak van de leerplichtige leeftijd merken we verschillen op tussen de EU-15-landen. In de meeste EU-15-landen start de leerplicht op 6 jaar. De leerplicht start wel vroeger in Nederland en het Verenigd Koninkrijk (5 jaar) en later in de noordse landen (7 jaar).

Globaal genomen kan het externe opvoedingsaanbod voor kinderen beneden de leerplichtige leeftijd worden ingedeeld in 3 categorieën: kinderopvang in groepsverband (crèches), kinderopvang in gezinsmilieu (onthaalouders) en pre-primair onderwijs. Een andere opdeling die we maken, houdt verband met de financiering: publiek of privaat gefinancierde

voorzieningen. Voorzieningen uit de categorie 'publiek' worden in hoofdzaak gefinancierd en georganiseerd door de overheid. Voorzieningen in de categorie 'privaat' worden in hoofdzaak georganiseerd door non-profit of for-profit organiserende besturen, gefinancierd met overheidsmiddelen én private middelen (ouders).

Een groot verschilpunt tussen de EU-15-landen heeft te maken met het feit of er een eenheidsstructuur bestaat of niet. In de meeste EU-15-landen is er een scheiding op de leeftijd van ongeveer 3 jaar, met een opvangaanbod in groepsverband of via onthaalouders voor kinderen beneden de drie jaar en pre-primair onderwijs voor kinderen vanaf ongeveer 3 jaar. Uitzonderingen hierop vormen Finland, Zweden en (deels) Denemarken, waar er een geïntegreerd aanbod is van opvang en pre-primair onderwijs voor jonge kinderen tot de leerplichtige leeftijd.

In Nederland, Portugal, Oostenrijk, het Verenigd Koninkrijk en Ierland is het aanbod voor de jongste kinderen in hoofdzaak privaat gefinancierd en georganiseerd. In de andere EU-15-landen wordt het aanbod voor zeer jonge kinderen ook in belangrijke mate door de overheid gefinancierd.

4.2. Gebruik van kinderopvang en onderwijs door kinderen jonger dan 6 jaar

Het aantal jaren dat kinderen in de leeftijdsfase van ongeveer 3 tot 6 jaar normaal in het schoolse systeem doorbrengen varieert van 1,4 jaar in Griekenland en Finland tot ruim 3 jaar in België, Frankrijk, Italië en Spanje (zie tabel 5.29).

De participatie van kinderen van 5 jaar ligt in heel wat EU-15-landen hoger dan 95%. Finland valt op door de lage participatie aan ECEC. Duitsland scoort op één na laagste. Op de leeftijd van 4 jaar zijn er grotere verschillen met enerzijds een aantal landen met een hoge (90 tot 95%) tot zeer hoge (+95%) participatie en anderzijds landen met een lagere (80 tot 90%) tot een lage (-80%) participatie. Onder de drie jaar kennen alleen de Vlaamse Gemeenschap en Denemarken een participatie boven de 60%.

	0 jaar	1 jaar	2 jaar	3 jaar	4 jaar	5 jaar	6 jaar	7 jaar
Vlaamse Gemeenschap	Kinderdagverblijven (groepsopvang) Onthaalouders						Leerplicht	
			Kleuterschool (pre-primair), met buitenschoolse opvang					
Franse Gemeenschap	Crèches (groepsopvang) Gardiennes (onthaalouders)						Leerplicht	
			Ecole maternelle (pre-primair), met buitenschoolse opvang					
<i>Aangrenzende landen</i>								
Duitsland	Krippen (groepsopvang)		Kindergarten (pre-primair)				Leerplicht	
Frankrijk	Crèches (groepsopvang) Assistantes maternelles (onthaalouders)						Leerplicht	
			Ecole maternelle (pre-primair)					
Luxemburg	Crèches (groepsopvang) Tagesmutter (onthaalouders)		Enseignement préscolaire (pre-primair)				Leerplicht	
Nederland	Gastouderopvang (onthaalouders) Crèches (groepsopvang) Speelgroepen (groepsopvang)			Eerste jaar primair onderwijs		Leerplicht		
<i>Noordse landen</i>								
Finland	Perhepaivahoito (onthaalouders) Paivakoti (groepsopvang)					Esiopetus (pre-primair)		Leerplicht
Denemarken	Dagleje (onthaalouders) Vuggestuer (groepsopvang)		Bornehaver (pre-primair)					Leerplicht
	Adlersintegrer (groepsopvang)					Bornehaver (pre-primair)		
Zweden	Forskola (pre-primair) / Familiedaghem (onthaalouders) (beperkt)					Forskoleklas (pre-primair)		Leerplicht

Vervolg op volgende bladzijde

	0 jaar	1 jaar	2 jaar	3 jaar	4 jaar	5 jaar	6 jaar	7 jaar	
<i>Mediterrane landen</i>									
Griekenland	Vrefonipiaki stahmi (groepsopvang)						Leerplicht		
				Nursery school (pre-primair)					
				Nipiagogeia (pre-primair)					
Italië	Asili nidi (groepsopvang)			Scuola dell'infanzia (pre-primair)			Leerplicht		
Portugal	Crèches familiares (onthaalouders) Crèches (groepsopvang)			Jardims de infancia (pre-primair)			Leerplicht		
Spanje	Educación pre-scolar (groepsopvang)			Educación infantil (pre-primair)			Leerplicht		
Oostenrijk	Tagesmutter (onthaalouders) Krippen (groepsopvang)			Kindergarten (pre-primair), met buitenschoolse opvang			Leerplicht		
Verenigd Koninkrijk	Nurseries (groepsopvang) Child minders (onthaalouders) Playgroups (groepsopvang)			Play-groups (groepsopvang) Nurseries (groepsopvang)	Reception class (met primair onderwijs)	Leerplicht			
Ierland	Child minders (onthaalouders) Nurseries (groepsopvang)			Early Start and Infant School (met primair onderwijs)			Leerplicht		
				Speelgroepen (groepsopvang)					

5.28 Overzicht van het aanbod aan kinderopvang en onderwijs voor kinderen beneden de leerplichtige leeftijd, en start van het leerplichtig onderwijs in de EU-15-landen

Bron: OECD Family database (website)

(1) ECEC: Early Childhood Education and Care

Privaat: in hoofdzaak georganiseerd door non-profit of for-profit organiserende besturen, gefinancierd met overheidsmiddelen en private middelen (ouders)

Publiek: in hoofdzaak gefinancierd en georganiseerd door de overheid

Primair onderwijs (leerplicht)

	Onder de 3 jaar	3 jaar	4 jaar	5 jaar	Aantal jaren dat kinderen van 3 tot 6 jaar pre-primair onderwijs kunnen volgen
Vlaamse Gemeenschap (2006)	60,4*	>95	>99	>99	3,1
België (2004)	38,5	99,3	99,9	99,7	3,1
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland (2001)	9,0	69,5	84,3	86,7	2,4
Frankrijk (2002)	26,0	100,0	100,0	100,0	3,2
Luxemburg (2003)	14,0	37,9	83,5	96,9	2,2
Nederland (2004)	39,0	32,3	74,0	98,4	1,7
<i>Noordse landen</i>					
Finland (2003)	35,0	37,7	46,1	54,6	1,4
Denemarken (2005)	61,7	81,8	93,4	93,9	2,7
Zweden (2004)	39,5	82,5	87,7	89,7	2,6
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland (2003)	7,0	NB	57,2	84,1	1,4
Italië (2000)	6,3	98,7	100,0	100,0	3,0
Portugal (2004)	23,5	63,9	79,9	90,2	2,3
Spanje (2004)	20,7	95,9	100,0	100,0	3,1
Oostenrijk (2004)	4,1	45,9	82,1	93,1	2,2
Verenigd Koninkrijk (2004)	25,8	50,2	92,0	98,2	2,4
Ierland (2000)	15,0	48,0	46,6	100,0	1,5

5.29 Participatie van kinderen onder de 6 jaar in kinderopvang en in onderwijs in de EU-15-landen (percentage), en aantal jaren dat kinderen van 3 tot 6 jaar volgens het programma onderwijs krijgen vóór de leerplichtige leeftijd - omstreeks 2004

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

OECD Family database (website)

(1) ECEC: Early Childhood Education and Care

* Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar

Perinatale mortaliteit en kindersterfte worden algemeen beschouwd als goede indicatoren voor de kwaliteit van het gezondheidssysteem in een land. Ook de levensverwachting is een veelgebruikte indicator. We zoomen in op de sterfte van kinderen tot 15 jaar - het aantal sterfgevallen en de doodsoorzaken - en op de levensverwachting bij de geboorte en op de leeftijd van 1 jaar. Behalve op deze basisindicatoren gaan we in dit hoofdstuk ook in op de zwangerschapsbegeleiding en op de plaats van de geboorte. We stellen eveneens een aantal bevallingsgegevens voor.

Inzake morbiditeit bij jonge kinderen beschrijven we eerst de aangeboren afwijkingen en het gehoorverlies, dat al in de neonatale periode wordt opgespoord. Verder gaat onze aandacht naar een aantal ziekten en aandoeningen die relevant zijn voor het jonge kind, naar ziekenhuisopnames en naar door ouders gerapporteerde specifieke moeilijkheden die kinderen hebben.

Een belangrijk aandachtspunt vormen de gegevens over ongevallen en over kindermishandeling.

We sluiten af met een aantal cijfers uit de landen van de EU-15.

1. Gegevens over zwangerschap en bevalling

1.1. Zwangerschapsbegeleiding

Nagenoeg alle kinderen werden geboren na een zwangerschap die werd begeleid door een gynaecoloog

De *zwangerschapsbegeleiding* wordt in Vlaanderen in hoge mate toevertrouwd aan een gynaecoloog: in 2006 werd 96% van de kinderen geboren na een zwangerschap die werd opgevolgd door een privé-gynaecoloog en 2,5% na een

zwangerschap die werd opgevolgd zowel door een gynaecoloog als door een huisarts. Van 2005 naar 2006 is dit vrijwel niet gewijzigd.

Het aantal kinderen dat wordt geboren na een niet medisch begeleide zwangerschap ligt zeer laag (0,1%) (zie tabel 6.1).

Zwangerschapsbegeleiding ⁽¹⁾

	2005	2006
Privé-gynaecoloog	95,8	96,0
Gemengd ⁽²⁾	2,5	2,5
Huisarts	0,6	0,4
Prenataal consultatiebureau Kind en Gezin	0,2	0,2
Vroedvrouw	0,8	0,8
Geen begeleiding	0,1	0,1
Totaal	100,0	100,0

6.1 Begeleiding van de zwangerschap: kinderen per type zwangerschapsbegeleiding - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Betreft zowel de levendgeboren als de doodgeboren kinderen

(2) Gemengd: begeleiding van de zwangerschap door privé-gynaecoloog en huisarts

1.2. Plaats van de geboorte en duur van het verblijf in de kraamkliniek

Thuisbevallingen en kort ziekenhuisverblijf zeer uitzonderlijk. Bij bijna een vierde van de kinderen gaat het om een verkort ziekenhuisverblijf

Via het Ikaros-registratiesysteem beschikt Kind en Gezin over gegevens omtrent de *plaats van de geboorte* van de kinderen. In 2006 werden nagenoeg alle kinderen geboren in een kraamkliniek. Slechts 1,2% van de geboorten vindt thuis plaats. Bij ruim 57% van de kinderen verbleef de moeder 5 tot 6 *nachten in de kraamkliniek*. Kort ziekenhuisverblijf (hoogstens 2 nachten) komt weinig voor (bij 5,5% van de kinderen);

verkort ziekenhuisverblijf komt bij ruim 24% voor en lang ziekenhuisverblijf bij bijna 12% (zie tabel 6.2).

1.3. Gegevens over de bevalling*

In Vlaanderen waren er in 2005 op 100 verlossingen 47,5 eerste geboorten; 33,9 geboorten betroffen een tweede kind; 12,5 geboorten betroffen een derde kind en bij 6,1 geboorten ging het om een vierde of volgend kind. Het relatieve aantal derde en volgende kinderen daalde van 18,8 in 2004 naar 18,6 in 2005.

Het percentage jonge moeders, d.w.z. moeders onder de 20 jaar, bedraagt 2,1% (2005). 70,5% van de bevallen vrouwen is 25 tot 35 jaar. 13,2% is ouder dan 35 jaar,

en 1,8% is zelfs ouder dan 40 jaar. De *gemiddelde leeftijd van de moeder* is 28,0 jaar bij de eerstbarenden en 31,0 jaar bij de multiparae. De gemiddelde leeftijd is alleen bij de eerstbarenden licht toegenomen tegenover 2004 (+0,1).

Een niet te onderschatten aantal zwangerschappen, nl. 4,6%, is ontstaan na een *subfertiliteitsbehandeling*: 1,9% van de vrouwen werd hormonaal behandeld; bij 1,9% werd in-vitrofertilisatie (ivf) toegepast en bij 0,9% kwam de zwangerschap tot stand na intracytoplasmatische sperma-injectie (ICSI) (2005). Het aantal bevallingen na een subfertiliteitsbehandeling nam licht toe tegenover 2004, met 0,4. Sinds 2000 is er een toename van 3,9% (in 2000) tot 4,7% (2005).

32,1% van de meerlingzwangerschappen kwam tot stand na een medisch begeleide bevruchting. Bij de eenlingen is dit slechts 4,1%.

3,6% van de kinderen behoorde tot de categorie *meerlingen*. De frequentie van het aantal kinderen van een tweeling bedroeg 3,5%, die van een drieling minder dan 0,1%. Er werden 1106 tweelingen en 18 drielingen geregistreerd. Het aantal tweelingen lag iets hoger dan in 2004: het aantal tweelingen steeg met 111. Het aantal drielingen nam toe met 1. Er werd geen enkele vierling geboren in 2005.

* Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)

Plaats geboorte en verblijfsduur kraamkliniek ⁽¹⁾

Geboren in een kraamkliniek	98,8
<i>waarvan</i>	
met kort ziekenhuisverblijf (max. 2 nachten)	5,5
met verkort ziekenhuisverblijf (3 of 4 nachten)	24,4
met normaal ziekenhuisverblijf (5 of 6 nachten)	57,4
met lang ziekenhuisverblijf (7 nachten of meer)	11,5
Thuisbevalling, of andere plaats ⁽²⁾ buiten een kraamkliniek	1,2
Totaal	100,0

6.2 Kinderen naar plaats van de geboorte en verblijfsduur van de moeder in de kraamkliniek - Vlaams Gewest - 2006 (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Betreft zowel de levendgeboren als de doodgeboren kinderen

(2) Bijvoorbeeld geboortehuis

Vanaf 1 juli 2003 koppelt een federale wet de terugbetaling van ivf/ICSI aan het aantal embryo's dat mag worden teruggeplaatst (bv. bij de eerste twee cyclussen, 1 als de vrouw jonger is dan 36 jaar en 2 als de vrouw ouder is dan 36 jaar). De opmerkelijke daling van 2003 naar 2004 van 1131 naar 995 tweelingen is grotendeels tenietgedaan. Maar we zitten toch nog een heel eind verwijderd van het 'tweelingenjaar' 2002, met 1167 tweelingen.

In 2005 beviel 7,3% van de zwangere vrouwen voortijdig, na een zwangerschap van minder dan 37 weken. Dit cijfer is licht gedaald tegenover 2004 (-0,2). Het relatieve aantal *kinderen met een laag geboortegewicht* (minder dan 2500 gram) bedroeg 6,8% (-0,1). Extreem laag geboortegewicht (minder dan 1500 gram) komt voor bij 1,2% van de kinderen.

55,1% van de kinderen behorende tot de categorie *meerlingen* weegt bij de geboorte minder dan 2 500 gram. Bij eenlingen is dit slechts 5,0%.

Bij 27,1% van de vrouwen wordt de bevalling *ingeleid*, meestal om opportuiniteitsredenen, die zowel bij de obstetricus als bij de zwangere vrouw kunnen liggen. De kentering die we in 2004 op dit vlak noteerden zet zich - met een daling van 0,5% - voort. Vóór 2004 bedroeg het aandeel ingeleide bevallingen nog 30% of meer. Epidurale pijnverdooving wordt toegepast bij 64,7% van de verlossingen. De kleine dip in 2004 heeft zich niet doorgezet: in

2005 nam de frequentie van epidurale pijnverdooving opnieuw toe (+3,1). Zo'n 70% van de kinderen wordt zonder *verloskundige ingrepen* geboren. 19,3% van de kinderen wordt met de keizersnede ter wereld gebracht. De frequentie van keizersnede nam toe met 0,4 tegenover 2004. De frequentie van keizersneden is na een stabilisatie in 2004 opnieuw toegenomen. Bij 9,4% wordt vacuüm-extractie* toegepast of wordt de verlostang gebruikt. De toepassing van vacuüm-extractie of de verlostang daalde licht (-0,3).

Na de geboorte werd 13,7% van de kinderen overgebracht naar een n-dienst (neonatale dienst) en 4,2% naar een NIC-dienst (neonatale intensievezorgdienst). Het aantal transfers naar een n-dienst

bleef ongewijzigd tegenover 2004 en het aantal transfers naar een NIC-dienst steeg met 0,1.

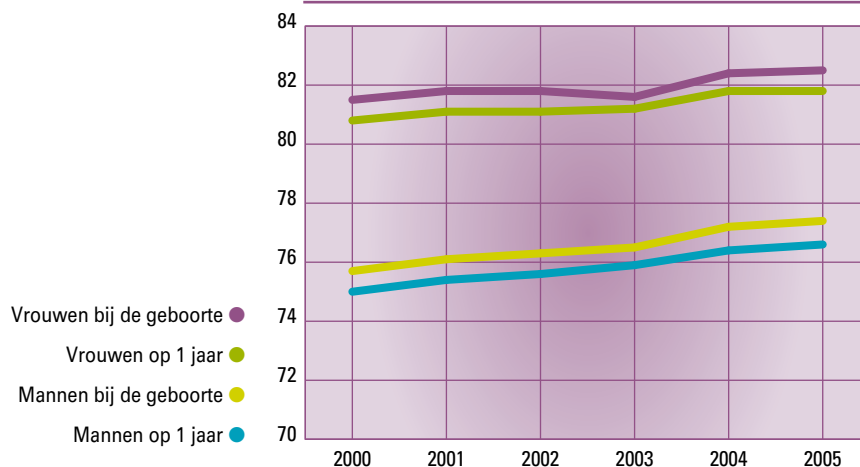
2. Levensverwachting

Stijgende levensverwachting

De levensverwachting *bij de geboorte en op de leeftijd van 1 jaar* bedraagt respectievelijk 77,4 en 76,6 jaar voor de mannen en 82,5 en 81,8 jaar voor de vrouwen (2005). Sinds 2000 is de levensverwachting bij de geboorte met 1,7 jaar toegenomen bij de mannen en met 1,0 jaar bij de vrouwen.

* *Vacuüm-extractie: het doen geboren worden van een kind met behulp van een instrument dat zich op het hoofd van het kind vastzuigt*

Levensverwachting

6.3 Levensverwachting in het Vlaamse Gewest, bij de geboorte en op 1 jaar
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

Op de leeftijd van 1 jaar bedraagt de toename respectievelijk 1,6 jaar en 1 jaar. De achterstand van de mannen blijft verkleinen (zie grafiek 6.3).

3. Sterfte

3.1. Aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest

3.1.1. In de hele groep kinderen van 0 tot 15 jaar

Vooraf vóór de leeftijd van 1 jaar

Sterfgevallen bij kinderen doen zich vooral vóór de leeftijd van 1 jaar voor. Na het eerste jaar daalt het aantal sterfgevallen tot 0,2 per 1000 kinderen of minder. In 2005 stierven 252 kinderen vóór de leeftijd van 1 jaar; in de daaropvolgende elf levensjaren waren er 137 sterfgevallen (zie tabel 6.4).

Sterfgevallen naar leeftijd en geslacht

	2004		2005	
	Mannen	Vrouwen	Totaal	
Aantal				
Onder 1 jaar	245	128	124	252
1 tot 5 jaar	47	37	18	55
5 tot 10 jaar	25	18	15	33
10 tot 15 jaar	35	33	16	49
Totaal	352	216	173	389
Per duizend ⁽¹⁾				
Onder 1 jaar	3,90	3,99	4,08	4,03
1 tot 5 jaar	0,19	0,29	0,15	0,22
5 tot 10 jaar	0,08	0,11	0,09	0,10
10 tot 15 jaar	0,10	0,18	0,09	0,14

6.4 Aantal sterfgevallen en aantal sterfgevallen per duizend bij kinderen van 0 tot 15 jaar naar leeftijd en geslacht - Vlaams Gewest

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

(1) Per duizend kinderen op 1 januari van het betreffende jaar

3.1.2. Bij kinderen onder de 12 maanden

Het doodgeboortecijfer en daardoor ook het totale foeto-infantiel sterftecijfer daalt fors

Hierna gaan we meer in detail in op de sterfte bij kinderen onder de 12 maanden. Gegevens omtrent de sterfte in de jongste leeftijdsgroep worden over het algemeen voorgesteld door middel van een aantal maatstaven, die men sterfematen noemt (zie tabel 6.5).

Een eerste sterfemaat is de *doodgeboorte*. Dit is het aantal kinderen dat als 'dodgeboren' wordt aangegeven met een geboortegewicht van minstens 500 gram of een zwangerschapduur van minstens 22 weken. In 2005 waren er 213 doodgeborenen. Het *doodgeboortecijfer* bedroeg 3,3 per duizend geboorten. Dit cijfer lag 0,7 per duizend lager dan in 2004. De *vroeg-neonatale sterfte* is de sterfte die zich voordoet tussen de geboorte en de leeftijd van zeven dagen (7 x 24 uur). In 2005 overleden 135 kinderen in deze periode; de vroeg-neonatale sterfte bedroeg 2,1 per duizend levendgeborenen, zoals in 2004. Het *perinatale-sterftecijfer* bedroeg 5,4 per duizend geboren. De perinatale sterfte is de sterfte van kinderen tijdens de eerste zeven dagen van hun leven, samen met het aantal doodgeborenen. In 2005 was er een daling van de perinatale sterfte met 0,7, volledig toe te schrijven aan de daling van de doodgeboorte.

Een andere veelgebruikte sterfemaat is de *neonatale sterfte*. Dit is de sterfte tussen de geboorte en de 28^e dag na de geboorte. In 2005 overleden 173 kinderen tijdens de eerste vier weken (28 dagen) van hun leven. Het neonatale-sterftecijfer bedroeg 2,7 per duizend levendgeborenen en nam toe tegenover 2004 met 0,1. Het *laat-neonatale-sterftecijfer* bedroeg 0,6 per 1000 levendgeborenen, eveneens een toename met 0,1 tegenover 2004. De laat-neonatale sterfte is de sterfte na de eerste zeven dagen (7 x 24 uur) tot en met de leeftijd van 28 dagen. De *zuigelingensterfte* is de sterfte die

zich voordoet tussen de geboorte en het bereiken van de leeftijd van één jaar. In 2005 overleden 252 kinderen tijdens hun eerste levensjaar. De zuigelingensterfte bedroeg 3,9 per duizend levendgeborenen, zoals in 2004. Tot slot is er de *foeto-infantiele sterfte*, het totaal van de doodgeboorten en de zuigelingensterfte. In 2005 bedroeg de foeto-infantiele sterfte 7,2 per duizend levend- en doodgeborenen, een daling met 0,7 tegenover 2004 (zie tabel 6.5).

Van de kinderen met een *geboortegewicht* tot 1000 gram bereikt

slechts 45,6% de leeftijd van 1 jaar. 23,9% wordt dood geboren en 27,6% overlijdt vóór het bereiken van de leeftijd van 1 jaar (2005) (zie tabel 6.6). Uit tabel 6.7 blijkt dat de sterfte bij *meerlingen* verhoudingsgewijs merkkelijk hoger ligt. Kinderen van een tweeling hebben 2,82 maal meer kans dan eenlingen om dood geboren te worden of te overlijden vóór de leeftijd van 1 jaar.

Sterftcijfers

	2004	2005
Dodgeboortecijfer per 1000 levend- en doodgeborenen	4,0	3,3
Vroeg-neonatale-sterftecijfer per 1000 levendgeborenen	2,1	2,1
Perinatale-sterftecijfer per 1000 levend- en doodgeborenen	6,1	5,4
Laat-neonatale-sterftecijfer per 1000 levendgeborenen	0,5	0,6
Neonatale-sterftecijfer per 1000 levendgeborenen	2,6	2,7
Postneonatale-sterftecijfer per 1000 levendgeborenen	1,3	1,2
Zuigelingensterfte per 1000 levendgeborenen	3,9	3,9
Totaal foeto-infantiele sterfte per 1000 levend- en doodgeborenen	7,9	7,2

6.5 Foeto-infantiel sterftecijfer in het Vlaamse Gewest

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

Sterfte volgens geboortegewicht

	Dood- geboorten	Vroeg- neonatale sterfte	Laat- neonatale sterfte	Post- neonatale sterfte	Levend op 1 jaar	Totaal
Onder de 500 g	10	6	1	0	2	19
500 tot 1000 g	55	57	11	8	122	253
1000 tot 1500 g	31	18	9	4	350	412
1500 tot 2000 g	20	7	1	2	787	817
2000 tot 2500 g	29	16	5	6	2 700	2 756
2500 g en meer	64	31	11	59	59 878	60 043
Niet bekend	4	0	0	0	146	150
Totaal	213	135	38	79	63 985	64 450

6.6 Zwangerschapsuitkomst: aantal sterfgevallen en levendgeborenen naargelang van het geboortegewicht in het Vlaamse Gewest - 2005
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

Sterfte naar aantal borelingen

	Dood- geboorten	Vroeg- neonatale sterfte	Laat- neonatale sterfte	Post- neonatale sterfte	Levend op 1 jaar	Totaal
Eenlingen	195	106	35	75	61 833	62 244
Tweelingen	15	18	3	4	2 109	2 149
Drielingen	3	11	0	0	43	57
Vierlingen	0	0	0	0	0	0
Totaal	213	135	38	79	63 985	64 450

6.7 Zwangerschapsuitkomst: aantal sterfgevallen en levendgeborenen bij enkelvoudige en meervoudige zwangerschappen in het Vlaamse Gewest - 2005
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

3.2. Doodsoorzaken bij overlijden van kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest

3.2.1. Bij kinderen onder de 12 maanden

Belangrijkste doodsoorzaken bij doodgeboorte en zuigelingensterfte: factoren

bij de moeder en verwickelingen tijdens zwangerschap en bevalling, en congenitale afwijkingen. Verdere daling wiegendood

De belangrijkste doodsoorzaken bij doodgeboorte en zuigelingensterfte zijn verwickelingen tijdens de zwangerschap en de perinatale periode en congenitale afwijkingen. In 2005 overleden

134 kinderen als gevolg van factoren bij de moeder en complicaties tijdens de zwangerschap en de bevalling en 89 als gevolg van congenitale afwijkingen. 21 kinderen zijn overleden aan wiegendood. Een daling met 4 gevallen tegenover 2004. Het aantal gevallen van wiegendood daalt tot 3,3 per 10 000 levendgeborenen (zie tabel 6.8 en grafiek 6.9).

Doodsoorzaken onder de 12 maanden

	2004			2005		
	Doodgeboorte	Zuigelingensterfte	Totaal	Doodgeboorte	Zuigelingensterfte	Totaal
Congenitale afwijkingen	40	81	121	28	61	89
Gevolgen door factoren moeder en complicaties zwangerschap en bevalling	109	44	153	91	43	134
Prematuriteit - dysmaturiteit	8	13	21	12	9	21
Perinatale infecties	5	16	21	7	19	26
Bloedingen en bloedziekten perinataal	1	9	10	3	24	27
Endocrien, spijsvertering, huid (perinataal)	6	6	12	2	3	5
Perinatale aandoeningen hart en ademhaling, waaronder RDS (Respiratory Distress Syndrome)	9	22	31	5	30	35
SIDS (wiegendood)	0	25	25	0	21	21
Geboortetrauma	0	0	0	0	1	1
Overige ziekten	4	18	22	1	24	25
Slecht gedefinieerde condities	73	2	75	64	3	67
Trauma/uitwendige doodsoorzaak	0	10	10	0	14	14
Totaal	255	246	501	213	252	465

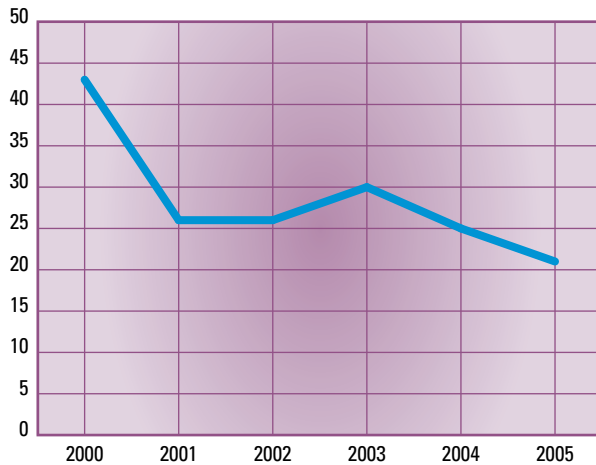
6.8 Oorzaken van overlijden bij kinderen onder de 12 maanden in het Vlaamse Gewest (doodgeboorte en zuigelingensterfte)

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

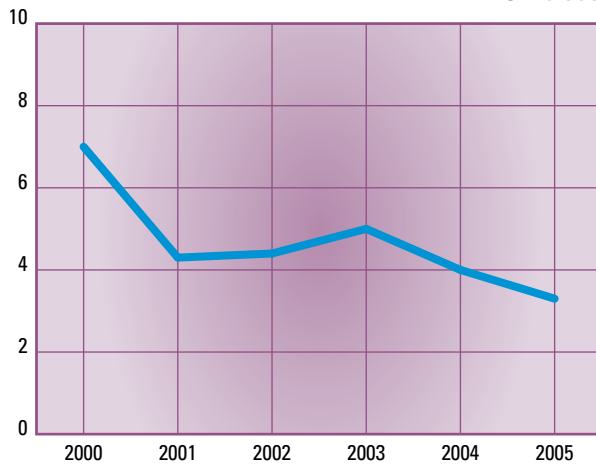

Wiegendood

Aantal

Per 10 000

6.9 Sterfgevallen als gevolg van wiegendood in het Vlaamse Gewest: aantal sterfgevallen en aantal sterfgevallen per 10 000 levendgeborenen

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

3.2.2. Bij kinderen van 1 tot 15 jaar

Doodsoorzaken 1 tot 15 jaar

Twee belangrijkste doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar: ongevallen, kanker en bloedaandoeningen. Daling sterftes als gevolg van een ongeval

De belangrijkste doodsoorzaak bij kinderen van 1 tot 15 jaar zijn ongevallen. Ruim 25% van de sterfgevallen in 2004 (nog geen recentere gegevens beschikbaar) is het gevolg van een ongeval. Het absolute aantal is gedaald van 34 naar 27. Op de tweede plaats komen kanker en bloedaandoeningen (19,1%) en op de derde plaats hart-, bloed- en luchtwegenaandoeningen (10,3%). In tabel 6.10 zijn de belangrijkste doodsoorzaken ook naar leeftijdscategorie opgenomen.

	2003		2004	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderen van 1 tot 5 jaar				
Infecties	10	16,1	6	12,8
Kanker en bloedaandoeningen	5	8,1	8	17,0
Stofwisseling	6	9,7	2	4,3
Spier- en zenuwaandoeningen	10	16,1	2	4,3
Hart, bloed en luchtwegen	5	8,1	4	8,5
Maag en darmen	2	3,2	2	4,3
Aangeboren aandoeningen	4	6,5	5	10,6
SIS	3	4,8	1	2,1
Ongeval	12	19,4	13	27,7
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	0	0,0	0	0,0
Geweldpleging	4	6,5	3	6,4
Andere of onbekend	1	1,6	1	2,1
Totaal sterfgevallen kinderen van 1 tot 5 jaar	62	100,0	47	100,0
Kinderen van 5 tot 10 jaar				
Infecties	2	5,9	3	12,0
Kanker en bloedaandoeningen	7	20,6	6	24,0
Stofwisseling	2	5,9	1	4,0
Spier- en zenuwaandoeningen	3	8,8	3	12,0
Hart, bloed en luchtwegen	3	8,8	0	0,0
Maag en darmen	0	0,0	1	4,0
Aangeboren aandoeningen	5	14,7	2	8,0
Ongeval	10	29,4	7	28,0
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	0	0,0	0	0,0
Geweldpleging	2	5,9	2	8,0
Andere of onbekend	0	0,0	0	0,0
Totaal sterfgevallen kinderen van 5 tot 10 jaar	34	100,0	25	100,0

Vervolg op volgende bladzijde

Doodsoorzaken 1 tot 15 jaar (vervolg)

	2003		2004	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderen van 10 tot 15 jaar				
Infecties	2	4,3	0	0,0
Kanker en bloedaandoeningen	8	17,4	7	20,0
Stofwisseling	5	10,9	3	8,6
Spier- en zenuwaandoeningen	5	10,9	1	2,9
Hart, bloed en luchtwegen	2	4,3	7	20,0
Maag en darmen	0	0,0	0	0,0
Aangeboren aandoeningen	1	2,2	3	8,6
Ongeval	12	26,0	7	20,0
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	7	15,2	5	14,3
Geweldpleging	1	2,2	0	0,0
Andere of onbekend	3	6,5	2	5,7
Totaal sterfgevallen kinderen van 10 tot 15 jaar	46	100,0	35	100,0
Kinderen van 1 tot 15 jaar				
Infecties	14	9,9	9	8,4
Kanker en bloedaandoeningen	20	14,1	21	19,6
Stofwisseling	13	9,2	6	5,6
Spier- en zenuwaandoeningen	18	12,7	6	5,6
Hart, bloed en luchtwegen	10	7,0	11	10,3
Maag en darmen	2	1,4	3	2,8
Aangeboren aandoeningen	10	7,0	10	9,3
SIS	3	2,1	1	0,9
Ongeval	34	23,9	27	25,2
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	7	4,9	5	4,7
Geweldpleging	7	4,9	5	4,7
Andere of onbekend	4	2,8	3	2,8
Totaal sterfgevallen kinderen van 1 tot 15 jaar	142	100,0	107	100,0

6.10 Oorzaken van overlijden bij kinderen van 1 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

3.3. Sterfgevallen als gevolg van een ongeval bij kinderen van 1 tot 15 jaar

In tabel 6.11 bekijken we de sterfgevallen als gevolg van een ongeval in 2003 meer in detail (nog geen recentere gegevens beschikbaar). Bij de kinderen van 1 tot 5 jaar waren er 12 sterfgevallen als gevolg van een ongeval, waarvan 3 door verdrinking of onderdompeling en 3 door vuur.

Bij de kinderen van 5 tot 10 jaar waren er 10 sterfgevallen door een ongeval, waarvan 7 verkeersongevallen. Ook bij de kinderen van 10 tot 15 jaar zijn verkeersongevallen, met 8 op de 12 sterfgevallen, het frequentst.

Dodelijke ongevallen

	Kinderen van 1 tot 5 jaar		Kinderen van 5 tot 10 jaar		Kinderen van 10 tot 15 jaar	
	2003	2004	2003	2004	2003	2004
Voetganger	1	2	1	0	2	0
Wielrenner of motorrijder	0	0	1	1	1	2
Inzittende in een voertuig	0	1	1	1	2	1
Andere of niet gespecificeerd	0	0	4	1	3	1
<i>Totaal verkeersongevallen</i>	<i>1</i>	<i>3</i>	<i>7</i>	<i>3</i>	<i>8</i>	<i>4</i>
Val	2	0	0	0	1	1
Beklemming, beknelling	1	0	0	0	1	0
Verdrinking of onderdompeling	3	4	0	1	1	0
Onopzettelijke vergiftiging	0	0	0	0	1	1
Verhanging, wurging, verstikking	1	2	1	0	0	1
Vuur	3	1	1	1	0	0
Andere	1	2	1	2	0	0
<i>Totaal overige ongevallen</i>	<i>11</i>	<i>9</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>4</i>	<i>3</i>
Totaal	12	12	10	7	12	7

6.11 Oorzaken van dodelijke ongevallen bij kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest in 2003

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

4. Morbiditeit

Naast de sterftecijfers zijn de prevalentiecijfers omtrent ziekten en handicaps een belangrijke indicatie voor de gezondheidstoestand van de populatie. In dit punt stellen we cijfers voor over enkele voor kinderen relevante ziekten en afwijkingen en gaan we ook in op de door ouders gerapporteerde specifieke moeilijkheden die kinderen hebben met hun gevoelens, concentratie, gedrag of problemen om met andere mensen op te schieten. We staan ook stil bij ziekenhuisopnames.

4.1. Handicaps

4.1.1. Aangeboren afwijkingen

Gegevens over *aangeboren afwijkingen* bij alle kinderen in Vlaanderen zijn alleen beschikbaar vanuit de obstetrische registratie (SPE). In 2005 werd bij bijna 2,0% van de geboorten al in de perinatale periode een congenitale afwijking vastgesteld. Dit percentage ligt iets hoger dan in 2004. Tabel 6.12 geeft een gedetailleerd beeld van de prevalentie van aangeboren afwijkingen.

Aangeboren afwijkingen ⁽¹⁾

	Aantal	Per 10 000 geboorten
Centraal zenuwstelsel	114	17,7
Oog	18	2,8
Oor, gelaat en nek (exclusief neus)	152	23,7
Cardiovasculair	399	62,1
Respiratoir systeem	85	13,2
Gastro-intestinaal	127	19,8
Genito-urinair	255	39,7
Musculo-skeletaal	230	35,8
Integumentum	47	7,3
Cystisch hygroma	3	0,5
Chromosomale defecten	70	10,9
Congenitale infectie	10	1,6
Hydrops foetalis	4	0,6
Andere	116	18,1
Totaal kinderen met een of meer aangeboren afwijkingen	1 261	196,3

6.12 Geregistreerde aangeboren afwijkingen (perinatale periode) in Vlaanderen per 10 000 geboorten - 2005
Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)

(1) Aangeboren afwijkingen vastgesteld bij de geboorten in kraamklinieken (≥ 500 g). Bij een kind kan meer dan een afwijking worden vastgesteld

Bij een aantal kinderen wordt de afwijking pas later vastgesteld. De Eurocatregistratie registreert *aangeboren afwijkingen* tot de leeftijd van 1 jaar. Voor Vlaanderen neemt de hele provincie Antwerpen deel aan de Eurocatregistratie. De voorlopige cijfers voor 2005 moeten omzichtig worden gehanteerd. In het verleden is gebleken dat de definitieve cijfers voor een aantal afwijkingen nogal

verschillen van de voorlopige cijfers. In de loop van 2006 en 2007 komen er nog meldingen binnen, mede omdat er soms nogal wat tijd over gaat om een diagnose te stellen.

We overlopen de stelsels die het frequentst zijn aangetast. Hartafwijkingen komen bij ruim 67 per 10 000 geboorten voor. Het gaat vooral om

ventrikelseptumdefect, in de volksmond 'een gaatje in het hart'. Bij ruim 54 op de 10 000 geboorten waren de ledematen aangetast. Afwijkingen van het spijsverteringsstelsel komen bij ruim 40 per 10 000 geboorten voor; afwijkingen aan het interne urogenitaal systeem bij bijna 40 op de 10 000 geboorten (zie tabel 6.13).

Aangeboren afwijkingen tot 1 jaar ⁽¹⁾ ⁽²⁾

	Per 10 000 geboorten	
	2004 berekening december 2006	2005 berekening december 2006
Zenuwstelsel	18,81	20,34
<i>waarvan neurale-buisdefecten</i>	6,45	8,87
<i>hydrocefalie</i>	4,30	3,13
Oog	6,99	2,09
Oor, gezicht, nek	2,69	4,17
Hart	67,19	46,93
<i>waarvan ventrikelseptumdefect</i>	23,65	18,25
<i>atriumseptumdefect</i>	10,75	5,74
Respiratoir stelsel	8,60	5,74
Oro-faciale clefts	22,04	17,73
<i>waarvan gespleten lip met of zonder verhemelte</i>	18,81	11,99
<i>gespleten verhemelte</i>	3,23	5,74

Vervolg op volgende bladzijde

	Per 10 000 geboorten	
	2004 berekening december 2006	2005 berekening december 2006
Spijverteringsstelsel	40,31	20,34
Buikwanddefecten	4,30	1,56
Urinair stelsel	39,78	27,64
<i>waarvan hydronefrose</i>	16,13	11,47
Genitaal stelsel	16,66	18,77
<i>waarvan hypospadie</i>	13,44	15,12
Ledematen	54,83	34,94
<i>waarvan klompvoet</i>	15,05	9,39
<i>heupluxatie en/of dysplasie</i>	9,14	7,82
<i>polydactylie</i>	13,98	7,82
<i>syndactylie</i>	6,45	4,17
Musculoskeletaal stelsel	20,96	11,47
Andere afwijkingen	8,60	5,21
Teratogene syndromen met afwijkingen	2,69	1,56
Genetische syndromen en microdeleties	8,60	5,21
Chromosomale afwijkingen	22,04	17,21
<i>waarvan syndroom van Down (trisomie 21)</i>	11,83	5,74
Metabool	16,13	8,34
Totaal kinderen met 1 of meerdere aangeboren afwijkingen	214,9	295,0

6.13 Geregistreerde aangeboren afwijkingen tot 1 jaar in de provincie Antwerpen per 10 000 geboorten

Bron: Eurocat, Provinciaal Instituut voor Hygiëne, Antwerpen

(1) Eurocat registreert elke aangeboren afwijking bij pasgeborenen, hetzij levend-, hetzij doodgeboren, bij kinderen tot 1 jaar, bij foetussen geboren na 20 weken zwangerschap en bij geïnduceerde abortus wegens een afwijking

(2) Bij een kind kan meer dan een afwijking worden vastgesteld

4.1.2. Officieel erkende handicap of invaliditeit

In de gezondheidsenquête wordt navraag gedaan naar officieel erkende handicaps of invaliditeit. Over jonge kinderen wordt er uitzonderlijk gemeld dat zij een officieel erkende handicap of invaliditeit hebben. 0,5% van de kinderen onder de 3 jaar heeft een officieel erkende handicap of invaliditeit; bij de kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt het percentage 1,9% en bij de kinderen van 6 tot 12 jaar 1,2% (zie tabel 6.14).

4.2. Gehoorverlies

Gehoорverlies kan al op zeer jonge leeftijd worden vastgesteld. In Vlaanderen worden nagenoeg alle à terme geboren kinderen in de eerste levensmaanden door Kind en Gezin getest. Bij ruim 2,8 per 1000 in 2006 geboren en door Kind en Gezin geteste kinderen werd een gehoorafwijking vastgesteld (voorlopig cijfer). Voor de kinderen geboren in 2005 bedroeg de incidentie 2,6 op 1000 geteste kinderen.

Verwacht wordt dat de definitieve cijfers iets lager zullen liggen; in het verleden is gebleken dat bij een aantal nog ontbrekende of nog niet conclusieve follow-uprapporten er toch geen gehoorafwijking was (zie tabel 6.15). In tabel 6.16 wordt de mate van gehoorverlies weergegeven.

Erkende handicap

	2001	2004
Kinderen onder de 3 jaar	0,4	0,5
Kinderen van 3 tot 6 jaar	2,4	1,9
Kinderen van 6 tot 12 jaar	1,3	1,2
Kinderen onder de 12 jaar	1,4 (N=503)	1,4 (N=432)

6.14 Percentage kinderen onder de 12 jaar met een officieel erkende handicap of invaliditeit in het Vlaamse Gewest

Bron: Gezondheidsenquête 2001 en 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

Incidentie gehoorverlies⁽¹⁾

Incidentie gehoorverlies per 1000 geteste kinderen	
2004*	2,25
2005*	2,63
2006*	2,67

6.15 Incidentie van gehoorverlies bij kinderen door Kind en Gezin getest

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Niet inbegrepen: kinderen die werden opgenomen op een NIC-afdeling

* Voorlopige cijfers. Nog ontbrekende of nog niet conclusieve rapporten 2004: 2; 2005: 15; 2006: 34

Mate van gehoorverlies

Mate van gehoorverlies	Unilateraal	Bilateraal
2004*		
21 t/m 40 dB	10	16
41 t/m 70 dB	24	28
71 t/m 90 dB	7	12
> 90 dB	11	20
Totaal met geklasseerd gehoorverlies	52	76
2005*		
21 t/m 40 dB	8	16
41 t/m 70 dB	25	32
71 t/m 90 dB	8	9
> 90 dB	14	19
Totaal met geklasseerd gehoorverlies	55	76
2006*		
21 t/m 40 dB	13	22
41 t/m 70 dB	23	26
71 t/m 90 dB	9	11
> 90 dB	7	21
Totaal met geklasseerd gehoorverlies	52	80

6.16 Mate van gehoorverlies uitgedrukt in decibel (dB) bij kinderen met een gehoorafwijking die werd vastgesteld na een positieve gehoortest bij Kind en Gezin

Bron: Kind en Gezin

* Voorlopige cijfers. Nog ontbrekende of nog niet conclusieve rapporten 2004: 2; 2005: 15; 2006: 34

4.3. Ziekten en aandoeningen

Dankzij de Gezondheidsenquêtes in België zijn er gegevens bekend over ziekten en aandoeningen bij kinderen die in het Vlaamse Gewest wonen.

Van de bevroegde kinderen onder de 12 jaar heeft 9,4% *op het moment van de bevraging* te maken met een of meer langdurige ziekten, chronische aandoeningen of handicaps. Bij kinderen onder de 3 jaar en bij kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt dit ruim 4%; bij kinderen van 6 tot 12 jaar bijna 12% (zie tabel 6.17). In tabel 6.17 zijn ook de cijfers voor 2001 opgenomen. Bij de kinderen van 6 tot 12 jaar is er een toename van de prevalentie.

Verder werd in de Gezondheidsenquête navraag gedaan naar ziekten of aandoeningen *in een periode van 12 maanden*. Een aantal ziekten of aandoeningen die relevant zijn voor kinderen worden hierna verder besproken, nl. astma, chronische bronchitis (of een andere chronische longziekte) en allergie.

Astma en chronische bronchitis

Astma en chronische bronchitis zijn woorden die de bevolking gebruikt. Vanuit medisch oogpunt merken we hierbij op dat er onder de leeftijd van 4 jaar geen diagnose van astma kan worden gesteld. En vanuit medisch oogpunt moet er nu worden gesproken over piepende bronchitis in plaats van over chronische bronchitis.

Uit de Gezondheidsenquête 2004 blijkt dat in het Vlaamse Gewest bijna 5% van de

Langdurige ziekten, aandoeningen, handicaps

	2001	2004
Kinderen onder de 3 jaar	5,1	4,4
Kinderen van 3 tot 6 jaar	6,2	4,6
Kinderen van 6 tot 12 jaar	6,6	11,8
Kinderen onder de 12 jaar	6,4 (N=516)	9,4 (N=447)

6.17 Percentage kinderen onder de 12 jaar dat op het moment van de enquête leed aan een of meer langdurige ziekten, chronische aandoeningen of handicaps in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsenquête 2001 en 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

Astma en chronische bronchitis

	Astma		Chronische bronchitis of een andere chronische longziekte	
	2001	2004	2001	2004
Kinderen onder de 3 jaar	3,9	3,0	3,3	3,1
Kinderen van 3 tot 6 jaar	6,6	1,8	1,4	2,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar	3,1	6,4	2,6	1,0
Kinderen onder de 12 jaar	4,3 (N=516)	4,9 (N=446)	2,5 (N=516)	1,9 (N=447)

6.18 Percentage kinderen onder de 12 jaar met astma, chronische bronchitis of COPD in een periode van 12 maanden in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsenquête België 2001 en 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

kinderen onder de 12 jaar in een periode van 12 maanden *astma* heeft gehad en bijna 2% *chronische bronchitis of een andere chronische longziekte* (zie tabel 6.18). Tegenover 2001 is de prevalentie in de totale groep kinderen onder de 12 jaar nagenoeg ongewijzigd.

Allergie

Ruim 13% van de kinderen onder de 12 jaar had in een periode van 12 maanden te maken met een allergie. Kinderen van 6 tot 12 jaar hebben frequenter te maken met allergie dan kinderen onder de 3 jaar en kinderen van 3 tot 6 jaar (zie tabel 6.19). Van 2001 naar 2004 daalde de prevalentie van allergie bij kinderen onder de 6 jaar; bij kinderen van 6 tot 12 jaar nam de prevalentie toe.

Actieve tuberculose

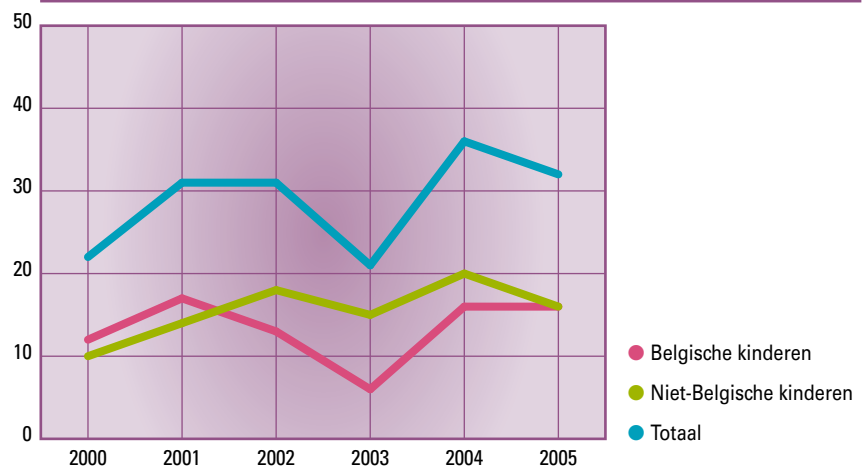
Vooraf bij niet-Belgische kinderen

Actieve tuberculose komt niet alleen in ontwikkelingslanden voor. Ook in de westerse geïndustrialiseerde landen lijden er kinderen aan tuberculose. In 2005 werden in Vlaanderen bij kinderen onder de 15 jaar 32 nieuwe gevallen van tuberculose geregistreerd, waarvan 16 bij Belgische kinderen en 16 bij niet-Belgische kinderen. De incidentie per 100 000 bedraagt 1,7 bij de Belgische kinderen en 37,3 bij de niet-Belgische kinderen. Het aantal nieuwe gevallen van actieve tuberculose ligt lager dan in 2004. Bij de niet-Belgische kinderen werden er minder nieuwe gevallen genoteerd. In grafiek 6.20 wordt de evolutie sinds 2000 weergegeven.

	2001	2004
Kinderen van 1 tot 3 jaar	10,9	8,5
Kinderen van 3 tot 6 jaar	13,6	6,9
Kinderen van 6 tot 12 jaar	12,7	16,3
Kinderen onder de 12 jaar (N=516)	13,5	13,2 (N=447)

6.19 Percentage kinderen onder de 12 jaar met gerapporteerde allergie in een periode van 12 maanden in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsenquête België 2001 en 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

Actieve tuberculose

6.20 Aantal nieuwe gevallen van actieve tuberculose bij kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest sinds 2000

Bron: Vlaamse Vereniging voor Respiratoire Gezondheidszorg en Tuberculosebestrijding (VRGT)

4.4. Tandbederf

Tandbederf bij jonge kinderen: zichtbare tandplaque bij 3 tot 4 op de tien kinderen; cavitatie bij 7% van de 3-jarigen en bij ruim 30% van de 5-jarigen

In het kader van het project 'Tandje de Voorste - Smile for Life'* werden gegevens verzameld over de mondgezondheidstoestand van de Vlaamse kleuters.

In 2003 werden 1250 3-jarigen en 1283 5-jarigen in 4 regio's onderzocht door een team van getrainde tandartsen volgens een vastgestelde methodologie. De gegevens van het klinische onderzoek van de mond van de kinderen werden aangevuld met informatie uit de vragenlijsten die door de ouders ingevuld werden.

Uit tabel 6.21 blijkt dat er *zichtbare tandplaque* aanwezig is bij ruim 30% van de 3-jarigen en bij ruim 37% van de 5-jarigen.

Op de leeftijd van 3 jaar heeft 7% van de kinderen al *duidelijke tekenen van tandbederf* (d.i. 'stadium van cavitatie'), op de leeftijd van 5 jaar is dit al het geval bij 31% van de kinderen (zie ook hoofdstuk 7 punt 4).

Bij de kinderen waar tandbederf vastgesteld werd, blijkt het merendeel van de aangetaste tanden niet verzorgd (d.i. voorzien van een vulling). Op 5 jaar werd bij minder dan de helft van de kinderen enig teken van verzorging door de

* Dit project is een samenwerkingsproject tussen de universiteiten van Leuven en Gent en Kind en Gezin en werd mogelijk gemaakt door de steun van Gaba International en Gaba Benelux

tandarts aangetroffen en op de leeftijd van 3 jaar is dit aantal nog veel groter (90%).

4.5. Overgewicht bij kinderen van 2 tot 12 jaar

Sinds enkele jaren wordt overgewicht en obesitas ook bij kinderen en jongeren vastgesteld aan de hand van de Body Mass Index**. Bij volwassenen is de BMI al enkele decennia de standaard om het lichaamsgewicht te beoordelen. Bij kinderen ligt dit niet zo eenvoudig. De BMI varieert met de leeftijd, zodat een eenvoudige grenswaarde, geldig voor iedere leeftijd, niet realistisch is. Een voor de hand liggende keuze is het

gebruik van BMI-percentielcurven, die de leeftijdsvariatie expliciet in rekening brengen. Rest nog de keuze van de grenspercentielen voor overgewicht en obesitas. De arbitraire keuze voor een bepaalde percentiel (bv. de 85^e percentiel) als grenswaarde voor overgewicht stelt een belangrijk conceptueel probleem. Wegens de toenemende prevalentie van overgewicht komt ook deze percentiel met de jaren steeds hoger te liggen. De International Obesity Task Force (IOTF) stelt voor om de percentielen die op 18 jaar overeenkomen met een BMI 25 als objectieve criteria voor overgewicht

** BMI = gewicht (kg) / gestalte (m) x gestalte (m)

Tandplaque en tandbederf

	3-jarigen (N=1250)	5-jarigen (N=1283)
Toestand tanden		
Volledig gaaf melkgebit	93,1	69,2
1 tot 4 aangetaste tanden	6,1	23,6
5 of meer aangetaste tanden	0,8	7,2
Totaal	100,0	100,0
Tandplaque		
% kinderen met zichtbare tandplaque	30,7	37,3
Onbehandeld tandbederf		
% van kinderen met tandbederf	89,2	54,8

6.21 Zichtbare tandplaque, toestand van de tanden bij 3- en 5-jarigen en onbehandeld tandbederf in enkele regio's in Vlaanderen - 2003 (percentage)

Bron: Declerck D., Leroy R., Martens L., Lesaffre E., Garcia-Zattera M.J., Vanden Broucke S., Debyser M., Hoppenbrouwers K., *Factors associated with prevalence and severity of caries experience in preschool children. Community Dent Oral Epidemiol 2007; 35 (in druk)*

respectievelijk obesitas te hanteren. Dit criterium werd dan ook in het project 'Vlaamse groeicurven' gebruikt om de prevalentie van overgewicht en obesitas in Vlaanderen te berekenen. Uit dit project, waarvan het veldwerk liep in de periode januari 2002-december 2003, blijkt dat 11,2% van de jongens van 2 tot 12 jaar lijdt aan overgewicht en 2,5% aan obesitas. Bij de meisjes is dit respectievelijk 15,2% en 3,4% (zie tabel 6.22).

4.6. Kinderen met psychosociale en/of emotionele problemen

In het onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck naar de zorg voor jonge kinderen, werd bij kinderen vanaf 4 jaar gepeild naar psychosociale en emotionele problemen die zij kunnen hebben, en de ouders konden hierbij een gradatie aangeven gaande van lichte, over duidelijke tot ernstige problemen.

Bij 18% rapporteren de ouders dat het kind problemen heeft met zijn/haar gevoelens, concentratie, gedrag of problemen om met andere mensen op te schieten (zie tabel 6.23). Veelal gaat het om kleine of duidelijke problemen; bij 15% van die kinderen om ernstige problemen. Deze problemen bestaan meestal al meer dan een jaar (zie tabel 6.24).

	Jongens	Meisjes
Overgewicht	11,2	15,2
Obesitas	2,5	3,4

6.22 Prevalentie van overgewicht en obesitas bij 2- tot 12-jarigen in Vlaanderen gebaseerd op grenswaarden van de International Obesity Task Force - 2002-2003 (percentage)

Bron: Project Vlaamse groeicurven (Roelants M., VUB; Hauspie R., VUB; Hoppenbrouwers K., KU Leuven)

Psychosociale en emotionele problemen

	Kinderen van 4 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kinderen met problemen	10,2	20,7	18,0
Kinderen zonder problemen	89,8	79,3	82,0
Totaal	100,0 (N=432)	100,0 (N=1264)	100,0 (N=1696)

6.23 Kinderen met problemen met hun gevoelens, concentratie, gedrag of problemen om met andere mensen op te schieten, naar leeftijd van het kind - 2005 (percentage)

Bron: Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck, Antwerpen

	Kinderen van 4 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Ernst van de problemen			
Kleine problemen	58,1	40,8	43,3
Duidelijke problemen	25,6	44,3	41,6
Ernstige problemen	16,3	14,9	15,1
Totaal	100,0 (N=43)	100,0 (N=262)	100,0 (N=305)
Duur van de problemen			
Minder dan een maand	0,0	0,4	0,3
1 tot 5 maanden	14,0	8,0	8,9
6 tot 12 maanden	11,6	9,6	9,9
Meer dan een jaar	74,4	82,0	80,9
Totaal	100,0 (N=43)	100,0 (N=261)	100,0 (N=304)

6.24 Kinderen met problemen met hun gevoelens, concentratie, gedrag of problemen om met andere mensen op te schieten, naar ernst en duur van de problemen zoals gerapporteerd door de ouders - 2005 (percentage)
Bron: Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck, Antwerpen

Ziekenhuisopnames

Kinderen onder de 3 jaar	11,4
Kinderen van 3 tot 6 jaar	1,3
Kinderen van 6 tot 12 jaar	2,6
Totaal onder de 12 jaar	4,8 (N=444)

6.25 Percentage kinderen met 1 of meerdere ziekenhuisopnames met overnachting in de loop van een jaar in het Vlaamse Gewest - 2004
Bron: Gezondheidsenquête België 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

1 op de 10 kinderen onder de 3 jaar

Ziekenhuisopname met overnachting is vrij frequent bij zeer jonge kinderen. Ruim 11% van de kinderen onder de 3 jaar is in een periode van 12 maanden in een ziekenhuis opgenomen geweest. In de leeftijdsgroepen 3 tot 6 jaar en 6 tot 12 jaar ligt dit veel lager: respectievelijk 1,3% en 2,6% (zie tabel 6.25).

Wegens de gewijzigde vraagstelling in de Gezondheidsenquête 2004 tegenover 2001 kan er niet worden vergeleken.

5. Ongevallen bij kinderen

De preventie van ongevallen is een belangrijke opdracht voor al wie betrokken is bij de zorg voor jonge kinderen. Cijfermateriaal over de feitelijke situatie is onmisbaar voor preventieve acties.

In deze paragraaf staan we stil bij ongevallen waarbij een arts werd geconsulteerd en bij verkeersongevallen. Voor de sterfgevallen als gevolg van een ongeval verwijzen we naar punt 3.2 in dit hoofdstuk over de doodsoorzaken.

5.1. Medisch behandelde ongevallen

Het overkomt jaarlijks 1 op de 4 kinderen, vooral in en om de eigen woning. Val op gelijk niveau is frequent

Gegevens over ongevallen met de dood tot gevolg worden systematisch verzameld via de statistiek over de doodsoorzaken, maar hiermee wordt slechts het topje van de ijsberg zichtbaar. Resultaten van een *bevolkingsonderzoek* brengen ongevallen veel vollediger in kaart. In het bevolkingsonderzoek van Kind en Gezin in 1999-2000 werd een grote groep ouders van kinderen onder de 3 jaar er maandelijks over bevraagd of hun kind in de voorbije maand een ongeval had gehad. Als ongeval wordt

beschouwd elke ongewilde, onvoorziene gebeurtenis waarbij een plotselinge van buitenaf inwerkende kracht lichamelijk letsel toebrengt en waarbij een arts wordt geconsulteerd, hierna medisch behandeld ongeval genoemd.

Het onderzoek toont aan hoe frequent ongevallen voorkomen bij jonge kinderen, wat er precies gebeurt, in welke omstandigheden en wat de gevolgen ervan zijn.

Van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar is in de loop van een jaar bijna 1 op de 4 kinderen het slachtoffer van een ongeval waarvoor een arts wordt geconsulteerd. De *incidentie van ongevallen* ligt iets hoger bij jongens dan bij meisjes en neemt toe met de leeftijd (zie tabel 6.26).

Ongevallen gebeuren vooral *in of om de eigen woning* of *in of om een andere woning* (62,7%).

Jonge kinderen zijn vooral het slachtoffer van een *val*; in 29,8% van de ongevallen gaat het om een val op gelijk niveau of struikelen en in 34,4% om een val van de trap, van een verdieping naar een lagere verdieping of een andere val van een hoogte (zie grafiek 6.27).

Bij een ongeval lopen jonge kinderen vooral *open wonden* en *kneuzingen* op (zie tabel 6.28).

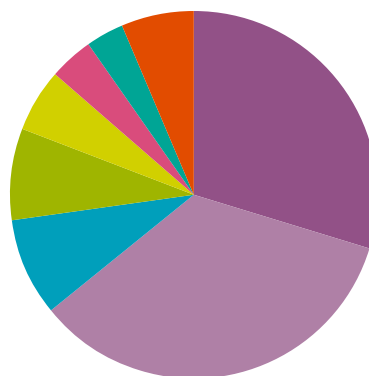
Ongevalsincidentie

Jongens	0,26
Meisjes	0,20
Totaal	0,23
kinderen van 3 tot 12 maanden	0,13
kinderen van 1 tot 2 jaar	0,22
kinderen van 2 tot 3 jaar	0,25
Totaal	0,23

6.26 Incidentie van medisch behandelde ongevallen bij kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest - 1999-2000

Bron: Kind en Gezin, *Ongevallen met een medische interventie bij baby's en peuters, 2003*

Wijze van verwonding

6.27 Medisch behandelde ongevallen bij kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in 1999-2000 volgens wijze van verwonding (percentage)

Bron: Kind en Gezin, *Ongevallen met een medische interventie bij baby's en peuters, 2003*

5.2. Ongevallen in het verkeer

Letfels

Opmerkelijke daling

In 2005 kwamen in het Vlaamse Gewest 4 kinderen onder de 3 jaar om en werden er 29 ernstig verwond in een verkeersongeval. In de leeftijdsgroep 3 tot 6 jaar ging het respectievelijk om 2 dodelijke slachtoffers en 30 ernstig verwonde kinderen en in de leeftijdsgroep 6 tot 12 jaar om 5 dodelijke slachtoffers en 105 ernstig verwonde kinderen. Tegenover 2004 is er een toename van het aantal dodelijke slachtoffers en een lichte afname van het aantal ernstig verwonde kinderen (zie tabel 6.29).

Als er wordt gekeken naar de aard van de weggebruiker, dan valt het op dat in 2005 de dodelijke slachtoffers vooral inzittenden in een personenauto waren. Ernstig verwonde slachtoffers waren vooral voetgangers, op de tweede plaats inzittenden in een personenauto en op de derde plaats fietsers (zie tabel 6.29).

Open wonde (vleeswonde)	34,0
Kneuzingen (blauwe plekken, ...)	18,4
Brandwonden	6,0
Botbreuk	5,2
Open wonde + kneuzingen	4,5
Verstuiking	3,2
Ontwrichting	3,2
Hersenletsel	2,5
Schaafwonde + kneuzingen	2,3
Inwendig letsel	2,3
Schaafwonde	2,1
Ander letsel	1,6
Restcategorieën ⁽¹⁾	5,9
Geen letsel	8,7
Totaal	100,0

6.28 Medisch behandelde ongevallen bij jonge kinderen volgens opgelopen letfels, 1999-2000 - percentage

Bron: Kind en Gezin, Ongevallen met een medische interventie bij baby's en peuters, 2003

(1) Restcategorieën omvat alle categorieën die ieder op zich geen 1% uitmaken van de geregistreeerde ongevallen

	2004			2005		
	Doden binnen 30 dagen	Ernstig gewonden ⁽¹⁾	Totaal	Doden binnen 30 dagen	Ernstig gewonden ⁽¹⁾	Totaal
Naar leeftijd						
Kinderen onder de 3 jaar	1	13	14	4	29	33
Kinderen van 3 tot 6 jaar	4	40	44	2	30	32
Kinderen van 6 tot 12 jaar	2	120	122	5	105	110
Totaal	7	173	180	11	164	175
Naar aard van de weggebruiker						
Voetganger	1	66	67	2	64	66
Fiets	1	38	39	2	41	43
Bromfiets	0	0	0	0	3	3
Motorfiets	0	1	1	0	0	0
Personenauto	3	50	53	6	50	55
Andere	2	18	20	1	6	7
Totaal	7	173	180	11	164	175

6.29 Verkeersslachtoffers in het Vlaamse Gewest - Aantal doden binnen 30 dagen en ernstig gewonden onder de 12 jaar naar leeftijdsklasse en naar aard van de weggebruiker

Bron: Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid

(1) Ernstig gewonden: opname in ziekenhuis voor meer dan 24 uur noodzakelijk

	2005	2006*
Aantal meldingen	4 836	4 669
Aantal betrokken kinderen	6 538	6 316

6.30 Aantal meldingen van kindermishandeling of -verwaarlozing
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling
* Voorlopige cijfers

De vertrouwenscentra krijgen in de loop van een jaar over ruim 47 kinderen per 10 000 een signaal van mishandeling of verwaarlozing

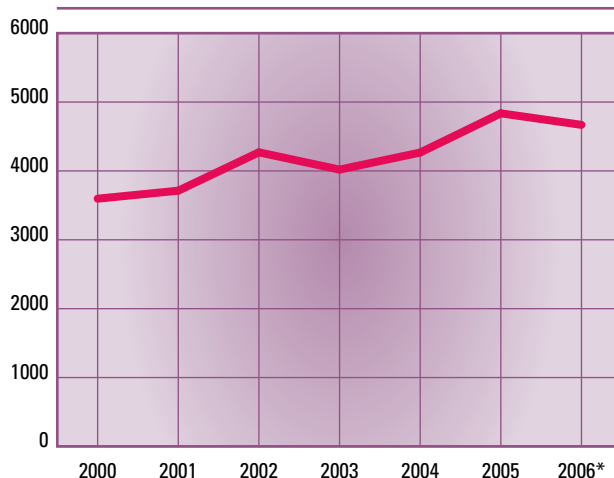
Voor cijfers over het voorkomen van kindermishandeling baseren we ons op het aantal keren dat contact werd opgenomen* met de vertrouwenscentra kindermishandeling. De vertrouwenscentra worden voor uiteenlopende zaken gecontacteerd. Vanuit de bekommernis om tot een correct cijfer van meldingen van concrete situaties van kindermishandeling bij de vertrouwenscentra kindermishandeling te komen, nemen we enkel die contactopnames in aanmerking waarbij sprake is van een concreet geval van mishandeling of verwaarlozing bij minderjarigen*.

In de zes vertrouwenscentra kindermishandeling werden in 2006 in totaal 4669 dergelijke *meldingen* genoteerd (zie tabel 6.30). In vergelijking met 2005 daalde het aantal meldingen met 3,5%. In grafiek 6.31 is de evolutie van de meldingen sinds 2000 weergegeven.

Bij deze meldingen waren er 6316 minderjarigen betrokken. Het aantal gemelde kinderen daalde met 3,4%.

* Naast meldingen van kindermishandeling of -verwaarlozing worden de vertrouwenscentra ook gecontacteerd voor risicosituaties, voor verwerkingsproblematieken ten gevolge van vroegere mishandeling of verwaarlozing of voor nog andere problematieken. Soms is de gemelde problematiek onduidelijk. In 2005 registreerden de vertrouwenscentra 1826 dergelijke contactopnames

Evolutie aantal meldingen

6.31 Evolutie van het aantal meldingen van mishandeling of verwaarlozing sinds 2000
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling
* Voorlopig cijfer

In 2006 bedroeg in het Vlaamse Gewest het aantal gemelde kinderen per 10 000 kinderen 47,1.

Het relatieve aantal kinderen verschilt wel naargelang van de provincie. Het ligt het hoogst in de provincie Antwerpen, met ruim 60 meldingen per 10 000 kinderen, en het laagst in Oost-Vlaanderen met bijna 36 meldingen per 10 000 kinderen. De provincie Antwerpen kende een lichte toename van 2005 naar 2006; Vlaams-Brabant nagenoeg een status-quo, West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen een lichte afname en Limburg een vrij forse afname (zie tabel 6.32).

In grafiek 6.33 wordt de evolutie per 10 000 kinderen weergegeven sinds 2000. Het aantal gemelde kinderen per 10 000 is in die periode geëvolueerd van bijna 37 per 10 000 tot ruim 47 per 10 000.

Bij 2525 kinderen, of 40,0% van het aantal gemelde kinderen, signaleerden de melderders *lichamelijke mishandeling of verwaarlozing*. Het aantal kinderen dat werd gesignaleerd voor *seksueel misbruik* bedroeg 2071 of 32,8% van de gemelde kinderen. Incest werd gemeld bij 1233 kinderen of 59,5% van alle gevallen van seksueel misbruik. Extrafamiliaal seksueel misbruik werd

gemeld bij 733 kinderen of 35,4% van alle gevallen van seksueel misbruik. Bij 105 kinderen (5,1% van de gevallen van seksueel misbruik) was het niet duidelijk of het al dan niet om seksueel misbruik ging. Bij 1694 kinderen of 26,8% signaleerde de melder *emotionele mishandeling of verwaarlozing*.

Ten opzichte van 2005 is er een opmerkelijke daling van het aantal kinderen dat wordt gemeld voor lichamelijke mishandeling of verwaarlozing (-9,7). Ook emotionele mishandeling of verwaarlozing verminderde (-4,6). Het aantal kinderen gemeld voor seksueel misbruik steeg

Aantal gemelde kinderen per 10 000

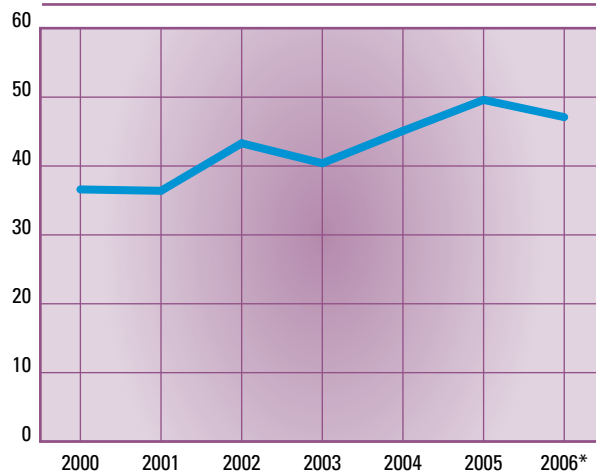
	2005	2006*
Antwerpen	59,6	60,4
Vlaams-Brabant	45,8	45,7
West-Vlaanderen	48,4	44,2
Oost-Vlaanderen	38,6	35,6
Limburg	54,2	44,3
Vlaams Gewest	49,6	47,1

6.32 Kindermishandeling: aantal gemelde kinderen per 10 000 kinderen onder de 18 jaar in het Vlaamse Gewest en volgens provincie

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

* Voorlopig cijfer

Evolutie relatief aantal gemelde kinderen

6.33 Kindermishandeling: evolutie van het aantal gemelde kinderen per 10 000 kinderen onder de 18 jaar

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

* Voorlopig cijfer

sterk: +7,8 procentpunten (zie tabel 6.34 en grafiek 6.35).

44,8% van de meldingen was afkomstig uit de primaire omgeving van het kind; het ging om meldingen door de moederfiguur (15,2% van het totale aantal meldingen), door de vaderfiguur (6,9%), door de vader- en moederfiguur samen (0,2%), door andere gezins- of

familieleden (9,4%), door burens of kennissen (9,7%), door andere personen (1,8%) of door het slachtoffer zelf (1,3%). 28,7% van de meldingen kwam van hulpverleners (13,4% uit de gezondheidszorg, 10,1% vanuit welzijnsorganisaties en 5,2% uit de bijzondere jeugdbijstand). Meldingen door andere professionelen vormen samen 24,9%. Het gaat hierbij

om meldingen vanuit justitiële instanties (1,4%), voorschoolse voorzieningen (1,2%) en schoolse voorzieningen (22,3%). 0,7% van de meldingen kwam van een persoon uit de omgeving van de dader. Bij 0,9% van de meldingen is de melder onbekend (zie tabel 6.36).

Gemelde problematiek

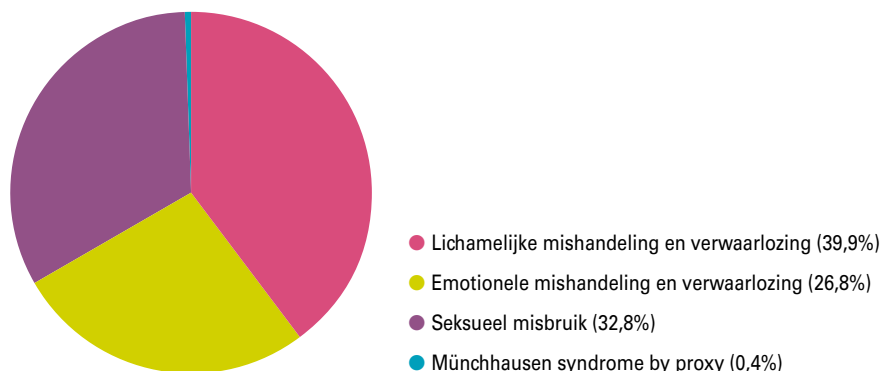
	2005		2006*		Vershil 2006-2005
	Aantal	%	Aantal	%	In %
Lichamelijke mishandeling	1 698	26,0	1 533	24,3	-9,7
Lichamelijke verwaarlozing	1 102	16,9	992	15,7	-10,0
<i>Totaal lichamelijke mishandeling en verwaarlozing</i>	<i>2 800</i>	<i>42,9</i>	<i>2 525</i>	<i>40,0</i>	-9,8
Emotionele mishandeling	1 062	16,2	1 005	15,9	-5,4
Emotionele verwaarlozing	714	10,9	689	10,9	-3,5
<i>Totaal emotionele mishandeling en verwaarlozing</i>	<i>1 776</i>	<i>27,2</i>	<i>1 694</i>	<i>26,8</i>	-4,6
Seksueel misbruik	1 921	28,4	2 071	32,8	+7,8
Münchhausen syndrome by proxy	41	0,6	26	0,4	-36,6
Totaal	6 538	100,0	6 316	100,0	-3,4

6.34 Kindermishandeling: gemelde kinderen naargelang van de belangrijkste gemelde problematiek

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

* Voorlopige cijfers

6.35 Kindermishandeling: gemelde kinderen naargelang van de belangrijkste gemelde problematiek in 2006
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

Meldende instantie

	2005	2006*	Vershil 2006-2005
Primaire omgeving	45,0	44,8	-0,2
Gezondheidszorg	16,2	13,4	-2,8
<i>waarvan Kind en Gezin</i>	3,9	2,1	-1,8
Justitiële instanties	1,5	1,4	-0,1
Bijzondere jeugdbijstand	4,8	5,2	+0,4
Welzijnsorganisaties	8,1	10,1	+2,0
Voorschoolse voorziening	0,9	1,2	+0,3
Schoolse voorziening	21,4	22,3	+0,9
Persoon uit de omgeving van de dader	0,7	0,7	0,0
Onbekend	1,4	0,9	-0,5
Totaal	100,0	100,0	0,0

6.36 Kindermishandeling: meldende instantie
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling
*Voorlopige cijfers

7. De Europese context

7.1. Levensverwachting bij de geboorte

Met een levensverwachting bij de geboorte van 77,4 jaar voor de mannen en 82,5 jaar voor de vrouwen scoort het Vlaamse Gewest goed.

De levensverwachting ligt alleen hoger in Zweden en in Spanje, en in Frankrijk voor de vrouwen (zie tabel 6.37).

Mannen	2000	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	75,7	76,5	77,2	77,4
België	74,6	75,9	75,0	
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	75,0	75,5*	76,5	
Frankrijk	75,3	75,8	76,7	
Luxemburg	74,8	75,8	76,0	
Nederland	75,5	76,1*	76,9	
<i>Noordse landen</i>				
Finland	74,2	75,1*	75,3	
Denemarken	74,5	74,9	75,4	
Zweden	77,4	77,9	78,3	
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	NB	75,4*	76,6	
Italië	76,6	76,9*	78,0	
Portugal	73,2	74,0*	74,9	
Spanje	75,7	77,2*	77,2	
Oostenrijk	75,1	76,0*	76,4	
Verenigd Koninkrijk	75,5	76,2*	76,0	
Ierland	74,3	NB	76,4	

Vervolg op volgende bladzijde

Vrouwen	2000	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	81,5	81,6	82,4	82,5
België	80,8	81,7	81,0	
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	81,0	81,3*	82,1	
Frankrijk	82,7	82,9	83,8	
Luxemburg	81,1	81,2	82,2	
Nederland	80,5	80,8	81,4	
<i>Noordse landen</i>				
Finland	81,0	81,8*	82,2	
Denemarken	79,3	79,5*	80,1	
Zweden	82,0	82,4	82,6	
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	NB	80,7*	81,4	
Italië	82,5	82,5	84,0	
Portugal	80,0	80,5*	81,4	
Spanje	82,5	83,7*	83,8	
Oostenrijk	81,1	81,8*	82,1	
Verenigd Koninkrijk	80,2	80,7*	81,0	
Ierland	79,2	NB	81,2	

6.37 Levensverwachting van mannen en vrouwen bij de geboorte in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Council of Europe, Recent demographic developments in Europe 2004

WHO, Core Health Indicators (website)

Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

* Raming

NB: niet beschikbaar

7.2. Keizersneden

Met 193 keizersneden per 1000 levendgeborenen bevindt Vlaanderen zich in een middenpositie. Vooral in Nederland, maar ook in Finland en Zweden ligt het aandeel keizersneden heel wat lager. In Italië ligt het aandeel keizersneden het hoogst; het bedraagt er bijna 364 per 1000 levendgeborenen (zie tabel 6.38).

Keizersneden

	2000	2002	2003	2004	2005
Vlaanderen (1)	169,7	183,2	189,2	189,0	193,0
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	208,9	236,7	248,1	259,5	
Frankrijk	171,1	186,8	188,0		
Luxemburg	198,0	232,9	234,6		
Nederland	118,7	135,2	135,3		
<i>Noordse landen</i>					
Finland	157,8	163,5	161,7	163,8	159,2
Denemarken	150,5	182,6	191,8	202,5	
Zweden	144,9	155,7	157,5	164,7	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	NB				
Italië	333,0	361,9	364,4		
Portugal	277,3	302,2	318,8	324,3	
Spanje	215,1	233,8	237,0		
Oostenrijk	172,0	206,1	221,2	235,6	244,2
Verenigd Koninkrijk	199,7	216,7	218,8	220,1	
Ierland	214,3	225,0	243,0	254,2	

6.38 Aantal keizersneden per 1000 levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

WHO Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

(1) Betreft het Vlaamse Gewest en een Nederlandstalige kraamkliniek in Brussel; aantal per 1000 geborenen

NB: niet beschikbaar

7.3. Geboortegewicht

Laag geboortegewicht

Prematuriteit, gedefinieerd als een geboortegewicht lager dan 2500 g, is erg uiteenlopend in de EU-15-landen. Finland en Zweden scoren zeer laag, met respectievelijk 4,1 en 4,2 kinderen met een laag geboortegewicht per 100 levendgeborenen. Met 6,8 per 100 levendgeborenen in 2005 scoort Vlaanderen aan de hoge kant. De mediterrane landen scoren nog hoger (zie tabel 6.39).

	2000	2003	2004	2005
Vlaanderen (1)	6,8	7,4	6,9	6,8
België	NB			
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	6,4	6,8	6,9	
Frankrijk	NB	7,1	6,8	
Luxemburg	7,5	4,9		
Nederland	NB			
<i>Noordse landen</i>				
Finland	4,3	4,1	4,2	4,1
Denemarken	4,7	5,0	5,0	4,9
Zweden	4,4	4,3	4,2	
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	8,1	8,6		
Italië	6,7	6,7		
Portugal	7,1	7,4	7,6	
Spanje	6,5	7,2	7,1	
Oostenrijk	6,3	7,1	6,8	6,8
Verenigd Koninkrijk	7,5	7,6		
Ierland	4,8	5,0		

6.39 Aantal kinderen met een geboortegewicht lager dan 2500 g per honderd levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

OECD, Health Data 2006

WHO Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

(1) Betreft het Vlaamse Gewest en een Nederlandstalige kraamkliniek in Brussel

NB: niet beschikbaar

7.4. Aangeboren afwijkingen

De Eurocatregistratie van aangeboren afwijkingen tot 1 jaar loopt in een aantal landen. De gegevens met betrekking tot 2004 zijn nog zeer voorlopig. Daarom hebben wij besloten om de benchmarking te doen voor 2003.

In tabel 6.40 worden de gegevens voor 2003 van het register in Antwerpen

vergeleken met de gegevens van de Eurocatregisters die 'full member' zijn van Eurocat. Het betreft 36 registers uit 16 landen.

In totaal werden in het register in Antwerpen iets meer aangeboren afwijkingen geregistreerd dan gemiddeld in de Eurocatregisters. In vergelijking met het Eurocatgemiddelde deden

zich in Antwerpen in 2003 merkelijk meer afwijkingen voor aan het spijsverteringsstelsel en de ledematen. Ook afwijkingen aan het zenuwstelsel en aan het extern genitaal stelsel kwamen meer voor. Daarentegen waren er merkelijk minder afwijkingen aan het hart-en-bloedvatenstelsel.

Aangeboren afwijkingen tot 1 jaar

	Antwerpen 2003 Per 10 000 geboorten	Eurocatgemiddelde 2003 ⁽¹⁾ Per 10 000 geboorten
Zenuwstelsel	29,2	22,8
<i>waarvan neurale-buisdefecten</i>	6,1	9,7
<i>hydrocefalie</i>	7,7	5,4
Oog	6,1	3,4
Oor	1,7	3,3
Hart	45,8	59,3
<i>waarvan hartkamers en verbindingen</i>	5,0	5,8
<i>cardiale septa</i>	29,2	41,3
<i>hartkleppen</i>	8,3	11,0
<i>grote arteriën en venen</i>	11,6	10,0
Gespleten lip met of zonder verhemelte	12,7	8,3
Gespleten verhemelte	6,1	4,9

Vervolg op volgende bladzijde

	Antwerpen 2003 Per 10 000 geboorten	Eurocatgemiddelde 2003 ⁽¹⁾ Per 10 000 geboorten
Spijverteringsstelsel	30,9	13,4
<i>waarvan tracheo-oesofagale fistel en oesophagusatresie/stenosis</i>	2,2	2,6
<i>agenese, atresie en/of stenosis dunne darm</i>	1,7	1,9
<i>ano-rectale atresie/stenosis</i>	2,2	2,7
Intern urogenitaal systeem, eierstokken, baarmoeder en renaal systeem	32,0	27,6
Extern genitaal stelsel	20,4	12,3
<i>waarvan hypospadie</i>	13,2	*
Ledematen	39,7	29,7
<i>waarvan reductie ledematen</i>	5,5	5,3
<i>reductie bovenste ledematen</i>	2,8	3,8
<i>reductie onderste ledematen</i>	3,3	1,8
<i>polydactylie</i>	11,6	7,7
<i>syndactylie</i>	2,8	5,2
Musculoskeletaal en bindweefsel	27,6	20,0
Chromosomaal	34,2	34,3
<i>waarvan syndroom van Down</i>	16,0	19,0
Metabool	8,8	**
Totaal	259,1	203,4

6.40 Geregistreerde aangeboren afwijkingen tot 1 jaar in de Eurocatregisters per 10 000 geboorten in 2003

Bron: Eurocat, Provinciaal Instituut voor Hygiëne, Antwerpen

(1) Alleen de registers die volledig deelnemen aan de registratie

* Eurocat registreert alleen hypospadie vanaf graad 2

** Metabole stoornissen worden alleen in het Eurocatregister van Antwerpen geregistreerd

7.5. Sterfte

Het *perinatale-sterftecijfer*, of de sterfte van kinderen tijdens de eerste zeven dagen samen met het aantal doodgeborenen, ligt in het Vlaamse Gewest op het niveau van de landen met een zeer goede score (zie tabel 6.41).

Perinatale sterfte

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	6,1	6,3	6,0	6,6	6,2	5,4
België	NB					
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	6,1	5,9	NB	5,8		
Frankrijk	6,7	6,9				
Luxemburg	7,3	6,7	6,0	5,3		
Nederland	7,8	7,9	7,6	7,4	6,6	
<i>Noordse landen</i>						
Finland	4,4	4,3	4,9			
Denemarken	NB	6,8				
Zweden	5,6	5,7	5,3	5,2	5,0	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	8,1	8,0	7,2	6,6	4,9	
Italië	5,8	5,5	4,8	4,7		
Portugal	6,2	5,6	6,0	5,1	4,4	
Spanje	5,5	5,6	5,3			
Oostenrijk	6,7	6,2	6,4	6,4	6,1	
Verenigd Koninkrijk	6,9	6,7	6,8	7,0	6,7	
Ierland	9,0	9,2	9,0	8,5		

6.41 Perinatale-sterftecijfer per 1000 geboren in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

OECD, Health Data 2006

NB: niet beschikbaar

	2000	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	4,7	4,3	3,9	3,9
België	4,8	4,3	4,0	
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	4,4	4,2	3,5	
Frankrijk	4,6	4,0	4,0	
Luxemburg	5,1	4,9	3,9	
Nederland	5,1	4,8	4,4	
<i>Noordse landen</i>				
Finland	3,8	3,1	3,3	
Denemarken	5,3	4,4	4,4	
Zweden	3,4	3,1	3,1	
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	6,1	4,0	4,0	
Italië	4,5	4,3	4,0	
Portugal	5,5	4,1	3,8	
Spanje	3,9	3,9	4,0	
Oostenrijk	4,8	4,4	4,5	
Verenigd Koninkrijk	5,6	5,3	5,1	
Ierland	6,2	5,2	4,9	

6.42 Kindersterfte: aantal sterfgevallen van kinderen beneden de leeftijd van 1 jaar per 1000 levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid
Council of Europe, Recent demographic developments in Europe 2005
WHO, Care Health Indicators (website)

De kindersterfte in het Vlaamse Gewest is zoals in de meeste EU-15-landen sinds 2000 verder gedaald. In de meeste EU-15-landen ligt de kindersterfte lager dan 4 per 1000 levendgeborenen. Finland en Zweden kennen de laagste kindersterfte, Ierland en het Verenigd Koninkrijk de hoogste (zie tabel 6.42).

De *sterfte* bij de kinderen van 1 tot 5 jaar evolueert vrij grillig, met aanzienlijke verschillen per jaar. Globaal tendeert dit sterftecijfer toch naar een daling, een trend die we ook in het Vlaamse Gewest zien (zie tabel 6.43).

Sterfgevallen kinderen 1 tot 5 jaar

	2000	2002	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	NB	28,0	19,0	19,0	22,0
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	24,1	23,0	22,3	20,7	
Frankrijk	25,1	23,6	24,0		
Luxemburg	21,7	30,8	8,9	8,9	13,6
Nederland	28,1	26,9	24,1	23,5	
<i>Noordse landen</i>					
Finland	17,7	16,1	20,7	24,7	24,3
Denemarken	19,1				
Zweden	12,3	18,9			
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	18,4	21,3	18,3	23,0	
Italië	19,3				
Portugal	45,1	39,5	28,7	32,1	
Spanje	26,1	25,4	27,2	22,4	
Oostenrijk	22,7	19,5	28,2	15,7	21,3
Verenigd Koninkrijk	NB	24,0	24,6	23,2	
Ierland	21,2	26,4	21,9	20,9	20,3

6.43 Aantal sterfgevallen bij kinderen van 1 tot 5 jaar per 100 000 levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000 (crude death rate (CDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid
WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

NB: niet beschikbaar

7.6. Wiegendood

De mediterrane EU-landen en Nederland kennen zeer weinig gevallen van wiegendood: minder dan 2 gevallen onder de leeftijd van 1 jaar per 10 000 levendgeborenen. De andere landen en ook het Vlaamse Gewest zitten tussen 2 en 4 gevallen, uitgezonderd Duitsland. Verder blijkt dat het aantal gevallen van wiegendood in nagenoeg alle EU-15-landen daalt.

	2000	2002	2003	2004	2005
Vlaams Gewest ⁽¹⁾	6,9	4,4	5,0	4,0	3,3
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	6,5	5,1	5,3	4,6	
Frankrijk	4,6	3,8	3,4		
Luxemburg	3,5	5,6			
Nederland	1,2	1,1	1,4	0,9	1,0
<i>Noordse landen</i>					
Finland	3,2	2,5	3,2	1,9	3,3
Denemarken	2,4				
Zweden	2,8	2,1			
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	1,1	1,0	0,8	0,9	
Italië	0,6				
Portugal	0,6	0,5	0,7		
Spanje	1,9	1,9	1,8	1,9	
Oostenrijk	5,0	4,2	3,4	2,1	3,8
Verenigd Koninkrijk	NB	3,3	3,0	2,9	
Ierland	9,3	5,9	6,9	6,0	3,1

6.44 Aantal gevallen van wiegendood onder de leeftijd van 1 jaar per 10 000 kinderen jonger dan 1 jaar in de EU-15-landen sinds 2000 (crude death rate (CDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid
WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

(1) Betreft: totaal aantal gevallen van wiegendood per 10 000 levendgeborenen
NB: niet beschikbaar

7.7. Sterfgevallen door een ongeval

In tabel 6.45 vergelijken we het aantal sterfgevallen bij kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van een ongeval in het Vlaamse Gewest met de andere EU-15-landen en in tabel 6.46 het aantal sterfgevallen als gevolg van een verkeersongeval in het bijzonder. Met de opmerkelijke daling van het aantal sterfgevallen als gevolg van een ongeval en het aantal sterfgevallen als gevolg van een verkeersongeval hoort het Vlaamse Gewest niet langer bij de slechtst scorende landen. Integendeel.

Sterfgevallen door ongeval

	2000	2002	2003	2004
Vlaams Gewest	5,8	5,1	3,6	2,9
België	NB			
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	4,2	4,0	3,9	3,2
Frankrijk	6,3	5,2	5,1	
Luxemburg	7,1	8,7	2,4	2,4
Nederland	4,3	3,1	4,3	3,3
<i>Noordse landen</i>				
Finland	4,5	5,0	4,7	8,4
Denemarken	4,7			
Zweden	2,4	2,1		
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	5,9	6,5	5,3	4,5
Italië	3,7			
Portugal	6,1	10,0	8,0	7,6
Spanje	6,4	5,0	5,4	4,7
Oostenrijk	6,5	3,9	5,7	3,0
Verenigd Koninkrijk	NB	3,5	3,2	2,8
Ierland	4,2	5,4	4,6	3,0

6.45 Aantal sterfgevallen als gevolg van een ongeval bij kinderen van 1 tot 15 jaar per 100 000 kinderen in EU-15-landen sinds 2000 (standard death rate (SDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid
WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

NB: niet beschikbaar

	2000	2002	2003	2004
Vlaams Gewest	3,7	2,3	1,7	1,1
België	NB			
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	2,0	1,9	1,7	1,4
Frankrijk	2,9	2,3	2,1	
Luxemburg	3,4	3,7	1,3	
Nederland	2,0	1,3	2,3	1,3
<i>Noordse landen</i>				
Finland	2,2	2,2	3,3	1,7
Denemarken	2,5			
Zweden	1,2	1,1		
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	3,0	4,1	3,1	3,0
Italië	2,0			
Portugal	3,0	5,9	4,4	4,2
Spanje	3,5	2,8	2,8	2,3
Oostenrijk	1,7	1,5	2,7	1,3
Verenigd Koninkrijk	NB	1,5	1,3	1,3
Ierland	2,6	3,0	1,7	1,2

6.46 Aantal verkeersdoden per 100 000 kinderen van 1 tot 15 jaar in de EU-15-landen sinds 2000 (standard death rate (SDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid
WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

NB: niet beschikbaar

7.8. Sterfgevallen als gevolg van kindermishandeling

Unicef publiceerde in 2003 boordtabellen over sterfgevallen als gevolg van kindermishandeling in de welvarende staten. Per land werd het jaarlijkse gemiddelde aantal sterfgevallen van kinderen jonger dan 15 jaar berekend over de 5 laatste jaren waarover overlijdensstatistieken beschikbaar waren. In de EU-15-landen bedraagt dit ongeveer 0,5 per 100 000 sterfgevallen. Alleen Spanje, Griekenland, Italië en Ierland scoren lager met 0,3 of minder. Oostenrijk scoort hoger, met 0,9 (zie tabel 6.47). Naast het cijfer over sterfgevallen geklasseerd onder doodslag en verwonding door andere personen, geeft Unicef ook 'herziene cijfers' waarbij niet alleen de sterfgevallen geklasseerd onder doodslag en verwonding door andere personen worden opgenomen, maar ook sterfgevallen geklasseerd als 'niet-gespecificeerde gebeurtenis, opzet niet bepaald'. Unicef gaat ervan uit dat wanneer geen andere oorzaak van overlijden en geen ander motief kan worden opgegeven, het overlijden van een kind hoogstwaarschijnlijk te wijten is aan mishandeling of verwaarlozing die niet juridisch kan worden bewezen. Opmerkelijk is ook dat in sommige landen het herziene cijfer nagenoeg niet afwijkt van het cijfer per 100 000; in andere landen daarentegen is er een vrij groot verschil.

Sterfgevallen door kindermishandeling

	Per 100 000 ⁽¹⁾	Herziene cijfers ⁽²⁾ Per 100 000
België	0,6	1,1
<i>Aangrenzende landen</i>		
Duitsland	0,6	0,8
Frankrijk	0,5	1,4
Luxemburg	NB	NB
Nederland	0,5	0,6
<i>Noordse landen</i>		
Finland	0,7	0,8
Denemarken	0,7	0,8
Zweden	0,5	0,6
<i>Mediterrane landen</i>		
Griekenland	0,2	0,2
Italië	0,2	0,2
Portugal	0,4	3,7
Spanje	0,1	0,1
Oostenrijk	0,9	1,0
Verenigd Koninkrijk	0,4	0,9
Ierland	0,2	0,3

6.47 Gemiddeld aantal sterfgevallen in de EU-15-landen per jaar per 100 000 kinderen jonger dan 15 jaar, gebaseerd op de 5 laatst beschikbare overlijdensstatistieken

Bron: Unicef, *A league table of Child Maltreatment deaths in Rich Nations*, INNOCENTI Report Card, nr 5, september 2003

(1) Alleen sterfgevallen met als geregistreerde doodsoorzaak 'doodslag en verwonding door andere persoon'

(2) Sterfgevallen met als geregistreerde doodsoorzaak 'doodslag en verwonding door andere persoon' en sterfgevallen geklasseerd onder 'niet-gespecificeerde gebeurtenis, opzet niet bepaald'

NB: niet beschikbaar

7.9. Overgewicht bij kinderen van 6 tot 12 jaar

De studie 'Vlaamse groeicurven' betreft kinderen van 2 tot 12 jaar. Voor de vergelijking met de EU-15-landen nemen we uit deze studie het totale cijfer voor jongens en meisjes voor de leeftijdsgroep 6 tot 12 jaar, omdat dit cijfer ook voor andere landen beschikbaar is. In Vlaanderen heeft 14,8% van de 6- tot 12-jarigen overgewicht en 3,4% obesitas. Vlaanderen zit hiermee in de middenmoot.

De prevalentie van overgewicht varieert van 12% (Nederland) tot 36% (Italië) (zie tabel 6.48).

Vlaanderen	14,8
België	18,0
<i>Aangrenzende landen</i>	
Duitsland	16,0
Frankrijk	19,0
Nederland	12,0
<i>Noordse landen</i>	
Denemarken	15,0
Zweden	18,0
<i>Mediterrane landen</i>	
Griekenland	31,0
Italië	36,0
Spanje	34,0
Verenigd Koninkrijk	20,0

6.48 Prevalentie van overgewicht bij 6 tot 12-jarigen in een aantal EU-landen

Bronnen: Lobstein T., Frelut M-L., *Prevalence of overweight among children in Europe, Obesity news 2003*

Project Vlaamse groeicurven (Roelants M., VUB; Hauspie R., VUB; Hoppenbrouwers K., KU Leuven)

Het persoonlijk gedrag van mensen kan de gezondheidstoestand beïnvloeden en dit al vanaf de prille jeugd. Voorbeelden hiervan voor het jonge kind zijn het al of niet krijgen van borstvoeding en de samenstelling van de voeding, het geneesmiddelengebruik en de mondhygiëne.

En voor het jonge kind is, meer nog dan voor volwassenen, de woonomgeving belangrijk. We bekijken in dit hoofdstuk een aantal aspecten van de woonsituatie van jonge kinderen, en koppelen hieraan ook informatie over de verhuisfrequentie.

1. De voeding van het jonge kind in het eerste levensjaar

1.1. Startvoeding

Borstvoeding als startvoeding neemt verder toe; allochtone kindjes veel meer borstgevoed

Borstvoeding is ongetwijfeld de natuurlijkste en de gezondste voeding. De voordelen voor de gezondheid van de baby en de moeder zijn overduidelijk. Naast het feit dat borstvoeding een grotere biologische waarde heeft en beter verteert, beschermt borstvoeding ook tegen infecties, biedt ze het kind een langduriger bescherming tegen ziekten zoals luchtweginfecties, diarree,

oorontsteking, en draagt ze bij tot het voorkómen van koemelkeiwitallergie.

Kind en Gezin hanteert een definitie van borstvoeding die is afgestemd op de definitie van de WHO. Borstvoeding betekent uitsluitend moedermelk geven. Wanneer kleine hoeveelheden water, orale rehydratie, medicatie en vitamines en/of mineralen supplementen worden gegeven, dan wordt dit nog als uitsluitend borstvoeding beschouwd, evenals wanneer er wegens onvoorziene omstandigheden en eenmalig

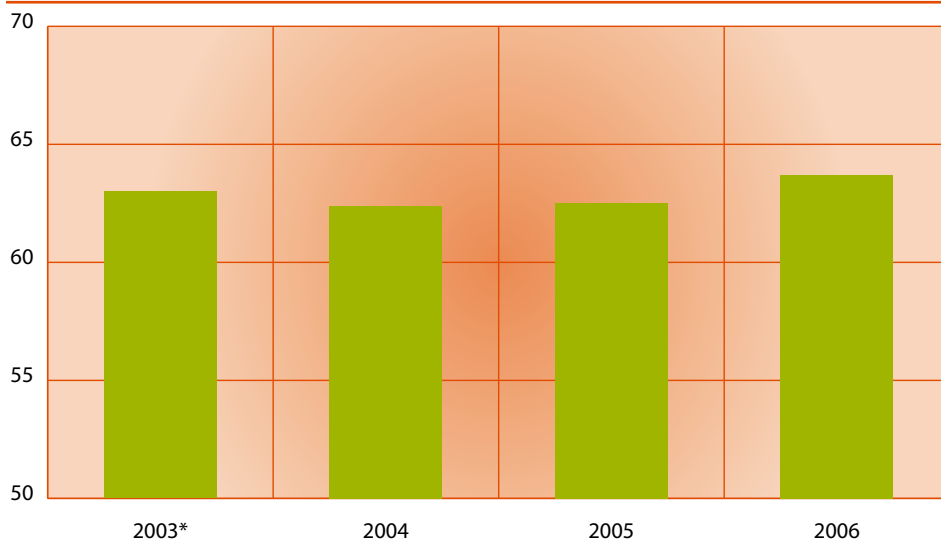
kunstvoeding wordt gegeven.

Wanneer er naast moedermelk evenwel systematisch kunstvoeding of andere voedingsmiddelen worden gegeven, dan is er geen sprake meer van borstvoeding. De startvoeding is de voeding op dag zes.

In Vlaanderen krijgt 63,7% van de pasgeborenen op dag zes als *startvoeding* uitsluitend borstvoeding. Tegenover 2005 is dit een toename met 1,2 (zie grafiek 7.1).

Naargelang van de provincie verschilt het percentage kinderen dat uitsluitend

Evolutie borstvoeding als startvoeding

7.1 Evolutie van het percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt sinds 2003

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* april - december 2003

borstvoeding krijgt. In de provincie Vlaams-Brabant ligt het percentage het hoogst: 67,8% van de kinderen krijgt er uitsluitend borstvoeding als startvoeding. In de provincie West-Vlaanderen ligt het percentage het laagst en bedraagt het maar 56,0%. In de provincies Limburg, Antwerpen en Oost-Vlaanderen krijgen respectievelijk 65,7%, 65,0% en 63,8% van de pasgeboren kinderen uitsluitend borstvoeding (zie tabel 7.2). In alle provincies nam het percentage kinderen dat als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt toe.

Het percentage kinderen dat uitsluitend borstvoeding als startvoeding krijgt, ligt hoger bij *eerstgeborenen* dan bij geborenen van hogere rang. Het aantal eerstgeborenen dat borstvoeding krijgt, bedraagt 65,9%; bij de volgende kinderen bedraagt het 62,4% (zie tabel 7.3). Bij prematuur geboren kinderen ligt het percentage dat borstvoeding krijgt veel lager: slechts 53,4% krijgt als startvoeding borstvoeding (zie tabel 7.4).

Borstvoeding naar provincie

	2005	2006
Antwerpen	64,0	65,0
Vlaams-Brabant	65,1	67,8
West-Vlaanderen	55,1	56,0
Oost-Vlaanderen	62,6	63,5
Limburg	65,4	65,7
Vlaams Gewest	62,5	63,7

7.2 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt naargelang van de provincie
Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Borstvoeding naar geboortrang

	2005	2006
Eerstgeborenen	64,0	65,9
Geborenen van hogere rang	61,1	62,4
Alle kinderen	62,5	63,7

7.3 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt, volgens geboortrang - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Borstvoeding en prematuriteit

	2005	2006
Prematuur	47,9	53,4
Niet prematuur	63,6	64,5
Alle kinderen	62,5	63,7

7.4 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt naargelang het kind prematuur geboren is of niet - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Borstvoeding en kansengroepen

	2005	2006
Kinderen in een Belgisch niet-kansarm gezin	60,4	61,4
Kinderen in een Belgisch kansarm gezin	32,3	35,1
Kinderen in een niet-Belgisch niet-kansarm gezin	76,5	77,5
Kinderen in een niet-Belgisch kansarm gezin	72,6	75,0
Alle kinderen	62,5	63,7

7.5 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt volgens kansengroepen - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Kinderen in een Belgisch *kansarm gezin* krijgen veel minder borstvoeding dan andere kinderen (35,1%). Uit tabel 7.5 met het percentage borstgevoede kinderen naar kansengroepen blijkt verder dat kinderen uit een niet-Belgisch niet-kansarm gezin het frequentst als startvoeding borstvoeding krijgen (77,5%). Bij kinderen uit een Belgisch niet-kansarm gezin bedraagt dit 61,4%.

In tabel 7.6 tonen we de verschillen naargelang van de leeftijd van de moeder. Kinderen met een moeder tussen 30 en 35 jaar oud krijgen het frequentst borstvoeding als startvoeding. In deze leeftijdsklasse zien we ook een vrij grote toename tegenover 2005 (+2,2).

Borstvoeding en leeftijd van de moeder

	2005	2006
Onder de 20 jaar	51,2	54,1
20 – 25 jaar	58,6	59,6
25 – 30 jaar	64,2	64,9
30 – 35 jaar	62,9	65,1
35 – 40 jaar	62,5	62,2
40 jaar en ouder	62,0	63,4
Alle kinderen	62,5	63,7

7.6 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt naar leeftijd van de moeder - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Het percentage borstgevoede kinderen ligt het hoogst bij kinderen met een moeder met een universitair diploma en bij kinderen met een moeder met een zeer laag opleidingsniveau. Dit laatste hoeft niet te verwonderen, omdat het in hoofdzaak om allochtone kinderen gaat (zie tabel 7.7).

1.2. Verloop van de borstvoeding

3 op de 10 kinderen nog uitsluitend borstgevoed op 3 maanden. Duur van de borstvoeding neemt toe

De recentst beschikbare gegevens betreffen het derde kwartaal 2006. Daarom bekijken we de kinderen geboren in het vierde kwartaal 2005 tot en met het derde kwartaal 2006. Ruim 30% van die kinderen krijgt op de leeftijd van 3 maanden nog uitsluitend borstvoeding (zie grafiek 7.8 en tabel 7.9). Van de groep die startte met borstvoeding (borstvoeding op dag 6) krijgt ruim 48% nog uitsluitend borstvoeding op de leeftijd van 3 maanden. In tabel 7.9 bekijken we dit ook per provincie.

Niet alleen is er een toename van het aantal kinderen dat start met borstvoeding (zie 1.1), ook de duur van de borstvoeding neemt toe.

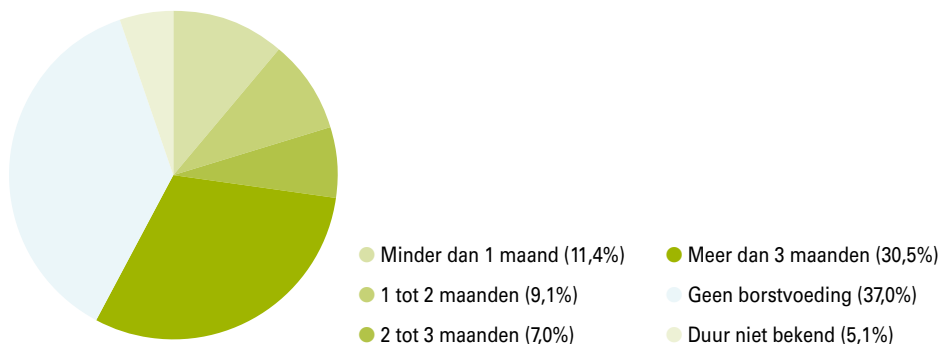
De afname van de borstgevoede kinderen vanaf dag 6 tot 3 maanden verloopt zeer geleidelijk. In grafiek 7.10 geven we per levensweek (volle weken) aan hoeveel kinderen er nog uitsluitend borstvoeding krijgen.

Borstvoeding en opleidingsniveau van de moeder

	2005	2006
Lager onderwijs of geen onderwijs	74,2	76,1
1e en 2e graad of lager secundair	50,5	53,6
3e graad of hoger secundair	51,5	52,5
Niet-universitair hoger onderwijs (korte type)	69,3	69,7
Universitair onderwijs	77,8	78,9
Alle kinderen	62,5	63,7

7.7 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt naar opleidingsniveau van de moeder - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Verloop borstvoeding

7.8 Verloop van de borstvoeding bij kinderen geboren in het 4de kwartaal 2005 tot en met het 3de kwartaal 2006 (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Ikaros

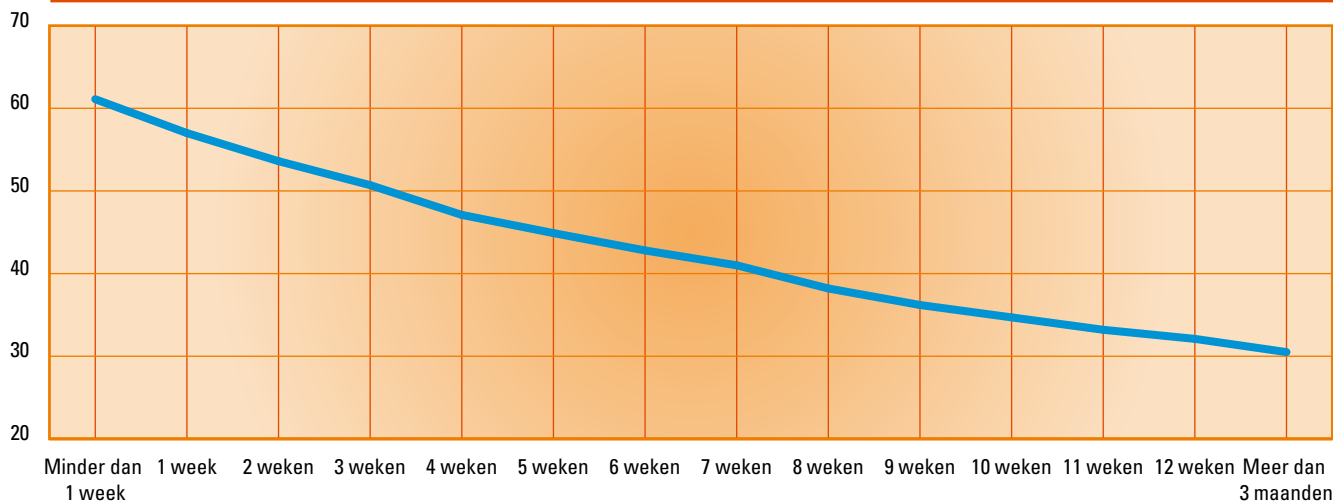

Borstvoeding op 3 maanden naar provincie

	% van alle kinderen		% van de kinderen gestart met borstvoeding	
	4/2004-3/2005	4/2005-3/2006	4/2004-3/2005	4/2005-3/2006
Antwerpen	30,4	31,9	48,0	49,2
Vlaams-Brabant	30,0	31,6	47,0	47,7
West-Vlaanderen	25,4	26,8	46,8	48,2
Oost-Vlaanderen	28,9	30,0	46,5	47,3
Limburg	31,2	32,0	47,7	49,2
Vlaams Gewest	29,2	30,5	47,2	48,4

7.9 Percentage kinderen geboren in het 4de kwartaal tot en met het 3de kwartaal van het betreffende jaar dat op 3 maanden nog uitsluitend borstvoeding krijgt, naar provincie van geboorte
Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Uitsluitend borstvoeding per levensweek ⁽¹⁾

7.10 Kinderen in het Vlaamse Gewest: percentage kinderen met uitsluitend borstvoeding per levensweek (volle weken) - periode geboorte 4de kwartaal 2005 - 3de kwartaal 2006

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Niet opgenomen: kinderen waarvan de duur van de borstvoeding niet bekend is

1.3. Kunstvoeding: de eerste kunstvoeding en de kunstvoeding op 6 en op 12 maanden

Eerste kunstvoeding ⁽¹⁾

De meeste kinderen starten met wei-eiwitoverwegende voeding. Op 6 maanden krijgen de meeste flesgevoede kinderen geschikte opvolgmelk en ook op 12 maanden krijgen de meeste nog groei- of opvolgmelk

Voor welke melk kiezen ouders als ze hun kind kunstvoeding geven? Het onderzoek naar de voedingssituatie van jonge kinderen in Vlaanderen uit 2002 beschrijft de samenstelling van de eerste kunstvoeding, de kunstvoeding op 6 maanden en op 12 maanden.

De eerste kunstvoeding

We maken een onderscheid tussen kinderen die kunstvoeding als startvoeding kregen en kinderen die aanvankelijk borstvoeding kregen maar daarna geheel of gedeeltelijk overschakelden op kunstvoeding. Bijna zeven op de tien kinderen die onmiddellijk na de geboorte kunstvoeding krijgen, starten met een wei-eiwitoverwegende startvoeding, wat de beste keuze als kunstvoeding is. 11,7% start met een hypoallergene melk (HA-melk) en 8,5% met een caseïneoverwegende startvoeding (zie tabel 7.11). Vooral ouders bij wie er allergieën voorkomen in de familie, kiezen voor HA-melk in plaats van een wei-eiwitoverwegende startvoeding. Kinderen die pas op latere leeftijd overschakelen van borst- op kunstvoeding, beginnen maar in

	Kinderen gestart met kunstvoeding	Kinderen gestart met borstvoeding	Totaal
Wei-eiwitoverwegend	69,1	44,4	55,0
Caseïneoverwegend	8,5	7,5	7,9
HA-melk ⁽²⁾	11,7	20,0	16,4
AR-melk ⁽³⁾	6,3	10,5	8,7
Sojamelk	1,8	4,1	3,1
Tweedeleefijdsmelk	0,4 ⁽⁴⁾	0,3	0,4
Andere melken ⁽⁴⁾	1,8	13,2	8,3
Combinatie ⁽⁴⁾	0,4	0,0	0,2
Totaal	100,0	100,0	100,0

7.11 Samenstelling van de eerste kunstvoeding bij kinderen die kunstvoeding als startvoeding kregen en bij kinderen die aanvankelijk borstvoeding kregen - 2002 (percentage)

Bron: Lenaers St., Goffin I., Onderzoek naar de voedingssituatie van jonge kinderen, SEIN, Limburgs Universitair Centrum, november 2002

(1) Niet opgenomen: kinderen in een kansarm gezin en allochtone kinderen

(2) Alleen aangewezen ter preventie van allergieën

(3) Alleen aangewezen bij regurgitatie

(4) Niet aanbevolen op deze leeftijd

44% van de gevallen met een wei-eiwitoverwegende startvoeding. HA-melken (27% bij allergieën in de familie, 13% indien niet), anti-regurgitatiemelken (AR-melken) en andere melken komen hier vaker voor.

Op de leeftijd van 3 maanden is 67% van de kinderen die met kunstvoeding startten minstens eenmaal van kunstvoeding veranderd. Meestal liggen meerdere factoren aan de basis van de voedingswijziging. In zeven op de tien

gevallen ligt minstens een probleem van gastro-intestinale aard aan de basis van de wijziging en in vier op de tien gevallen ligt onder meer het teruggeven van melk aan de basis van de wijziging. Krampen, honger en huilen zijn ook vrij vaak de reden van de wijziging.

Kunstvoeding op 6 maanden

In tabel 7.12 wordt de aard van de *kunstvoeding op 6 maanden* beschreven. 86% van de kinderen krijgt op de leeftijd van 6 maanden een opvolgvoeding. 11% van de kinderen krijgt op dat ogenblik nog steeds een eersteleeftijds melk, hoewel die alleen aangewezen is van 0 tot 4 à 6 maanden. Ruim 1% van de respondenten gebruikt meerdere melkpoeders in één fles. Dit kunnen zowel opvolgvoedingen als eersteleeftijds melken zijn. Ongeveer 1% geeft een melk die niet geschikt is voor kinderen van 6 maanden of geeft al melk voor peuters.

Binnen de opvolgmelken komen de melken op basis van koemelk het vaakst voor. Bijna 46% drinkt een opvolgvoeding op basis van koemelk. AR-opvolgvoedingen (15,8%), opvolgvoedingen op basis van soja (11,4%) en HA-opvolgvoedingen (7,5%) komen ook geregeld voor. De niet-geschikte melken die voorkomen zijn volle melk, halfvolle melk, melk van de boerderij en karnemelk.

Kunstvoeding op 6 maanden ⁽¹⁾

Opvolgvoedingen op basis van koemelk	45,7
AR-opvolgvoeding ⁽²⁾	15,8
Opvolgvoedingen op basis van soja	11,4
HA-opvolgvoeding ⁽³⁾	7,5
Andere opvolgvoedingen	5,9
Startvoeding - eersteleeftijds melk ⁽⁴⁾	11,4
Combinatievoeding ⁽⁴⁾	1,3
Niet-geschikte melken (volle/halfvolle koemelk of andere dierlijke melk)	0,9
Melk voor peuters of 'groeimelken' op basis van soja	0,1
Totaal	100,0

7.12 Samenstelling van de kunstvoeding op 6 maanden - 2002 (percentage)

Bron: Lenaers St., Goffin I., Onderzoek naar de voedingssituatie van jonge kinderen, SEIN, Limburgs Universitair Centrum, november 2002

(1) Niet opgenomen: kinderen in een kansarm gezin en allochtone kinderen

(2) Alleen aangewezen bij regurgitatie

(3) Alleen aangewezen ter preventie van allergieën

(4) Niet aangewezen op deze leeftijd

Kunstvoeding op 12 maanden

Kunstvoeding op basis van koemelk is aanbevolen tot de leeftijd van 12 à 18 maanden. Tabel 7.13 geeft een overzicht van de melken die de kinderen dagelijks drinken op de leeftijd van een jaar. Ongeveer 85% krijgt op dit moment groei- of opvolgmelken; 15% niet of niet meer.

Kunstvoeding op 12 maanden ⁽¹⁾ ⁽²⁾

	%
Opvolgmelk of groeimelk	85,2
Volle koemelk	10,9
Sojamelk	10,9
Halfvolle koemelk	9,0
Gezoete melkdranken	6,5
Andere plantaardige melk	1,5
Magere melk	0,7
Andere dierlijke melk	0,7

7.13 Samenstelling van de voeding bij kinderen die kunstvoeding krijgen op de leeftijd van 12 maanden - 2002 (percentage)

Bron: Lenaers St., Goffin I., Onderzoek naar de voedingssituatie van jonge kinderen, SEIN, Limburgs Universitair Centrum, november 2002

(1) Niet opgenomen: kinderen in een kansarm gezin en allochtone kinderen

(2) Meerdere antwoorden mogelijk

1.4. Lepelvoeding

Op gemiddeld 4,5 maanden starten kinderen met lepelvoeding, meestal groentepap of fruitpap

Vaste voeding moet op het optimale moment aangeboden worden om de ontwikkeling van het normale kauwen en slikken te stimuleren. De kritieke periode om met lepelvoeding te beginnen is tussen 4 en 6 maanden. Lepelvoeding kan technisch gezien pas ingevoerd worden op 4 maanden, omdat een kind pas vanaf die leeftijd in staat is om voeding van een lepel af te happen. Er zijn uiteraard schommelingen die afhangen van de ontwikkeling van het kind. De gemiddelde startleeftijd voor lepelvoeding ligt op 16,6 weken (4,5 maanden). Dit neemt niet weg dat 28% van de kinderen vóór de leeftijd van 4 maanden (16 weken) met lepelvoeding start: ruim 24% doet het in de vierde maand (12 tot 15 weken), bijna 4% vóór de leeftijd van 3 maanden (12 weken). Ongeveer evenveel kinderen starten met groentepap als met fruitpap (zie tabel 7.14).

Lepelvoeding ⁽¹⁾

Startleeftijd	
Jonger dan 4 maanden	27,9
<i>waarvan</i> 0 t/m 3 weken	0,1
4 t/m 7 weken	0,7
8 t/m 11 weken	2,9
12 t/m 15 weken	24,3
Van 4 tot en met 6 maanden	70,7
Ouder dan 6 maanden	1,4
Totaal	100,0
Soort eerste lepelvoeding	
Groentepap	39,0
Fruitpap	36,7
Fruitsap	23,6
Melkvoeding	0,3
Andere voeding	0,4
Totaal	100,0

7.14 Introductieleeftijd van lepelvoeding en soort eerste lepelvoeding - 2002 (percentage)

Bron: Lenaers St., Goffin I., Onderzoek naar de voedingssituatie van jonge kinderen, SEIN, Limburgs Universitair Centrum, november 2002

(1) Niet opgenomen: kinderen in een kansarm gezin en allochtone kinderen

Aanzienlijk gebruik van geneesmiddelen

De gezondheidsenquête verstrekt informatie over het geneesmiddelengebruik. In het Vlaamse Gewest ligt dat hoog, ook bij jonge kinderen. 31,0% van de kinderen onder de 12 jaar nam in de periode van 2 weken* waarover werd nagevraagd geneesmiddelen in. Naarmate het kind ouder wordt daalt dit, van 43,0% bij kinderen jonger dan 3 jaar tot bijna 27% bij kinderen van 6 tot 12 jaar. Van 2001 naar 2004 was er een lichte daling van het gebruik van geneesmiddelen, behalve bij kinderen onder de 3 jaar. In tabel 7.15 is ook het gebruik van voorgeschreven geneesmiddelen en het gebruik van niet-voorgeschreven geneesmiddelen opgenomen. Het gebruik van voorgeschreven geneesmiddelen bij kinderen onder de 3 jaar bedraagt ruim 20%, en is gedaald tegenover 2001. Het gebruik van niet-voorgeschreven geneesmiddelen bedraagt 13,8% en is eveneens gedaald.

* De enquêtes werden gespreid over het jaar afgenomen

	2001	2004
Gebruik geneesmiddelen		
Kinderen onder de 3 jaar	39,1	43,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar	35,0	29,7
Kinderen van 6 tot 12 jaar	34,7	26,6
Totaal onder de 12 jaar	36,5 (N=509)	31,0 (N=441)
Gebruik voorgeschreven geneesmiddelen		
Kinderen onder de 3 jaar	31,0	24,8
Kinderen van 3 tot 6 jaar	20,5	18,6
Kinderen van 6 tot 12 jaar	17,0	18,5
Totaal onder de 12 jaar	22,0 (N=518)	20,1 (N=447)
Gebruik van niet-voorgeschreven geneesmiddelen		
Kinderen onder de 3 jaar	13,0	23,9
Kinderen van 3 tot 6 jaar	18,0	13,8
Kinderen van 6 tot 12 jaar	19,9	10,3
Totaal onder de 12 jaar	18,1 (N=506)	13,8 (N=442)

7.15 Percentage kinderen dat voorgeschreven en niet-voorgeschreven geneesmiddelen innam in een periode van 2 weken naar leeftijdsklasse - Vlaams Gewest
Bron: Gezondheidsenquête België, 2001 en 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

3. Gebruik van alternatieve geneeskunde

Op basis van de Gezondheidsenquête krijgen we een beeld van het beroep dat wordt gedaan op alternatieve geneeskunde voor jonge kinderen. Van de kinderen jonger dan 12 jaar heeft 11% in de laatste 12 maanden contact gehad met een niet-conventionele of alternatieve geneeskunde. Bij de kinderen onder de 3 jaar ligt dit met 14,7% nog hoger (zie tabel

7.16). Meestal gaat het om contacten met een arts die een alternatieve geneeswijze beoefent. In de meeste gevallen gaat het om contact met een beoefenaar van de homeopathie. Voor kinderen onder de 3 jaar zijn de contacten met een beoefenaar van de osteopathie ook vrij belangrijk (5,1%).

Opmerkelijk is de toename van het gebruik van homeopathie en osteopathie voor kinderen onder de drie jaar. In 2001 bedroeg dit respectievelijk 6,4% en 0,4%.

4. Mondhygiëne van jonge kinderen en voedingsgewoonten die de mondgezondheid beïnvloeden

Dagelijks poetsen van tanden en inname gesuikerde producten belangrijkste verbeterpunten

Voor de mondgezondheid zijn gedragsfactoren erg belangrijk. Denken we maar aan voedingsgewoonten en

Alternatieve geneeswijzen

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal kinderen onder de 12 jaar
Contact met niet-conventionele therapie	14,7	10,5	9,5	11,0 (N=444)
Contact met niet-conventionele therapie door een arts	9,8	7,9	8,3	8,2 (N=427)
Contact met niet-conventionele therapie door een paramedicus	3,4	2,3	1,8	2,6 (N=407)
Contact met beoefenaar homeopathie	11,3	7,2	9,8	8,7 (N=444)
Contact met beoefenaar osteopathie	5,1	1,4	1,8	2,8 (N=445)

7.16 Kinderen onder de 12 jaar waarvoor in een periode van 12 maanden een beroep wordt gedaan op alternatieve geneeswijzen: mate van gebruik, type beoefenaar en type geneeswijze (percentage)

Bron: Gezondheidsenquête België 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

mondhygiëne. Het aanleren van gezond gedrag vanaf jonge leeftijd is dan ook sterk bepalend voor de (mond)gezondheidstoestand op latere leeftijd.

In het kader van het project 'Tandje de Voorste - Smile for Life'* (zie ook hoofdstuk 6, punt 4.4) werden hierover gegevens verzameld.

Ouders in Vlaanderen starten nog vaak pas na de tweede verjaardag met het poetsen van de tanden van hun peuter. Het poetsen van de tanden blijkt bij 1 op 5 van de 5-jarigen nog steeds geen dagelijkse gewoonte te zijn. Heel wat kinderen - zelfs in de groep van de 3-jarigen - worden niet geholpen bij het poetsen.

Verrassend is ook dat zelfs een aantal 5-jarigen nog frequent een zuigfles gebruiken (12%). Bovendien blijkt de inhoud van die zuigfles vaak een gesuikerde drank te zijn. Bij zowat 2/3de van de kinderen in Vlaanderen is het gebruik van zoete dranken tussen de maaltijden in, een ingeburgerde gewoonte. Verdere bevraging leert dat ruim 10% van de kinderen voor het slapengaan of 's nachts gesuikerde dranken krijgt aangeboden.

Twaalf procent van de bevroegde ouders geeft ook toe op regelmatige basis zoet aan te brengen op de fopspeen van hun kind.

De resultaten van dit project tonen duidelijk aan dat de mondgezondheid van kinderen in Vlaanderen nog voor heel wat verbetering vatbaar is. Het voldoende vroeg opstarten van dagelijks tandenpoetsen met de hulp van een ouder moet aangemoedigd worden. Verder dienen ouders gewezen te

	3-jarigen (N=1250)	5-jarigen (N=1283)
Mondhygiëne		
Leeftijd waarop met poetsen werd gestart		
- 1 jaar of jonger	35,7	61,5
- tussen 1 en 2 jaar	45,1	30,5
- 2 jaar of ouder	19,2	8,0
Poetsfrequentie		
- > 1x/dag	17,6	23,0
- 1x/dag	53,2	55,7
- niet elke dag	29,2	20,3
Hulp van ouder bij het poetsen (dagelijks)	50,1	33,3
Voedingsgewoonten		
Gebruik van zuigfles (op ogenblik bevraging)	40,5	12,0
Aanbrengen van zoet op fopspeen (ooit toegepast)	12,7	12,6
Gesuikerde dranken tussen de maaltijden (dagelijks)	69,0	64,5
Gesuikerde dranken 's nachts (dagelijks)	11,1	10,6

7.17 Mondhygiëne en voedingsgewoonten met invloed op de mondgezondheid bij 3- en 5-jarigen in enkele regio's in Vlaanderen

Bron: Declerck D., Leroy R., Martens L., Lesaffre E., Garcia-Zattera M.J., Vanden Broucke S., Debyser M., Hoppenbrouwers K., *Factors associated with prevalence and severity of caries experience in preschool children. Community Dent Oral Epidemiol 2007; 35 (in druk)*

worden op de risico's van het veelvuldig aanbieden van gesuikerde producten via fopspeen, zuigfles of dranken tussendoor en 's nachts.

* Dit project is een samenwerkingsproject tussen de universiteiten van Leuven en Gent en Kind en Gezin en werd mogelijk gemaakt door de steun van Gaba International en Gaba Benelux

5. Vaccinatiegraad

In zeer hoge mate gevaccineerd

In 2005 werd in Vlaanderen een studie verricht naar de vaccinatiegraad bij jonge kinderen. Van 1354 kinderen tussen 1,5 jaar en 2 jaar werden de vaccinatiegegevens nagekeken in het vaccinatiedocument thuis en aangevuld via de raadpleging van de medische dossiers van Kind en Gezin, de kinderartsen of de huisartsen. Deze studie werd uitgevoerd door de Universiteit Antwerpen, de K.U.Leuven en de VUB.

Deze studie toont aan dat jonge kinderen in Vlaanderen in zeer hoge mate en correct gevaccineerd zijn tegen de belangrijkste vaccineerbare infectieziekten. De vaccinatiegraad bij jonge kinderen in Vlaanderen ligt voor alle basisvaccins ruim boven de 90%. Om deze infectieziekten blijvend te elimineren moeten voldoende personen gevaccineerd worden (vaccinatiegraad van 95% of meer). Naast de vaccinatiegraad voor de basisvaccins is in tabel 7.18 ook de vergelijking met de vorige studie uit 1999 opgenomen.

De meeste jonge kinderen werden gevaccineerd door Kind en Gezin of via het kinderdagverblijf (83%). Andere vaccinatoren zijn de kinderarts (11%) of de huisarts (5%).

De kans op onvolledige vaccinatie is groter bij het jongste kind in het gezin, bij kinderen van niet-werkende moeders en wanneer het kind ooit nevenwerkingen vertoonde na een vaccinatie. Ziekte van het kind werd door ouders als voornaamste reden opgegeven voor de onvolledige vaccinatie.

Vaccinatiegraad

	1999	2005			
		Dosis 1	Dosis 2	Dosis 3 ⁽¹⁾	Dosis 4
Polio	96	99,0	98,6	98,2	93,1
DTP	89	98,7	98,2	97,9	92,9
HIB	74	98,1	97,6	97,2	92,6
Hep B ⁽¹⁾	68	96,9	96,1	92,2	10,1
Mazelen-bof-rubella	83	94,0			
Meningokok C ⁽²⁾		94,1			

7.18 Vaccinatiegraad bij jonge kinderen in Vlaanderen

Bron: Van Damme P., Hoppenbrouwers K., Depoorter A-M., Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2005, maart 2005

(1) Voor hepatitis B werd zowel het 3-dosisschema als het 4-dosisschema gebruikt in de periode van de studie

(2) Er werd geen rekening gehouden met de startleeftijd

6. De woonomstandigheden

De onmiddellijke omgeving is voor jonge kinderen zeer belangrijk. Meer dan voor de volwassenen speelt hun dagelijkse leven zich af in de woonomgeving. Kinderen hebben behoefte aan een schone, veilige plek waar ze kunnen opgroeien.

Ruim driekwart van de kinderen onder de 12 jaar beschikt over een eigen slaapkamer. Bijna 65% beschikt over een speelruimte binnenshuis en bij 94% is

aan de woongelegenheid een tuin of een binnenplaats verbonden (zie tabel 7.19).

34,3% van de jonge kinderen woont in een *woning* met vochtigheidsproblemen, een te donkere woning, een moeilijk te verwarmen woning, een woning zonder basiscomfort (bad of douche, toilet in de woning of warm lopend water) of een woning met een tekort aan ruimte (minder dan 1 kamer per persoon). Te weinig ruimte en vochtigheidsproblemen komen het vaakst voor (zie tabel 7.20).

Ruim 44% van de kinderen woont in een *omgeving met een of meer gebreken*. Het gaat om lawaai van de burens of de straat, om vervuiling of andere hinder veroorzaakt door werken of industrie, om vandalisme of criminaliteit, om een afgelegen en niet goed met het openbaar vervoer bereikbare buurt en om een weinig nette buurt. Lawaai van de burens of de straat scoort het negatiefst (zie tabel 7.20).

Ruimte voor kinderen?

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Slaapkamer voor elk kind	76,7	72,5	76,8	75,7 (N=2418)
Speelruimte voor kinderen binnenshuis	56,6	67,5	65,4	64,0 (N=2415)
Tuin of binnenplaats	91,4	94,9	94,7	94,0 (N=2417)

7.19 Kinderen onder de 12 jaar: percentage dat woont in een woongelegenheid met een slaapkamer voor elk kind, met een speelruimte binnenshuis en met een tuin of binnenplaats - 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Gebreken aan de woning				
Te donker	8,5	8,8	6,2	7,4
Moeilijk te verwarmen	6,2	6,5	7,6	7,0
Lekkend dak; vochtige muren of vloer, rottend raamwerk of rottend houtwerk	17,2	14,5	13,7	14,8
Gebrek aan basiscomfort (bad of douche, toilet in de woning, warm lopend water)	1,8	0,0	0,3	0,6
Te weinig ruimte (minder dan 1 kamer per persoon)	17,3	15,1	17,2	16,7
<i>Percentage met een of meer gebreken aan de woning</i>	<i>34,1</i> <i>(N=206)</i>	<i>33,6</i> <i>(N=214)</i>	<i>34,8</i> <i>(N=482)</i>	<i>34,3</i> <i>(N=902)</i>
Gebreken in de woonomgeving				
Lawaai van de burens of van de straat	18,7	20,0	18,5	18,9
Vervuiling of andere hinder veroorzaakt door verkeer of industrie	11,0	13,5	14,3	13,3
Vandalisme of criminaliteit in de buurt	7,2	9,5	15,6	12,0
Afgelegen en niet goed bereikbaar met openbaar vervoer	15,2	15,8	9,9	12,6
Een weinig nette buurt	9,9	9,2	6,4	8,0
<i>Percentage met een of meer gebreken in de woonomgeving</i>	<i>42,2</i> <i>(N=206)</i>	<i>47,1</i> <i>(N=214)</i>	<i>43,6</i> <i>(N=482)</i>	<i>44,2</i> <i>(N=902)</i>

7.20 Kinderen onder de 12 jaar: gebreken aan de woning en in de woonomgeving (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2005

7. Verhuis

Verhuizen behoort tot de belevenissen van heel wat jonge kinderen

In tabel 7.21 bekijken we hoeveel kinderen er in de loop van een jaar verhuizen. In de loop van 2004 veranderde 9,3% van de kinderen jonger dan 12 jaar van verblijfplaats. In ongeveer de helft van de gevallen betrof het een verandering van verblijfplaats in dezelfde gemeente. Tegenover 2003 werd er minder verhuisd.

Verandering verblijfplaats in een jaar

7

	2003		2004		Totaal
	Kinderen onder de 12 jaar	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 7 jaar	Kinderen van 7 tot 12 jaar	
Verandering verblijfplaats in de gemeente	5,1	5,8	5,2	3,8	4,6
Verandering van gemeente in het arrondissement	2,1	2,5	2,3	1,7	2,0
Verandering van arrondissement in het Vlaamse Gewest	1,6	1,8	0,9	0,6	1,0
Verandering verblijfplaats naar ander gewest	0,5	0,7	0,6	0,4	0,5
Externe migratie of onbekend	0,7	0,7	0,4	0,3	0,4
Totaal verandering verblijfplaats	10,0	11,4	10,6	7,7	9,3
Geen verandering verblijfplaats	90,0	88,6	89,4	92,4	90,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

7.21 Kinderen onder de 12 jaar: verandering van verblijfplaats in de loop van een jaar, naar soort migratie (percentage)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

8. De Europese context

8.1. Borstvoeding

Vlaanderen is zeker geen koploper op het vlak van borstvoeding. Het percentage kinderen dat als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt, ligt merkkelijk tot zeer veel lager dan in Zweden en in de mediterrane landen (zie tabel 7.22).

	% bij de geboorte	% op 4 tot 6 maanden
Vlaams Gewest	63	NB
België	NB	NB
<i>Aangrenzende landen</i>		
Duitsland	86	NB
Frankrijk	50	NB
Luxemburg	88	54
Nederland	75	37
<i>Noordse landen</i>		
Finland	NB	NB
Denemarken	98	NB
Zweden	97	NB
<i>Mediterrane landen</i>		
Griekenland	NB	NB
Italië	85	19
Portugal	93	NB
Spanje	91	NB
Oostenrijk	NB	NB
Verenigd Koninkrijk	69	21
Ierland	NB	NB

7.22 Percentage kinderen dat borstvoeding krijgt bij de geboorte en op 4-6 maanden, 2003

Bronnen: Kind en Gezin - Ikaros

La Leche League International (website)

NB: niet beschikbaar

8.2. Vaccinatiegraad

Vaccinatiegraad ⁽¹⁾

De vaccinatiegraad voor *polio* en *DTP* is in de meeste EU-15-landen goed. Alleen in Griekenland en in Oostenrijk ligt het percentage zowel voor polio 3 als voor DTP 3 onder de 90%. Het Verenigd Koninkrijk en Ierland scoren vrij laag. Voor *hepatitis B* is de situatie minder goed, met een zeer laag cijfer voor Frankrijk en een vrij laag cijfer voor België. Vlaanderen scoort hier wel goed. In verschillende landen is Hep B 3 niet opgenomen in het vaccinatieschema of beperkt tot risicogroepen: de noordse landen, Nederland, het Verenigd Koninkrijk en Ierland. Ook de vaccinatiegraad voor *mazelen* ligt veelal nog lager dan die voor polio en DTP (zie tabel 7.23).

	Polio 3	DTP 3	Hep B 3	Mazelen
Vlaanderen	98	98	92	94
België	97	97	78	88
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	94	90	84	93
Frankrijk	98	98	29	87
Luxemburg	99	99	95	95
Nederland	98	98	NS/R	96
<i>Noordse landen</i>				
Finland	97	97	NS/R	97
Denemarken	93	93	NS	95
Zweden	99	99	NS/R	94
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	87	88	88	88
Italië	97	96	96	87
Portugal	93	93	94	93
Spanje	96	96	96	97
Oostenrijk	86	86	86	75
Verenigd Koninkrijk	91	91	NS/R	82
Ierland	90	90	NS/R	84

7.23 Percentage kinderen dat een polio 3-, een DTP 3-, een Hep B 3- of een mazelenvaccin heeft gekregen - 2005
Bronnen: Van Damme P., Hoppenbrouwers K., Depoorter A-M., Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2005, maart 2005

WHO Vaccine - preventable diseases, monitoring system 2006 - country profile (website)

(1) Schattingen WHO-Unicef

NS: niet in schema

NS/R: niet in schema, alleen risicogroepen

8.3. Mondhygiëne van jonge kinderen

Voor cijfers uit de andere EU-landen baseren we ons op de *National Institute for DentoCraniofacial Research* (NIDCR) van het *National Institute of Health* (NIH) van de USA (zie punt 4).

In tabel 7.24 worden de resultaten aangaande de mondhygiëne voorgesteld voor Vlaanderen en voor de EU-15- landen die deelnamen aan de studie. De kinderen uit Vlaanderen scoren zeer slecht voor wat betreft gerapporteerde poetsfrequentie.

8.4. Problemen op het vlak van huisvesting

Uit de Europese Panelstudie Huishoudens voor 2001 zijn gegevens bekend over de huisvestingsproblemen in gezinnen met kinderen. De problemen die aan bod komen zijn: gebrek aan ruimte; geluidsoverlast van burens of de straat; onvoldoende licht; geen aangepaste verwarmingsmogelijkheden; vochtigheid of lekkend dak; pollutie door verkeer of industrie; vandalisme of criminaliteit. In tabel 7.25 geven we het percentage gezinnen dat melding maakt van drie

of meer problemen, naar gezinstype. Eenoudergezinnen met kinderen ten laste maken relatief meer melding van problemen op het vlak van huisvesting dan tweeoudergezinnen met 1 of 2 kinderen ten laste. In de meeste EU-15-landen ligt het percentage iets hoger in tweeoudergezinnen met 3 of meer kinderen dan in tweeoudergezinnen met 1 of 2 kinderen. Bij de tweeoudergezinnen met 1 of 2 kinderen neemt België een middenpositie in. Oostenrijk, Ierland en Frankrijk scoren beter; de mediterrane landen scoren merkbaar slechter. Bij de

Mondhygiëne

	Tweemaal poetsen per dag	Start poetsen voor 2e verjaardag	Hulp bij het poetsen	Zoete dranken 's nachts
Vlaanderen (Leuven)	32	65	74	19
Duitsland	66	94	80	21
Denemarken	81	96	97	12
Italië	43	63	79	17
Schotland	85	99	84	20
Wales	83	94	79	26
Noord-Ierland	77	90	69	15
Ierland	52	76	74	22

7.24 Mondgezondheidsgerelateerd gedrag van 3- tot 5-jarigen in enkele EU-15-landen - 2004 (percentage)

Bron: Pine CM et al., *International comparisons of health inequalities in childhood dental caries. Community Dental Health* 2004, 21 (Supplement): 121-130

eenoudergezinnen hoort België tot de best scorende landen: het percentage dat melding maakt van drie of meer

problemen behoort samen met Frankrijk tot de laagste percentages.

Huisvestingsproblemen bij gezinnen

	Eenoudergezinnen		Tweeoudergezinnen		
			met 1 kind	met 2 kinderen	met 3 of meer kinderen
België	16,9		11,5	14,7	11,7
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	NB		NB	NB	NB
Frankrijk	14,3		9,0	11,0	15,8
Luxemburg	NB		NB	NB	NB
Nederland	24,3		11,5	7,6	8,1
<i>Noordse landen</i>					
Finland	26,8		14,3	10,0*	13,0*
Denemarken	26,2		13,6	13,4	11,1
Zweden	NB		NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	39,1		19,6	23,0	22,8
Italië	33,4		22,6	24,2	30,0
Portugal	43,1		16,9	18,9	31,5
Spanje	22,5		16,2	16,0	18,0
Oostenrijk	14,5		6,4	7,4	9,3
Verenigd Koninkrijk	NB		NB	NB	NB
Ierland	42,0*		9,7*	7,7*	NB
EU-15	20,0		12,1	12,8	15,9

7.25 Percentage een- en tweeoudergezinnen met drie of meer huisvestingsproblemen in de EU-15-landen - 2001

Bron: Eurostat (website)

* Onbetrouwbaar

NB: niet beschikbaar

